

OPENBAAR LICHAAM

BONAIRE

Aan:
Het bestuurscollege van het
openbaar lichaam Bonaire
d.t.k.v. de eilandsecretaris
ALHIER

Uw brief/kenmerk

Ons nr. ER2014-0632

Onderwerp:
Aanbieding Besluit Vaststelling jaarrekening 2013
en bijbehorende stukken

Kralendijk, 26 augustus 2014

Geacht College,

In haar openbare vergadering d.d. 25 augustus 2014 bij agendapunt 6, heeft de eilandsraad met vijf stemmen vóór en 4 tegen de jaarrekening 2013 en bijbehorende stukken vastgesteld.

Hierbij bied ik u de stukken aan voor het nodige.

Hoogachtend,

W.A. Cecilia MBA
Griffier

cc: ER-leden /FIN

Verzoeken bij beantwoording van deze brief datum, nummer en onderwerp te vermelden.
Post adres: Plaza Reina Wilhelmina 1, Kralendijk, Bonaire. Telefoon: + 599 717 5330. Telefax: +599 717 8416.

Eilandsraadbesluit van **AUG 25 2014**
(archiefr. **2014009651**)

DE EILANDSRAAD VAN HET OPENBAAR LICHAAM BONAIRE

Overwegende:

dat de Wet Fin BES voorschrijft dat het bestuurscollege zicht dient te verantwoorden voor de eilandsraad over het in betreffend jaar gevoerde bestuur en dat de eilandsraad middels vaststelling betreffend(e) bestu(u)r(en) decharge verleent voor verdere gevolgen naar aanleiding van financieel beheer.

Gelet op:

de noodzaak om dit jaarlijks te doen en dat dit gebeurt opdat een vastgestelde jaarrekening kan worden aangeboden aan de minister door tussenkomst van het College financieel toezicht.

HEEFT BESLOTEN:

Akkoord te gaan met de vaststelling van de jaarrekening 2013.

Met deze vaststelling wordt met terugwerkende kracht ingestemd met de uitvoering van projecten en activiteiten zoals opgenomen in deze jaarrekening 2013 en zoals reeds in 2012 door de eilandsraad vastgesteld en de minister goedgekeurd, maar abusievelijk niet wederom in een begrotingswijziging in 2013 zijn opgenomen.

Met deze vaststelling wordt het bestuur gevrijwaard voor de gevolgen voortvloeiende uit hun taken en verantwoordelijkheden in betreffende jaar.

Aldus besloten in de openbare vergadering van, **AUG 25 2014**

De eilandsraad van het openbaar lichaam Bonaire,

De voorzitter,

de eilandgriffier,

Afschrift dezes te zenden aan:
Bestuurscollege en Fin.

Griffie ER Bonaire	
Ingek.:	AUG 26 2014
Volgnummer:	ER2014-0631
Griffier:	Uitv.:

***** ER-verg. d.d. 25.08.14 *****

AGENDAPUNT : 6

ONDERWERP : Vaststelling jaarrekening 2013 en bijbehorende stukken.

TOELICHTING: De voorzitter geeft het woord aan gedeputeerde Winklaar om het onderwerp nader toe te lichten.

De voorzitter stelt vast dat niemand zich voor het onderwerp als spreker heeft aangemeld en legt het onderwerp voor ter besluitvorming. Er wordt om een hoofdelijke stemming verzocht.

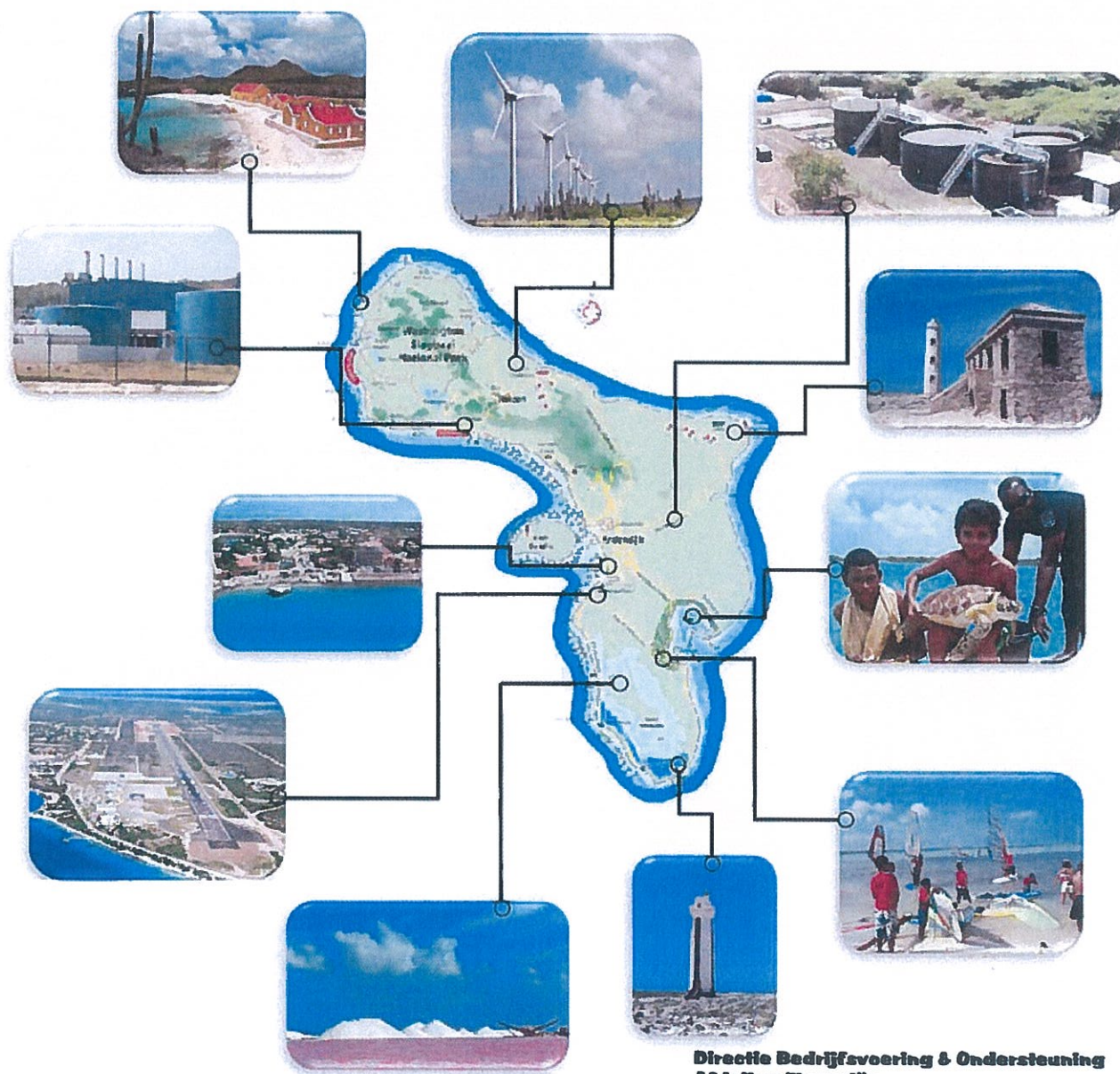
BESLUIT: De jaarrekening 2013 en bijbehorende stukken worden met vijf stemmen vóór en 4 tegen vastgesteld.

UITVOERING: Griffier

JAARREKENING 2013

OPENBAAR LICHAAM BONAIRE

Directie Bedrijfsvoering & Ondersteuning
Afdeling Financiën
Layout: Afd. Communicatie

OPENBAAR LICHAAM BONAIRE

JAARSTUKKEN 2013

Samengesteld op 6 juli 2014

Inhoudsopgave

Jaarverslag 2013

Inleiding

1. Beleidsverantwoording

1.1. Samenleving en Zorg

1.1.1. Inleiding	9
1.1.2. Cultuur en culturele identiteit	9
1.1.3. Werkgelegenheid	9
1.1.4. Onderwijs en scholing	9
1.1.5. Gezondheid,- bescherming, -bevordering en ziektepreventie	10
1.1.6. Welzijn	10
1.1.7. Veiligheid en criminaliteit	10
1.1.8. Professionalisering ambtenarenapparaat	11

1.2. Ruimte en Ontwikkeling

1.2.1. Inleiding	12
1.2.2. Beleid en projecten	12
1.2.2.1. Ruimtelijk ontwikkelingsplan	12
1.2.2.2. Economische ontwikkeling	12
1.2.2.3. Monumentenzorg	13
1.2.2.4. Economische bedrijvigheid	13
1.2.3. Realisatie	14
1.2.4. Beheer en openbare werken	14

1.3. Toezicht en Handhaving

1.3.1. Inleiding	15
1.3.2. Professionalisering reguliere samenwerking en overleg	15
1.3.3. Samenwerking	15
1.3.4. Afdeling handhavingprojecten en taskforces	16
1.3.5. Bureau rijbewijzen	16
1.3.6. Afdeling samenleving en zorg (warenkeuring en openbare hygiëne)	16
1.3.7. Afdeling ruimte en ontwikkeling	17
1.3.8. Afdeling haven en loodswezen	17

1.4. Bedrijfsvoering en Ondersteuning

1.4.1. Samenleving en overleg	19
1.4.2. Financiën	19
1.4.2.1. Inleiding	19
1.4.2.2. Financieel beheer	19
1.4.2.3. Rechtmatigheid	20
1.4.2.4. Lokale heffingen en belastingen	20
1.4.3. Communicatie	20
1.4.4. Post en archief	20
1.4.5. Juridische en algemene zaken	21
1.4.6. Personeel en organisatie	21

1.4.7.	Informatie communicatie en technologie	22
1.4.8	Overige financiële onderwerpen	23
1.4.8.1	Begroting 2014	23
1.4.8.2	Financiële verbeterpunten	23
1.4.8.3	Erfpachtnota's 2013 en aanslagen grondbelasting	23
1.4.8.4	Eilandverordening hazardspelen	23
1.4.8.5	Belastingopbrengsten tot en met 31 december 2010	24
1.4.8.6	Het financiële verbeterproces vanaf 2007: cumulatief overzicht	24
1.5.	Aanvullende verantwoording op functieniveau	27
2.	Paragrafen	
2.1.	Lokale heffingen	49
2.2.	Weerstandsvermogen	51
2.3.	Onderhoud kapitaalgoederen	54
2.4.	Bedrijfsvoering	54
2.5.	Deelnemingen	58
2.6.	Grondbeleid	60
2.7.	Collectieve sector	61
3.	Jaarrekening 2013	
3.1	Kerngegevens	65
3.2	Balans per 31 december 2013	66
3.3	Rekening van baten en lasten 2013	68
3.4	Waarderingsgrondslagen	72
3.5	Toelichting op de balans per 31 december 2013	73
3.6	Toelichting op de rekening van baten en lasten 2013	85
3.7	Overzicht bijzondere uitkeringen	92
4.	Bijlagen	
Model B	Staat van te bezoldigen personeel	
Model C	Staat van geactiveerde kapitaaluitgaven	
Model D	Staat van reserves en voorzieningen	
Model G	Staat van inkomensoverdrachten	
Model H	Verzamel- en consolidatiestaat	
Model L	Rekening van baten en lasten gedetailleerd	

Jaarverslag 2013

Inleiding

Hierbij vindt u weer het bestuursverslag, behorende bij de jaarrekening 2013. Het derde volle jaar na de staatkundige hervormingen zoals die op 10 oktober 2010 zijn doorgevoerd. Een jaar met vele hoogte- en dieptepunten en dus ook met vele leermomenten en uitdagingen die tot op het laatst nog om oplossingen vroegen. Alle veranderingen waarmee we als openbaar lichaam Bonaire de laatste jaren te maken hebben gehad vragen om beoordeling van de verantwoording over 2013 in die context.

In dit verslag passeren deze zaken de revue en worden aangevuld met verslagen vanuit de vier directies, zoals die op 2 april 2012 formeel van start zijn gegaan. Een zorgvuldige maar ook langdurige transitieperiode was daarmee achter de rug en vanaf dat moment is het nieuwe organisatie-model van kracht. Vier nieuwe directeuren hebben het voorbereidende werk van de transitie-managers overgenomen en zijn aan de slag gegaan om volgens dit nieuwe model te werk te gaan. Dit gaat gepaard met de nodige ervaringen, zowel intern als tussen bestuurscollege en directies maar geeft vooral ook ruimte voor nauwere samenwerking, integraal management en aanzienlijk meer betrokkenheid en afstemming door de organisatie heen.

Het bestuurscollege is hoofdzakelijk verdeeld conform deze nieuwe directies. De portefeuilles van gedeputeerden concentreren zich rondom het werkgebied van deze directies. Iedere directie heeft een van de gedeputeerden als bestuurlijk verantwoordelijke en de directie Handhaving en Toezicht is ondergebracht bij de gezaghebber. De eilandsecretaris geeft leiding aan het directieteam en aan de individuele directeuren en heeft, naast haar reguliere taken als eilandsecretaris, verantwoordelijkheden in het kader van rampenbestrijding.

Het hierna volgende bestuursverslag is ten opzichte van vorig jaarverslag aangepast. De invoering van het directiemodel heeft dat wenselijk gemaakt. De vier directies brengen alle verslag uit van de belangrijkste door hen bereikte resultaten en onderhanden taken. Als gebruikelijk worden ook de financiële aspecten in deze rapportage belicht. We houden ons aanbevolen voor verbeterpunten ten aanzien van dit jaarverslag.

Algemeen

De verkiezingen in Nederland hebben geleid tot een kabinet met de VVD en PvdA. Daarmee sneuvelde eerdere kabinetsbesluiten zoals structureel 10 mln euro natuurgelden. Uiteindelijk is daar een eenmalige reservering van 7,5 mln euro van overgebleven. De eerste projecten die hieruit worden gefinancierd zijn inmiddels goedgekeurd.

Wat in 2011 al langzaam naar de oppervlakte kwam en in 2012 nog beter zichtbaar werd, werd in 2013 significant namelijk het verlies aan koopkracht, veroorzaakt door een nieuw fiscaal stelsel, doorwerking van een nieuw zorgstelsel, invoering dollar en vooral het gegeven dat de beoogde compensatie (ook door het nieuwe fiscale stelsel) voor de meerderheid van de bevolking niet is waargemaakt. Deze groep heeft een inkomen of uitkering dat niet of nauwelijks boven de belastingvrije voet uitkomt. Met een geschatte ophoging van de belasting- en premiedruk van ca 30% leeft een belangrijk deel van de samenleving inmiddels al jaren in mindere of meerdere mate onder de armoedegrens.

Hieraan is met een aantal beperkte maatregelen door het ministerie van financiën wel iets gedaan, maar ook deze maatregelen kwamen niet direct ten gunste van de mensen die dat het meest nodig hebben. Hiervoor is veel aandacht gevraagd wat o.a. heeft geleid tot bijzondere uitkeringen ter financiering van diverse sociaal economische projecten maar deze zijn lang niet altijd structureel en worden met een veelheid van doorgaans per ministerie verschillende beheersmaatregelen omkleed. De administratieve organisatie was hier niet geheel op ingericht al wordt dat inmiddels gaandeweg verbeterd.

Naast deze bijzondere uitkeringen werd en wordt door Nederland veel geïnvesteerd in de professionalisering van Rijkstaken. In totaal wordt er structureel zo'n 300 mln euro besteed en daaruit worden o.a. de curatieve zorgkosten gefinancierd, wordt het RCN verder opgebouwd en de input vanuit diverse ministeries versterkt en worden last but not least vele investeringen gedaan. Slechts 35 mln van de 300 mln euro gaat als Vrije Uitkering naar de CN-eilanden. Het BC zou graag wat meer balans zien in deze verdeling.

Neemt niet weg dat Bonaire ook blij mag zijn voor alles wat op Bonaire gebeurt. Iedereen is zich bewust van het feit dat met name op het gebied van zorg, onderwijs, jeugd en gezin en veiligheid duidelijk verbeteringen zijn te signaleren. Dat daarbij de onderhoudsachterstanden op het gebied van infrastructuur, gebouwen en in de sociale sector zichtbaar worden en snel verergeren mag niet onvermeld blijven en behoeft aandacht.

En nu een aantal investeringen door het Rijk zo langzamerhand worden opgeleverd en dus ook worden geactiveerd, komt een nieuwe problematiek boven water, nl het gebrek aan lokale middelen voor onderhoud, beheer en afschrijving. Dit is al eerder aan de orde gesteld. Met name in de rapportage van Ideeversa wordt niet alleen gewezen op het feit dat de CN-eilanden niet op eigen financiële kracht de achterstanden kunnen inlopen (hetgeen ook is erkend in het naar aanleiding van dat rapport ingenomen kabinetsstandpunt), maar ook dat de CN-eilanden, willen ze wel dit soort kosten kunnen dragen een veel hogere Vrije Uitkering zouden moeten ontvangen. Deze is met ingang van 2012 weliswaar opgehoogd tot de onderkant van berekende bandbreedte, maar is nog zeer ver verwijderd van de benodigde bovenkant. Nog even los van de middelen die nodig zijn om belangrijke voorzieningen op een voor Nederland aanvaardbaar niveau te krijgen.

Dit gaat naar verwachting op korte termijn tot aanzienlijke uitdagingen leiden die om oplossingen vragen. Begint al met onvoldoende middelen voor beheer, onderhoud en afschrijvingen voor infrastructuur, gebouwen en sportfaciliteiten, maar daar komen op redelijk korte termijn grotere uitdagingen bij, zoals die m.b.t. het rioleringsstelsel en de rioolwaterzuiveringsinstallatie, renovatie vliegveld, noodzakelijke investeringen in afvalbeheer, haven en andere zaken. Dat daarbij het absorptievermogen van onze beperkte bevolking en toeristen volstrekt onvoldoende is behoeft geen betoog, zeker in deze periode met aanzienlijk koopkrachtverlies. Er wordt dan ook vanuit gegaan dat het solidariteitsbeginsel niet alleen met de mond of op papier wordt gebezigd, maar ook in daden, desnoods gefaseerd, zal worden omgezet.

Ondertussen is Bonaire uitgedaagd om met gedetailleerde ontwikkelplannen te komen. Het is enigszins teleurstellend om te moeten constateren dat er tot op heden nauwelijks iets mee is gebeurd en dat vanuit Den Haag om geduld wordt gevraagd en eigenlijk alleen maar verdragingsargumenten worden gebezigd. Het BC heeft veel begrip voor de financiële (on)mogelijkheden in periode van crisis en de politieke verhoudingen, maar vraagt zich inmiddels hardop af wanneer er concreet middelen beschikbaar komen om eerdere toezeggingen gestand te doen.

Voorlopig heeft Bonaire bijzonder veel tijd, energie en geld gestopt in het verder onderbouwen van haar ontwikkelplannen. Eerder ingediende ideeën, zoals het meerjaren geïntegreerde investerings-, financierings- en aflossingsplan zijn daarmee (voorlopig) op de achtergrond geraakt. Er zijn in de aanloop naar de staatkundige hervormingen verwachtingen gewekt die tot op heden vooral hebben geleid tot verbeteringen met betrekking tot de Rijkstaken en verantwoordelijkheden. Daar is kennelijk wel (veel) geld voor beschikbaar.

De in augustus middels ondertekening van een vaststellingsovereenkomst bereikte afspraken met een van onze resorts mag in dit kader niet onvermeld blijven. Hiermee is de dreiging van een aanzienlijke claim weggenomen en zijn tegelijkertijd afspraken gemaakt die moeten leiden tot het hernieuwd oppakken en uitvoeren van een belangrijk ontwikkelingstraject van een gebied waarover al jaren onenigheid bestond. De financiële consequenties van deze overeenkomst zijn voor het OLB relatief beperkt gebleven. Bovendien biedt de overeenkomst

weer perspectief voor een verdere impuls voor de toeristische sector en wordt een nog jarenlang voortslepend, juridisch gevecht met daaraan gerelateerde hoge kosten vermeden.

In het navolgende wordt verslag gedaan vanuit de verschillende directies en wordt uitleg gegeven over het behaalde resultaat. Het resultaat over 2013 is per saldo positief maar dit is voor een belangrijk deel het gevolg van de afboeking van schulden aan de Nederlandse Antillen (\$8.947.481). Door het afboeken van deze schulden is het resultaat positief beïnvloed en de balans voor wat betreft schulden verder opgeschoond met als gevolg een sterkere eigen vermogenspositie. Helaas kan het OLB daar relatief weinig mee omdat eventuele mogelijkheden direct gerelateerd dienen te worden aan de vrije bestedingsruimte vanuit haar liquiditeit. OLB mag zich wettelijk niet op de kapitaalmarkt begeven en is afhankelijk van financieringsmogelijkheden via rentevrije leningen bij ministeries.

Resumerend kan het volgende over het resultaat worden gezegd:

Brutoresultaat voor correctie:	11,2
Correctie afboeking schulden/vorderingen Land Nederlandse Antillen	8,9 -/-
Correctie afboeking restschuld BZV	0,4 -/-
Voorziening debiteuren	1,6
Voorziening werkgeversdeel ziektekostenpremies op OVO's (2011/2012/2013)	0,2
Opvoering nog te betalen ABB (2011/2012/2013)	0,1
Ophoging voorziening FINEB	<u>0,5</u>
Resultaat na correctie bijzondere boekingen/correcties	4,3

Met dit resultaat zijn tevens investeringen minus afschrijvingen voor een netto bedrag van 7,9 mln gerealiseerd. Per saldo zou dat tot een tekort leiden van 3,6 mln ware het niet dat hiervoor een deel van onze algemene reserve (5,2 mln, zie 1^e begrotingswijziging 2013) is ingezet ter compensatie.

1. Beleidsverantwoording

1.1. Samenleving en Zorg

1.1.1. Inleiding

Directie Samenleving en Zorg

Het jaar 2013 was voor de directie Samenleving en Zorg het jaar van draagvlakverbreding en samenwerking met partners en stakeholders, met een duidelijke regievoering vanuit het OLB. In nauwe afstemming met de portefeuillehouder Samenleving en Zorg zijn op diverse terreinen beleidsdocumenten ontwikkeld of vastgesteld. Deze variëren van deelnotities over beleidsgebieden o.a. ten behoeve van specifieke doelgroepen, notities ten behoeve van de CN-weken tot de directieoverstijgende wijkontwikkelplannen ten behoeve van meerjarenfinanciering, die betrekking hebben op armoede in relatie tot infrastructuur en werkgelegenheid. In beginsel is gebruik gemaakt van synergie van deskundigheid op allerlei gebieden binnen de directie zelf; voor de gebieden waarbij specifieke deskundigheid vereist

1.1.2. Cultuur en culturele identiteit

De Cultuurnota en het bijbehorende actieplan werden vastgesteld door de Eilandsraad. Het jaar 2013 werd door het BC afgekondigd tot het jaar van de cultuur. De onderafdeling SKAL heeft ondanks het niet volledig kunnen beschikken over de benodigde financiële middelen, een belangrijke rol gespeeld bij de uitwerking en (ondersteuning bij de) uitvoering van de cultuurkalender met als hoogtepunten activiteiten rond "de herdenking van 150 afschaffing van de slavernij" en "monumentenzorg". Ondanks de onderbezetting zijn door het personeel bijzondere prestaties geleverd ter ondersteuning van twee grote evenementen: "dia di Boneiru" en het Regatta-festival.

1.1.3. Werkgelegenheid

Op beleidsniveau is een notitie "Werk en Inkomen" opgesteld t.b.v. de CN-week van maart, waarin zijn meegenomen inkomenspolitiek gerelateerde onderwerpen, uitvoeringspraktijken inzake uitkeringen en tewerkstellingsvergunningen (SZW) en armoedebeleid in het algemeen.

Op uitvoerend niveau zijn flinke stappen gezet in om- en bijscholingstrajecten met de voorbereiding van jobprograms 'Horeca & Toerisme' en 'Bouw' en het aantrekken van jobcoaches. Via de eerder in 3 wijken ingezette activiteiten van de Integrale Wijkaanpak, kon een breder bereik van de doelgroep bewerkstelligd worden. Een aanvang werd gemaakt met het project begeleidend wonen van 18+ers ter toeleiding naar werk. Aan werkgevers kon subsidie verstrekt worden voor speciale, aangepaste werkplekken voor o.a. minder validen. De digitale vacaturebank werd gerealiseerd. Deelname aan de jaarlijkse Studie- en Beroepenmarkt is geconsolideerd.

1.1.4. Onderwijs en scholing

Van het onderwijshuisvestingsplan 2012 – 2017 is gedurende het jaar 2013 de renovatie van Colegio San Bernardo uitgevoerd en in 2014 zal worden afgerond. Voor wat betreft Colegio Watapana is het voorlopig en definitief ontwerp van de nieuwbouw goedgekeurd door de Stuurgroep Onderwijshuisvesting. Het definitieve ontwerp voor de Brede School Bonaire werd afgerond, waarna de contract- vorm en de aanbesteding door OCW en OLB werden goedgekeurd.

Er is een startnotitie voor voor- en vroegschoolse educatie en opvang opgesteld. Voorbereidingen zijn in gang gezet voor het tot stand brengen van een onderwijsplatform. Met de

voorbereidingen voor het opstellen van een registratiesysteem en een handhavingkader is verder gewerkt aan de voorwaarden voor een adequate uitvoering van de leerplichtwet BES.

Voor de uitvoering van artikel 5 van de Wet Primair Onderwijs BES is de inbedding van de respectievelijke randvoorwaarden transport, kleding en voeding ter hand genomen in samenwerking met de afdeling Maatschappelijke ondersteuning en Arbeid (Schoolbenodigdheden).

1.1.5. Gezondheid, -bescherming, -bevordering en ziektepreventie

Gedurende het jaar 2013 zijn met technische ondersteuning vanuit GGD Den Haag diverse beleidsdocumenten geproduceerd onder anderen het concept document positionering Publieke Gezondheidszorg en de beleidsbrief voor het gezondheidsbeleid en het algemeen preventief beleid.

Verder zijn in het kader van gezondheidsbevordering en preventie van gezondheidsproblemen deelnotities opgesteld voor: diabetes, preventie overmatig genotmiddelengebruik bij jongeren en project mondhygiëne. Er is een nota seksuele gezondheid tot stand gekomen met input van relevante partners in het veld. Met technische ondersteuning vanuit Het JOGG (Jongeren op Gezond Gewicht) Bureau Nederland is aan de hand van een Plan van Aanpak het project JOGG van start gegaan. In het kader van de Jeugdgezondheidszorg is het Rijksvaccinatieprogramma (RVP)-beleid opgesteld. Ten behoeve van beleidsontwikkeling en preventieprogramma ontwikkeling voor jongeren is de "Youth Health Study" uitgevoerd. Ook de gezondheidsmaand die werd gehouden in September 2013 met wedstrijden voor gezond koken in de wijken en een "Feria di Salú" hadden een groot bereik. Met openstelling van 3 vacatures en de invulling van deze vacatures, is een belangrijke stap gezet richting verdere opbouw van de publieke Gezondheidszorg, beleidsontwikkeling en –uitvoering. Het plan GHOR Bonaire is in conceptfase afgerond.

1.1.6. Welzijn

Via de Integrale Wijkaanpak werd de (FCB)huurschuldsanering ter hand genomen in relatie tot de "achter de deur" aanpak. Er is een startnotitie seniorenbeleid opgesteld middels een interactief proces met de doelgroep zelf als eerste stap naar een beleidsnota. Voor wat betreft minder validen is een conferentie Fysieke Toegankelijkheid Toerisme georganiseerd als stap naar meer draagvlak en om een impuls te geven voor meer samenwerking tussen de actoren zelf.

Inventarisatie van woon- en leefomstandigheden van senioren en minder validen heeft geleid tot indiening en goedkeuring van een project voor alphahulp ten behoeve zelfredzaamheid onder deze doelgroepen.

Aandacht is besteed aan de onderwerpen 'gender' en 'emancipatie' middels een werkconferentie, gefaciliteerd door een ter zake deskundige uit de regio.

Kinderopvang kreeg ruime aandacht, zowel door de fysieke aanpassingen (SEI-project), het project Kwaliteitsverbetering Kinderopvang en het project Versterking Kinderopvang. Een startnotitie naschoolse opvang werd opgesteld. Op het gebied van sport (en bewegen) gingen met ondersteuning van BZK een aantal wijkgerichte projecten met focus op jongeren van start.

1.1.7. Veiligheid en criminaliteit (waaronder Integraal Jeugdbeleid in samenhang met integrale wijkaanpak)

Er is een notitie Integraal Jeugdbeleid opgesteld t.b.v. de CN-week van oktober. De directie is vertegenwoordigd in de Vreemdelingenketen en maakt deel uit van de stuurgroep Huiselijk Geweld van waaruit gewerkt wordt aan het concept "Veiligheidshuis". Vanuit de directie is deelgenomen aan het Symposium "Rechten van het Kind in het Caribisch deel van het

koninkrijk" n.a.v. het gelijknamige UNICEF-rapport. Op Bonaire is vervolgens een conferentie georganiseerd met lokale professionals, waarvan de conclusies in lijn lopen met uitkomsten van eerder gehouden workshops en conferenties en met de voorstellen in de wijkontwikkelplannen.

1.1.8. Professionalisering ambtenarenapparaat

Op diverse terreinen zijn mogelijkheden benut voor deskundigheidsbevordering onder alle lagen van het personeel, waaronder speciale applicaties voor de afdeling Burgerzaken en voor de Administratieve unit. Verder is directiebreed door medewerkers deelgenomen aan cursussen voor computervaardigheid en vaardigheid in de Nederlandse taal, trainingen op het gebied van projectmanagement, beleidsadvisering en teambuildingsactiviteiten.

In het kader van verbetering dienstverlening aan het publiek zijn de volgende activiteiten gerealiseerd:

- Verhuizing onderafdeling SKAL en het Museum naar de Kaya Jan. C.N. Craane;
- Verhuizing afdeling Burgerzaken naar Kaya Neerlandia tegenover het hoofdgebouw van directie Samenleving en Zorg;
- Interne verbouwing van het hoofdgebouw Samenleving en Zorg;
- Afronding nieuwe inrichting Bibliotheek.

Het hoofdgebouw van directiegebouw kreeg 2 centrale printers, een groot deel van de pc's werd vervangen en er is één netwerk voor het hoofdgebouw.

Als bijzondere gebeurtenis dient ook vermeld te worden dat functionarissen van de directie en met name van de onderafdeling Indebon een grote rol hebben gespeeld bij de voorbereidingen voor en de uitvoering van de Koningspelen.

1.2. Ruimte & Ontwikkeling

1.2.1. Inleiding

Het afgelopen jaar heeft de directie naast de taakstellende werkzaamheden kans gezien om een grondige analyse uit te voeren van het eigen functioneren door en voor het eigen personeel van alle afdelingen, onder begeleiding van een externe deskundige. Het team heeft daarbij ook gekeken naar bestaande kritieke aspecten van de dienstverlening, samenwerking en onderlinge communicatie. Aan het eind van het jaar was het team zo ver dat de resultaten verwerkt konden worden in een rapportage die vervolgens aan de directie kon worden voorgelegd. Voordeel van eventuele hieruit voortvloeiende beslispunten is dat de voorstellen kunnen rekenen op een groot draagvlak binnen de organisatie.

Met vallen en opstaan is er gewerkt aan een eerste versie van een directieplan als instrument voor een geplande uitvoering van de directie-taken. Een volgende editie van het directieplan zal dan concreter en meer resultaatgericht zijn, gerelateerd aan de hiervoor beschikbare middelen. Een goede aanvulling hierop ter versterking van het functioneren van de directies is een workshop geweest waarbij het directieteam zich kon verdiepen in het functioneren van het 'directiemodel' in de praktijk met inhoudelijke begeleiding van de Gemeente Bergen op Zoom.

Het jaar 2013 is overigens een jaar geweest waarin de onderlinge samenwerking als directies nadere invulling heeft gekregen. Regulier overleg en afstemming met de directie Toezicht & Handhaving heeft plaatsgevonden op het gebied van vergunningverlening, prijsbeleid en de gezamenlijke, dagelijkse werkzaamheden bij het slachthuis. Ook in geval van de maatregelen ten aanzien van de Curoil installaties te Hato na het incident van de olie lekkage zijn een goed staaltje van professionele samenwerking in samenspraak met de betrokken ministeriële instanties. De samenwerking met de directie Samenleving & Zorg heeft zich vooral geconcentreerd op de integrale wijkaanpak, arbeidsmarktbeleid, woningmarktbeleid en onderwijs-huisvesting. Ten behoeve van uiteenlopende projecten en programma's heeft de directie R&O via regulier overleg intensief samengewerkt met de ministeries van Infrastructuur & Milieu, Economische Zaken en Binnenlandse Zaken & Koninkrijksrelaties.

1.2.2. Beleid en projecten

1.2.2.1. Ruimtelijk ontwikkelingsplan

Het ruimtelijk ontwikkelingsplan van Bonaire (ROB) heeft een bewogen jaar achter de rug: voorbereidingen voor de afhandeling van het beroep tegen de eerste herziening, het doorlopen van de procedure voor de vaststelling van de tweede herziening en de start van de procedure voor de derde herziening; daarnaast zijn er diverse uitwerkingsplannen, vrijstellingen en wijzigingen van het ROB doorgevoerd. Naast het ROB kan worden gemeld dat ook de Centrumvisie, het voor de verdere ontwikkeling van het centrumgebied essentieel meerjarig kaderbeleid, medio 2013 unaniem door de eilandsraad is vastgesteld. Het nieuwe grondbeleid is het afgelopen jaar verder verfijnd en in concept aangeboden voor de verdere besluitvorming.

1.2.2.2. Economische ontwikkeling

Gedurende het afgelopen jaar heeft de directie geprobeerd meer capaciteit vrij te maken voor het ondersteunen en faciliteren van initiatieven ten behoeve van een economische ontwikkeling op maat. Samenwerking met alle betrokken instanties en organisaties is daarbij instrumenteel gebleken. Zo is er in het kader van het prijsbeleid nauw samengewerkt met de Fundashon Tienda pa Konsumidó Boneiriano en de directie Toezicht & Handhaving bij de vaststelling van maximum prijzen voor de basisproducten (makutu básiko). Externe adviseurs van Twijnstra Gudde hebben hun licht geworpen over een, in hun ogen, geschikte organisatievorm als spil voor een duurzame ontwikkeling van de economie van Bonaire. Een

onmiskenbare opsteker voor de daarbij behorende visie is de introductie van het concept van de 'Blue Economy' geweest. Gunther Pauli, de 'geestesvader' van dit duurzame ontwikkelingsmodel heeft Bonaire bezocht en op basis van workshops met betrokkenen een inventarisatie gemaakt van alle mogelijkheden; dit heeft uiteindelijk geresulteerd in een lijst van ideeën en voorstellen. In dezelfde periode heeft de directie in samenwerking met het ministerie een strategische milieubeoordeling opgestart; onderzoek dat door gerenommeerde instanties en in goede samenspraak met de 'stakeholders' in het veld wordt uitgevoerd. Het is de bedoeling dat met dit onderzoek de potentiële ontwikkelingsmogelijkheden in kaart worden gebracht van een aantal primaire locaties in de kustzone, grenzend aan het beschermde onderwaterpark. In het verlengde van al deze initiatieven ten behoeve van een duurzame economische ontwikkeling is de gelegenheid aangegrepen om de eigen voornemens af te stemmen op, en te verrijken met de ontwikkelingen in de regio door deelname aan conferenties als 'Profilering in Koninkrijksverband in Latijns-America' (Curaçao), de handelsmissie 'Europe meets the Americas' (Aruba) en de 'Caribbean Renewable Energy Forum' – Green Aruba, Smart & Sustainable 2013' Alternative energy conference (Aruba).

Een aantal in omvang verschillende, maar potentiële 'motoren' voor de economische ontwikkeling zijn door onder meer inspanningen van de directie in 2013 in beweging gekomen: met het hotelproject Azul is inmiddels de realisatieovereenkomst vernieuwd en met de bouw van Terramar is gestart. De voorgenomen herontwikkeling van de locatie Karpata is via een goedgekeurde randvoorwaardennotitie en informatiedocument met selectiecriteria op de rails gezet zodat een marktconsultatie zal kunnen plaatsvinden. Tenslotte zijn in het kader van de meerjarige ontwikkelplannen projectdossiers opgesteld met betrekking tot de integrale wijkaanpak van de prioritaire wijken Antriol, Nort'i Salinja en Rincon (wijkontwikkelplannen) en is er een businesscase tot stand gekomen voor de nieuwe vrachthaven onder auspiciën van een ambtelijke stuurgroep met ondersteuning van een extern adviesbureau. Tenslotte wordt alle medewerking verleend aan een slagvaardige uitvoering van het masterplan van BIA, de internationale luchthaven alwaar spoedig gestart zal worden met de bouw van een nieuwe brandweerkazerne en verkeerstoren.

1.2.2.3. Monumentenzorg

Ten aanzien van de monumentenzorg en de uitvoering van het eilandelijke monumentenbeleid zijn er opzienbarende resultaten te melden: naast de renovatie van de Oranjeschool ten behoeve van de nieuwe horeca functie, is een van de meest prestigieuze monumentale gebouwen van Kralendijk gerestaureerd: de Passangrahan, het onderkomen van de Eilandsraad. Ondertussen maakt de restauratie van het Cocari complex in Rincon ook goede vorderingen en zijn de plannen opgestart voor de restauratie van het karakteristieke Plaza Machi Mimi en later ook het monumentale bestuurskantoor. Ondanks verwoede pogingen is het de directie vooralsnog niet gelukt om de nodige externe ondersteuning te verwerven voor de verdere beschrijving van andere monumentale gebouwen zodat deze vervolgens ook de monumentale status kunnen verkrijgen. Overigens is de samenwerking met de Stichting Monumentenzorg geïntensiveerd en is gezamenlijk het initiatief genomen voor de oprichting van een lokale monumentenraad en monumentenfonds zoals in wet- en regelgeving is vastgelegd.

1.2.2.4. Economische bedrijvigheid

Om de economische bedrijvigheid in de buitengebieden en de traditionele sectoren te stimuleren is er in samenwerking met het ministerie een serie workshops gehouden om de plattelandsontwikkeling in bepaalde regio's van de grond te krijgen. Dit heeft geresulteerd in een programma met een pallet aan veelbelovende projecten. Ook op het gebied van het natuur- en milieubeleid is er vorig jaar veel werk verzet. Naast het feit dat er een begin is gemaakt met de aanpak van de overlast van wilde ezels is er met vele 'stakeholders' intensief gewerkt aan projectdossiers om de financieringsverzoeken van Bonaire tijdig in te dienen voor financiering middels de zogenoemde 'Natuurgelden'. In het najaar is de eerste tranche ingediend waarna het komend jaar de tweede tranche van projectvoorstellen zal volgen. Voor wat betreft het milieubeleid zijn er ook enkele belangrijke stappen gezet. Met de

vaststelling van het implementatieplan Inrichtingen en Activiteiten Besluit (IAB) is een gefaseerde invoering van de Wet VROMBES begonnen. Voorts zijn er, samen met het ministerie en het plaatselijke nutsbedrijf veel voorbereidende werkzaamheden uitgevoerd ten behoeve van het beheer van de zuiveringsinstallaties en het toekomstig gebruik van het gezuiverd afvalwater. Ten behoeve van de afvalproblematiek is het afgelopen jaar het Afvalbeheer- en uitvoeringsplan vastgesteld met de bijbehorende organisatiestructuur, bestaande uit een (ambtelijke) werk- en stuurgroep bijgestaan door een 'afvalcoördinator' welke door het ministerie is aangetrokken.

1.2.3. Realisatie

Het afgelopen jaar is er grote vooruitgang geboekt in de dienstverlening met betrekking tot de aanvraag van vergunningen. De procedures zijn doorgelicht, vereenvoudigd en versneld waardoor de afwikkeling nu efficiënter verloopt. In het geval van de bouwvergunningen zijn achterstanden weggewerkt en oude, onvolledige aanvragen afgewikkeld. De bouwcommissie 'nieuwe stijl' draagt zorg voor een vlotte behandeling van de aanvragen en onder toezicht en begeleiding van een externe adviseur is een verbetertraject uitgezet. Vooruitlopend op de mandatering van de vergunningverlening zijn er ook voorstellen ingediend voor de vereenvoudiging van de aanvraagprocedure van vestigingsvergunningen, met de mogelijkheid van vrijstellingen en verdere invulling van het 'one-window-shopping' concept.

Als onderdeel van de verbetering in de dienstverlening is een werving- en selectieprocedure gestart om het organisatie-onderdeel van grondzaken en bouwvergunningverlening qua capaciteit verder te versterken. Dit schept nieuw vertrouwen voor het komende dienstjaar. In verband met de aanvraag van hindervergunningen van de grote industriële installaties (ContourGlobal, Bopec, Curoil e.a. particuliere initiatieven voor gasinstallaties en brandstofopslag) op het eiland ontvangt de sectie van milieuvergunningverlening ondersteuning van het nederlandse ministerie. Aangezien deze sectie ook verantwoordelijk is voor de natuurvergunningen is hier sprake van een zorgwekkend capaciteitstekort waar het komende jaar een adequate oplossing voor gezocht zal moeten worden.

1.2.4. Beheer en openbare werken

In een poging om de deficiënte situatie van het plaatselijke wegennet en openbare infrastructuur gestaag in te lopen zijn er diverse projecten uitgevoerd. In het kader van de hoofdwegen is gestart met de (voorbereidingen en) uitvoering van de eerste fase van de Kaya Nikibokozuid. Naast de verbetering van een aantal secundaire wegen is ook het Wilhelminaplein opnieuw ingericht en is het straatmeubilair in het centrumgebied compleet vernieuwd. Het veel besproken, ingrijpende infrastructurele project van de rioolwaterzuiveringsinstallatie nadert zijn voltooiing met de start van de laatste fase. Voorzien van de nodige voorlichtingscampagnes is ondertussen in 2013 ook het project huisaansluiting gestart.

Terwijl de visienota voor het nieuwe, meerjarige landbouw-, veeteelt en visserijbeleid is afgerond en ter vaststelling is ingediend is hierop alvast ingespeeld door een compleet nieuw inrichtingsplan te maken van het LVV-terrein en te starten met de bouw van een nieuwe loods voor de landbouwmachines annex kantoorgebouw als eerste fase voor het verbeteren van de bestaande accommodatie. Dit vormt een ideale uitgangssituatie voor de komende projecten van het plattelandsontwikkelingsprogramma. Tijdens de voorbereidingen wordt ook intensief samengewerkt met de collega's van de directie Samenleving & Zorg omdat 'job-programs' en scholingstrajecten en integraal onderdeel zijn van de voorgenomen sectorale ontwikkeling. Een eerste 'pilot' om via sponsoring van, en adoptie door een lokaal bedrijf een waterput en molen op te knappen en wederom in bedrijf te stellen ten behoeve van de kunukero's is succesvol gebleken; WEB, het lokale nutsbedrijf heeft Dos Pos in Rincon weer in oude glorie hersteld. Na dit voorbeeldproject zullen hopelijk andere initiatieven en locaties snel volgen.

1.3. Toezicht en handhaving

1.3.1. Inleiding

Het jaar 2013 kan gekenmerkt worden als een jaar van vele veranderingen en uitdagingen voor de Directie Toezicht en Handhaving. Implementatie en doorontwikkelen van de directie en haar medewerkers had zoals gesteld een looptijd tot december 2013. Terugkijkend kunnen wij tevreden zijn met de geboekte resultaten. Hiermee is nog niet alles bereikt. Het zal een continue proces blijven totdat de medewerkers zo optimaal mogelijk hun werkzaamheden kunnen uitvoeren.

1.3.2. Professionalisering reguliere samenwerking en overleg

Het jaar 2013 is begonnen met een intensieve training op het gebied van integriteit, waarbij alle medewerkers hebben geparticipeerd. Gebruikmakend van de dilemma's die zij in hun dagelijkse werk tegenkomen, is een workshop georganiseerd, waarin alle medewerkers konden leren hoe met deze dilemma's om te gaan. Aan het eind van de training kregen alle medewerkers een certificaat. Een poster met het "stoplicht model" kreeg een bijzondere plaats in de directie, zodat dagelijks de medewerkers kunnen zien in welke "zone" zij verkeren om zo daar meteen op in te kunnen spelen. Een zeer leerzame periode geweest dat de medewerkers dagelijks gebruik van maken.

Andere opleidingen en cursussen vinden nu structureel plaats op het gebied van computer en taal. Intern heeft de directie ook gezorgd voor workshops op het gebied van wet- en regelgeving. Zo zijn de medewerkers ingewijd op het gebied van staatsrecht en bestuursrecht. Dit in het kader van hun handhavingstaken. Ook is aandacht besteed aan het beschrijven van de werkprocessen van de verschillende afdelingen om de medewerkers beter inzicht te geven in hun "nieuwe" taken en hoe deze het meest efficiënt en effectief uitgevoerd kunnen worden. Deze interne bijeenkomsten is zeer laagdrempelig en hebben de medewerkers heel erg ondersteund in hun werkzaamheden. Deze zullen ook in het jaar 2014 worden gecontinueerd.

1.3.3. Samenwerking

Samenwerking met onze strategische partners begint meer vorm te krijgen en zal in de komende periode geïntensiveerd moeten worden. Het blijkt in de praktijk dat wij elkaar nodig hebben en hoewel de directie als "oor" en "oog" voor de partners fungeert, blijkt dit in de praktijk vaak op neer te komen dat de medewerkers de "klus" zelf moeten klaren. Duidelijke afstemming en afspraken is dan ook zeer wenselijk.

Samenwerking met de andere directies verloopt naar wens en is het afgelopen jaar gegroeid. In het kader van het prijsbeleid is nauw samengewerkt met de Tienda pa Konsumidó Boneiriano en de directie Ruimte & Ontwikkeling bij de controle van maximum prijzen voor de basisproducten (makutu básiko). Het jaar 2013 heeft regulier overleg en afstemming plaatsgevonden op het gebied van vergunningverlening, prijsbeleid en de gezamenlijke, dagelijkse werkzaamheden bij het slachthuis. Een goed voorbeeld van een goede samenwerking is terug te zien bij het incident van de olie lekkage bij Curoil Hato.

Ook de betrokkenheid en ondersteuning door het ministerie van I&M, omgevingsdienst ILT en Brandweer van Rijnmond heeft de directie ontzettend positief ervaren, waarbij de inspecteurs van de directie heel veel geleerd hebben en hun expertise vergroot.

Samenwerking met de Stichting Reclassering Caribisch Nederland vindt plaats op het gebied van Elektronisch Toezicht van aan- en afkoppeling gedetineerden.

Met de directie Samenleving en Zorg is er continue nauwe samenwerking op het gebied van de Publieke Volksgezond, waaronder inspectie bij instellingen in het kader van de warenwet en vectorcontrole. De coördinatie van de medewerkers van de directie Samenleving en Zorg die belast zijn met vectorcontrole vindt nog steeds plaats door een beleidsadviseur van de directie Toezicht en Handhaving. Dit omdat er tot nu toe geen coördinator is aangetrokken hiervoor.

1.3.4. Afdeling handhavingprojecten en taskforces

Voor de afdeling Projecten & Taskforces laat het jaar 2013 een stijgende lijn zien wat handhavingactiviteiten betreft. De controles zijn verdrievoudig in het afgelopen jaar. Deze controles zijn over de verschillende handhavinggebieden uitgevoerd, (1925 controles zijn over het hele jaar uitgevoerd), variërend van controle bij terechtzittingen, ER-vergaderingen, noord- en zuidkust controles (toeristische routes), in de kunuku, controle op illegaal storten van afval en huisvuil, overlast klachten, regelen van verkeer en ondersteuning van de andere medewerkers van de andere afdelingen op het gebied van afname van watermonsters en controles op het prijsbeleid.

Samenwerking met de handhavingpartners kan verhoogd worden, daar de medewerkers vaak worden benaderd voor ondersteuning bij politietaken. Goede afspraken en duidelijke richtlijnen, zullen deze samenwerking alleen ten goede komen.

Het lag in de planning om een aanvang te maken met de opleiding tot buitengewoon agent van politie (Bavpol), maar dit is helaas niet doorgegaan. Verschillende omstandigheden hebben geleid tot het moeten uitstellen van deze opleiding tot in het jaar 2014. Dit brengt de nodige problemen met zich mee, omdat de medewerkers niet adequaat kunnen optreden bij bepaalde overtredingen en vaak moeten volstaan met een waarschuwing of het aanspreken van de overtreeders. Vooral op het gebied van de drank- en horecaverunning is het noodzakelijk dat de medewerkers kunnen beschikken over deze kwalificatie, omdat in die sector nogal wat overtredingen geconstateerd worden.

1.3.5. Bureau rijbewijzen

Het afgelopen jaar heeft het bureau rijbewijzen een betere jaar gekend. Dit omdat de twee rijexaminateurs versterkt werden met een derde examiner, zodat er een extra dag ingelast kon worden voor afname van rijexamens. In totaal zijn er 514 theorie rijexamens, 516 praktijk rijexamens en 65 mondelinge examens afgenomen in het jaar 2013.

Met het vernieuwen en digitaliseren van de theorie examens zal de effectiviteit en efficiëntie van het bureau aanzienlijk stijgen, zo ook de kwaliteit van de dienstverlening aan de burgers. Het doel is om volgend jaar dit project van start te laten gaan. Het geautomatiseerde rijbewijs uitgifte systeem loopt goed bij het Bureau Rijbewijzen, hoewel zich bij Burgerzaken wel enige storingen in het systeem en capaciteitsproblemen voordoen. Na de evaluatie in 2013, zal er gekeken worden hoe het systeem te verbeteren indien geïndiceerd.

1.3.6. Afdeling samenleving en zorg (warenkeuring en openbare hygiëne)

Bij de afdeling samenleving en zorg die belast is met warenkeuring en openbare hygiëne zijn in het afgelopen jaar ruim 354 routine controles uitgevoerd bij horeca bedrijven, supermarkten, appartementen, scholen, crèches en instellingen. 100 Watermonsters zijn afgenomen ten behoeve van de controle op kwaliteit drinkwater en ruim 1104 keuringkaarten

zijn aangevraagd, waarbij 923 zijn afgegeven. De rest is men niet komen ophalen, of zijn er geen laboratoriumuitslagen ontvangen ter afhandeling.

Bij het slachten van vee zijn het afgelopen jaar ruim 2659 keuringen uitgevoerd. Overige controles en inspecties hebben ook plaatsgevonden en dat bedroeg een totaal van 126. Het controleren van cruise schepen tijdens het toeristisch seizoen vond ook plaats. Een totaal van 76 schip sanitation activiteiten zijn uitgevoerd.

Gedurende het afgelopen jaar is er veel aandacht besteed aan het informeren, adviseren en begeleiden van bedrijven op het gebied van wet- en regelgeving, met name opstartende bedrijven en zijn informatie bijeenkomsten georganiseerd op het gebied van hygiëne voor de scholen en crèches. Dit zal het komend jaar worden geïntensiveerd omdat er gebleken is dat er veel behoefte hieraan is. Informatie over het veilig omgaan met eten voorbereiding (foodhandling) heeft ook de nodige aandacht gekregen in het afgelopen jaar.

1.3.7. Afdeling ruimte en ontwikkeling

Bouwinspecties zijn de meeste inspecties die plaatsvinden vanuit de afdeling ruimte en ontwikkeling, ruim 3.256, waarvan de meeste (1.691) bedrijven en appartementen betrof en ruim 1.500 woningen.

Vestigingsvergunningen, prijsopnames en controle prijsaanduidingen waren respectievelijk 203, 108 en 119.

Keuringen van elektriciteitsinstallaties was een totaal van 562 en er werden in totaal 64 ijkwerkzaamheden uitgevoerd.

1.3.8. Afdeling haven en loodswezen

Diverse werkzaamheden werden uitgevoerd voor de vernieuwing van de fenders en hang en kettingwerk aan de kaden en pieren. (noord, zuid en midden pier). Aanvang was vanaf januari tot Juni en december 2013.

Juli 2013 werd een collega van Directie Toezicht en Handhaving overgeplaatst naar afdeling Haven en Loodswezen ter vervanging van een collega aldaar die voor een half jaar naar Nederland ging voor het volgen van een nautische opleiding. Deze is met goed gevolg beëindigd.

De nieuwe loodsboot "Velos" is eind oktober 2013 door de scheepsbouwer aan haven en loodswezen geleverd die gelijk in dienst werd genomen bij aanvang van de cruise seizoen 2013/2014.

In september 2013 werd bij de ingang van de zuidpier een grote ijzeren deur gemonteerd om de haven af te kunnen sluiten, vooral voor het cruisetoeisme.

Het afgelopen jaar zijn er in totaal 2.589 schepen en vaartuigen beloodst en bestond de precariorechten, headtax en loods- en havengelden uit respectievelijk \$69.597, \$294.290 en \$1.807.055.

Verder zijn er in 2013 zo'n 1.250 vaarvergunningen/registratie kaarten uitgegeven tbv de kleine lokale vaartuigen. Inspectie op veiligheidsmiddelen wordt door gebrek aan personeel steekproefwijs gedaan.

De bedoeling is om zodra de wetgeving gereed (vernieuwd) is om de inspecties te gaan intensiveren.

De dienst voert in samenwerking met de kustwacht redding assistenties uit op zee en controleert en registreert olie verontreinigingen op zee. 2 containers met de "currentbuster" zijn reeds geleverd.

Net als het vorig jaar heeft de havendienst er ook in 2013 steeds op toe moeten zien dat de beveiliging van de havenfaciliteiten steeds voldoen aan de internationale eisen welke zijn gesteld in de International Ship and Port Facility Security Code (ISPS-code). Aangezien de eisen van cruise maatschappijen aangescherpt is zal de beveiliging moeten worden aangescherpt hetgeen zal leiden tot hogere kosten.

In het komend jaar zal het beleid gericht worden op de volgende aandachtsgebieden:

- Achterstallig onderhoud / materiaalverbetering van de dienstverlening;
- Personeel/organisatie/ automatisering;
- Grote projecten/ investeringen
- Voorlichting

1.4. Bedrijfsvoering en Ondersteuning

1.4.1. Samenleving en overleg

De dienstverlening van de directie B&O is vooral intern gericht, ten dienste van de andere directies en bestuur. Uitzondering hierop vormt de afdeling Communicatie. Als gevolg zullen de effecten van de directievorming voor Bedrijfsvoering en Ondersteuning ook vooral intern zichtbaar (moeten) worden, in een betere dienstverlening aan de andere drie directies, die op hun beurt daarmee hun externe prestatie kunnen verbeteren.

Sinds het aflopen van het contract met de directeur neemt de eilandsecretaris de functie waar.

De directie is gedeeltelijk verhuisd. Tegen het einde van 2012 zijn de afdelingen ICT en (gedeeltelijk) Financiën verhuisd. Dit alles rondom een compleet nieuwe, tijdelijke eilandsraadzaal. Met name de bouwactiviteiten bij financiën en de fysieke afsplitsing die tijdelijk nodig was, heeft een zware impact gehad. Inmiddels zijn we sinds mei 2013 weer samen in één gebouw en dat begint gelukkig zijn vruchten op te leveren, ook ten aanzien van het verbetertraject financieel beheer.

1.4.2. Financiën

1.4.2.1. Inleiding

De afdeling Financiën heeft gezien de omstandigheden (ondercapaciteit en verbouwing-/verhuizing) de nodige prestaties geleverd en stringente tijdlijnen van Cft en anderen gehaald. Zo kon ook dit keer weer de begroting 2014 op tijd worden opgeleverd en door de minister worden goedgekeurd.

1.4.2.2. Financieel beheer

Tegelijkertijd is een goed begin gemaakt voor verbeteringen op het gebied van debiteurenbeheer (in nauwe samenwerking met Belastingdienst Caribisch Nederland, hetgeen recentelijk ook formeel is vastgelegd in een convenant en samenwerkingsovereenkomst), onze liquiditeitspositie en een betere (project-)beheersing m.b.t. bijzondere uikeringen. Deze zaken blijven meer aandacht vragen en we zijn dan ook blij te kunnen melden dat hiervoor ook tijdelijk aanvullende capaciteit beschikbaar is. Op 1 april 2013 is eindelijk ons nieuwe hoofd financiële administratie gestart. Er zijn op dit moment nog vacatures voor een medewerker financiële administratie C en een medewerker financiële administratie A. Daarmee is de afdeling financiën nog niet geheel op sterkte.

Ten aanzien van onze liquiditeitspositie en verwachte ontwikkelingen hierin is in de afgelopen periode een aanvang gemaakt om een en ander meer systematisch te volgen. Ultimo 2013 was er weliswaar nog sprake van een aanzienlijk positief saldo, maar deze liep gestaag terug. Dit riep de nodige vragen op. Met diepgaande analyses is, in nauwe samenwerking met Cft en accountant, toegewerkt naar een goed onderbouwde en zuivere liquiditeitsprognose.

Recente maatregelen (strakker debiteurenbeheer, afdrachten Fineb en OTB e.d.) en ontwikkelingen houden een aanzienlijk saldo voorlopig nog in stand en de zorgen voor een dreigend tekort zijn daarmee (voorlopig) weggenomen. Neemt niet weg dat continue aandacht voor liquiditeitsontwikkelingen en prognoses onontbeerlijk zijn, o.a. ook omdat BZK heeft besloten dat het werkkapitaal van \$ 2,2 mln in vijf jaar dient te worden teruggestort. Met de schuld ad \$2,2 miljoen is overigens in de jaarrekeningen vanaf 2010 reeds rekening gehouden.

1.4.2.3. Rechtmatigheid

Belangrijk om te vermelden is ook dat verder is gewerkt aan de financiële beheersverordening, de controleverordening en het controleprotocol (in april 2014 ook formeel door de eilandsraad bekrachtigd). Daarmee zijn de geactualiseerde spelregels ten aanzien van onze boekhouding en financieel beheer, alsmede de controle afspraken voor de accountant formeel vastgelegd.

In dit kader dient vermeld te worden dat in 2013 investeringen zijn gedaan die niet in een begrotingswijziging 2013 zijn opgenomen. Ons standpunt was dat dit ook niet nodig was omdat de minister al in 2012 goedkeuring had verleend voor desbetreffende investeringen en omdat de liquide middelen hiervoor al waren gereserveerd zijn deze investeringen gewoon doorgezet. Pas recentelijk is ons duidelijk geworden dat we als bijzondere gemeente voor dit soort reeds eerder voorgenomen en goedgekeurde investeringen in het nieuwe jaar wederom toestemming hadden moeten vragen aan de eilandsraad. Dit is in 2013 niet gebeurd. Wij zijn hierop bij de controle van de jaarrekening door de accountant gewezen en gaan er vanuit dat hierover ook een passage in hun rapportages zal komen te staan.

1.4.2.4. Lokale heffingen en belastingen

Belangrijk was de keuze om met ingang van 2013 nieuwe kentekenplaten te introduceren. Dat heeft een aanzienlijke impuls gegeven aan de betaling van motorrijtuigenbelasting door automobilisten. Om dit vast te blijven houden is meer en zichtbare verkeerscontrole nodig. Nog beter zou de invoering van een kentekenregistratiesysteem zijn. Op basis daarvan krijgen autobezitters ieder jaar een aanslag in de bus en kan er gericht worden geïnd, ingevorderd en, waar nodig, dwanginvordering worden toegepast.

Activiteiten inzake erfpacht, grondbelasting en andere debiteuren vragen blijvend veel bijzondere aandacht, alsmede het Plan van Aanpak op basis van eerdere accountantsrapportage en managementletter naar aanleiding van de jaarrekening 2012, de liquiditeitontwikkeling en –prognose en meer recentelijk de nieuwe formats voor maand- en kwartaalrapportages.

1.4.3. **Communicatie**

In 2013 is de versterking van de bezetting van de afdeling voor een deel gerealiseerd. De functie van Communicatie Adviseur is ingevuld per 1 oktober 2013. Dit heeft in 2013 al een impuls aan de afdeling gegeven. Met het invullen van de functie van afdelingshoofd in 2014 zal dit verder doorzetten. Eind 2013 is gestart met een coaching traject van de afdeling om meer structuur te brengen. De afdeling is betrokken geweest bij de organisatie van alle feestdagen en activiteiten georganiseerd door het Openbaar Lichaam. Vele persberichten met foto's zijn opgesteld en in de pers verschenen.

Er is in samenwerking met de afdeling P&O gestart met een interne krant, eens per kwartaal uit te geven, voor het personeel van het OLB (de Nos ku Nos) met als doel informatie over nieuwe medewerkers en lopende projecten aan ieder kenbaar te maken. De eerste uitgave is in 2013 geweest, voor 2014 zijn er elk kwartaal uitgaven gepland.

Daarnaast zijn in 2013 verschillende krantjes voor de burgers samengesteld en verspreid met daarin informatie over allerlei activiteiten en projecten zoals die door het OLB worden uitgevoerd.

1.4.4. **Post en Archief**

Sectie Post en sectie Archief zijn elk versterkt met respectievelijk twee en één medewerkster. In verband met selectie van de archieven is, als gevolg van de gehouden quickscan, in november 2013 aangevangen met opschoning van de bouwvergunningen vanaf 1950 tot en

met 2005. Te vernietigen stukken worden gescheiden van de te bewaren documenten welke in duurzaam zuurvrij materiaal worden opgeborgen.

1.4.5. Juridische en Algemene Zaken

Met de indiensttreding van twee juridische adviseurs, is verlichting gekomen in de langdurige onderbezetting van de afdeling. Waarvan één voor 50% werkzaam is ten behoeven van P&O. De bezetting van de afdeling ultimo 2013 was 2 juridische administratieve medewerkers en 4 juridisch adviseurs, waaronder het hoofd.

De werkzaamheden voor de op grond van de WolBES voorgeschreven regelgeving zijn afgerond. Zo zijn bijvoorbeeld de Inspraakverordening, de verordening ambtelijke bijstand en fractieondersteuning eilandsraad Bonaire, de Verordening rechtspositie eilandsraadleden en eilandsraadcommissieleden Bonaire en de nodige gedragscodes afgerond. Veel energie is gestoken in het opnieuw vaststellen van de Regeling onderstand en uitkering bij wijze van pensioen 2013. Vermeldenswaard zijn ook de eilandverordeningen inzake de schrijfwijze van het Papiaments en de talen in het bestuurlijk verkeer. Er is in verband met de voortgang van het rioleringsproject ook gewerkt aan de nodige uitvoeringsregelingen op het gebied van afvalwater. In overleg met de verkeerspolitie is het concept voor de Wegenverkeer verordening geheel herzien.

Andere vermeldenswaardige werkzaamheden voor JAZ waren de samenwerking met de organisaties voor het Kadaster alhier en in Nederland in het kader van de oprichting van een nieuwe stichting en de overdracht van taken aan deze stichting. Het implementatie traject van het ter uitvoering van de Wet VROMBES op te stellen Inrichtingen- en activiteitenbesluit is ook van belang. Veel tijd is gestoken in het samen met andere instanties van binnen en buiten Bonaire, vinden van een oplossing voor de problematiek rondom de geconstateerde gebreken aan de brandstof opslag te Hato van Curoil. Voor het eerst heeft de gezaghebber van Bonaire gebruik gemaakt van een zgn. noodbevel. Naar aanleiding van klachten die zijn binnengekomen bij de Nationale Ombudsman, is in overleg met betrokkenen aan diverse klachten gewerkt.

Voor wat juridische procedures betreft is er in 2012/2013 overeenstemming bereikt met twee belangrijke ressorts over het afwikkelen van langdurige gecompliceerde geschillen tussen hen en het openbaar lichaam. Aan een dergelijke regeling met het zoutbedrijf is ook de nodige aandacht besteed, doch heeft helaas (nog) niet geleid tot een oplossing. De uitbreidingsplannen van een horecaonderneming aan onze boulevard zijn voor een aantal natuurorganisaties aanleiding geweest tot het starten van aantal procedures.

In 2013 is door JAZ in ongeveer 255 gevallen advies uitgebracht. Namens de gezaghebber zijn ter uitvoering van de Algemene Politiekeur Bonaire ongeveer 245 vergunningen verleend. Tevens werden er namens het bestuurscollege ter uitvoering van de Drank- en Horecaverordening zo'n 120 buffetvergunningen verleend.

1.4.6. Personeel & Organisatie

In 2013 is er veel tijd, energie en geld gestoken in de professionalisering van het ambtelijk apparaat. Zo hebben de ambtenaren de mogelijkheid gekregen om een cursus computervaardigheden en Nederlands te volgen. Daarnaast kregen de beleidsadviseurs een opleiding op maat ter bevordering van de kwaliteit van adviezen en beleid.

In de tweede helft van 2013 is de afdeling P&O druk bezig geweest met de invulling van 21 vacatures. Om er zorg voor te dragen dat de werving beter aansluit op de doelgroep heeft de afdeling P&O een communicatieplan arbeidsmarkt ontwikkeld.

Door onvoorziene omstandigheden is de afdeling P&O slechts 2 maanden op volledige sterkte geweest. Ondanks de werkdruk heeft de afdeling naast de reguliere werkzaamheden de volgende zaken gerealiseerd of bevinden deze zich in de afrondende fase: project functioneren en beoordelingssystematiek, nevenactiviteiten, gedragscode, arbeidsvoorwaarden 2013/2014, regeling Onderstand bij wijze van Pensioen, ziekteverzuim en verzuimregistratie, beleid ten aanzien van Opdracht van Overeenkomsten, analyse mandateringen P&O, aanzet verbetering proces Werving & Selectie.

In de beleidsplannen 2013 is het volgende opgenomen voor de afdeling P&O:

1. Het ontwikkelen van het organisatiebeleid;
2. Het ontwikkelen van het personeelsbeleid;
3. Het verstrekken, analyseren en adviseren inzake personeels- managementinformatie;
4. Het opstellen van de personeelsbegroting en verantwoording;
5. Het voorzien van informatie en advisering op het gebied van P&O beleid en instrumenten;
6. Het adviseren en begeleiden over de toepassing van rechtspositieregelingen en arbeidsvoorwaarden;
7. Het bewaken van kwaliteit van de P&O gegevens en applicatiebeheer (PIMS, POVO en salarisadministratie);
8. Het administreren, registreren, muteren en beheren van personeelsinformatie;
9. Het uitvoeren van de salarisadministratie.

Alleen de eerste 2 onderdelen zijn niet gerealiseerd gezien de onderbezetting op de afdeling. De rest van de onderdelen zijn gedurende het jaar 2013 uitgevoerd.

14.7 Informatie Communicatie en Technologie

De verhuizing van Burgerzaken is gedaan in samenwerking met BZK die ook een deel van de kosten heeft gedragen. De verhuizing was niet meegenomen op de begroting en heeft het OLB uiteindelijk \$100.000 gekost waarvan een deel is komen te vallen onder ICT professionalisering van het apparaat (o.a. software licenties) en een deel onder de jaarlijks terugkerende kosten (o.a. aanschaf/vervanging verouderde apparatuur).

Daarnaast is er afgeweken in de geplande werkzaamheden in verband met een bezettingsprobleem. Doordat de openstaande vacatures (medewerker beheer en support en beleidsadviseur C/ICT) niet vervuld konden worden en door het plotselinge vertrek van een Specialist ICT zijn we 2 OVO's aangegaan om de opengevallen functie specialist ICT en de cruciale functie beleidsadviseur C/ICT te bezetten. Met laatstgenoemde hebben we een aantal in 2103 geplande activiteiten kunnen starten. De Beleidsadviseur is midden augustus begonnen en de meeste geplande zaken zijn gestart maar zullen in 2014 afgerond worden mede daarom is er een groot bedrag (\$147.000) van de begroting 2013 overgeheveld naar 2014.

Video conferencing is in planning en het professionaliseren van één vergaderruimte per hoofdlocatie is niet afgerond in 2013. Het bestel- en leverproces van de hardware te lang heeft geduurd; dit zal in 2014 geïmplementeerd worden.

Refererend naar het beleidsplan 2013.

Het verzorgen van de beleidscyclus betreffende ICT en het Ontwikkelen van het ICT-beleid is eind 2013 gestart, de stukken zullen in 2014 ter goedkeuring aangeboden worden aan het Bestuurscollege. Deze activiteiten zullen de komende jaren on-going zijn. Ook is in 2013 gestart met het voorbereiden voor het inrichten van eigen email faciliteiten, wederom om het apparaat qua ICT verder te professionaliseren.

Het adviseren van de ER, BC en ambtelijk apparaat van het OLB over de toepassing van het ICT beleid ontwikkelen van het organisatiebeleid heeft vooral plaatsgevonden bij de ER met

betrekking tot het nieuwe raadsinformatiesysteem. De afdeling ICT is druk doende het ICT strategisch plan 2011-2014 en dan met name de punten uit 2012 te implementeren. In 2014 wil de afdeling ICT gaan starten met het implementeren van het OLB netwerk dat als voorwaarde dient voor de verdere invoering van het ICT strategisch plan hierover zal het BC geadviseerd worden.

Het verzorgen van de ICT voorziening w.o. het beheren en exploiteren van ICT faciliteiten en het inkopen van hard- en software behoren tot de dagelijkse werkzaamheden van de afdeling ICT.

1.4.8 Overige financiële onderwerpen

1.4.8.1 Begroting 2014

Het BC is verheugd om te kunnen constateren dat de begroting 2014 wederom zeer vroeg door de minister is goedgekeurd. Het proces om tot deze begroting te komen was lang en ging gepaard met de nodige hobbels. Neemt niet weg dat wij over een referentiedocument beschikken op basis waarvan wij de uitvoering van ons beleid in 2014 kunnen waarmaken. De discussie hoe we daarbij ook het besteden van middelen van de balans (reserves en investeringen) moeten verwerken is gevoerd. De omvorming ten opzichte van eerdere jaren wordt steeds duidelijker, maar aandacht hiervoor blijft noodzaak.

1.4.8.2 Financiële verbeterpunten

Het jaar 2012 en 2013 heeft zich gekenmerkt door een ernstige onderbezetting bij de afdeling Financiën. Daardoor moesten andere prioriteiten worden gesteld ten aanzien van te bereiken verbeterpunten. In plaats van de afgesproken verbeterpunten met het Cft is ervoor gekozen om de jaarrekeningen van 1992 t/m 2011 door de eilandraad vastgesteld te krijgen en is toegewerkt naar een oordeelsonthouding over de jaarrekening van 2011 en 2012. Beide doelstellingen zijn bereikt. Op 1 september 2012 is een nieuwe medewerker gestart als senior controller. Deze functionaris heeft tot 1 april 2013 de positie van hoofd financiële administratie waargenomen. Daarnaast zijn diverse zaken weer voortvarend opgepakt rondom financieel beheer. Dividendbeleid, subsidiebeleid, de financiële beheersverordening, de controle verordening, beleid, vorming en betekenis van reserves en voorzieningen, intensievere aandacht voor interne controle en administratieve organisatie, o.a. door een aanvullende opdracht aan onze huisaccountant, veel meer aandacht voor stringent debiteurenbeheer, liquiditeitspositie en prognoses, aanzet tot risicomangement, convenant met belastingdienst/CN, interne budgetbewaking, nota grondbeleid, inkoop- en aanbestedingsbeleid etc. Dit alles is onderhanden en zal in 2014 leiden tot een beter financieel beheer. Voor een overzicht van diverse bereikte resultaten in de afgelopen jaren wordt verwezen naar de bijbehorende bijlage.

1.4.8.3 Erfpachtnota's 2013 en aanslagen grondbelasting 2012/2013

Tegen het einde van 2013 zijn, veel later dan gepland, de erfpachtnota's 2013 verstuurd en in maart 2014 zijn de aanslagen grondbelasting 2013 verstuurd. Dit leidt in de eerste helft van 2014 tot een inhaalslag in ontvangsten, hetgeen ook tot uiting komt in het afvlakken van onze teruglopende liquiditeitspositie.

Ondertussen worden de eerste concrete verkopen van erfpachtgronden voorbereid. Het OLB wil met een, vooralsnog passieve, verkoopstrategie middelen genereren om die aan te wenden voor investeringen in het belang van de gemeenschap van Bonaire.

1.4.8.4 Eilandverordening hazardspelen

Na een periode van twee jaar waarin hiaat was ontstaan inzake de inkomsten ten aanzien van de vergunningsrechten voor het exploiteren van een casino is dat eind 2012 hersteld. Er is toegewerkt naar een vereenvoudiging van deze regeling die minder administratieve lasten met zich meebrengt. Aan het ministerie van Juridische zaken en Veiligheid en

Financiën zijn vragen voorgelegd inzake de verantwoordelijkheden ten aanzien van controle en tellingen. Dit wordt tot op heden nog door het OLB gedaan maar het krijgt daarvoor geen financiële compensatie. Belangrijk aandachtspunt voor 2014. De kwestie is tijdens de CN-weken aan de orde gesteld. Een oplossing is er tot op heden nog niet.

1.4.8.5 Belastingopbrengsten tot en met 31 december 2010

In de afgelopen jaren is al veelvuldig aandacht gevraagd voor de situatie dat (belasting-) opbrengsten die betrekking hebben op de periode van voor 31 december 2010 niet worden teruggestort op de rekening van het OLB. Het bestuurscollege stelt zich op het standpunt dat dit ten onrechte niet gebeurt. Het OLB heeft recht op deze middelen en vindt het niet terecht dat deze in de staatskas van Nederland zijn beland, c.q. nog steeds belanden. Met deze middelen kan het een deel van de onderhoudsachterstanden meehelpen wegwerken en de balanspositie verbeteren (schoon schip, zoals overeengekomen). Het gaat hier om tientallen miljoenen dollars. De overmatige inkomsten die nu worden binnengehaald (t.o.v. de overeengekomen \$ 52 miljoen hebben voor een belangrijk deel te maken met de inkomsten die aan deze periode zijn toe te rekenen.

Het bestuurscollege is slechts als toehoorder betrokken geweest bij de eenzijdige besluitvorming hierover waarbij is bepaald dat deze inkomsten toebehoren aan de respectievelijke rechtsopvolgers van onderdelen van de voormalige Nederlandse Antillen. Een afspraak die voor Curacao en Sint Maarten gunstig is, maar voor de CN-eilanden een veel te grote financiële adering betekenen en vooral voor Bonaire. Het bestuurscollege van Bonaire ziet graag dat de discussie hierover wordt heropend, teneinde tot een oplossing te komen die recht doet aan de onderlinge verhoudingen, met name als het gaat om deze specifieke inkomsten waarvan Bonaire zich op het standpunt stelt dat deze aan Bonaire toebehoren.

1.4.8.6 Het financiële verbeterproces vanaf 2007: cumulatief overzicht

Reeds in 2007 is de aanzet gegeven tot verbeteringen in de financiële beheersing van het EGB. Het verbeterproces financiën is in 2007 reeds gestart en is in 2008, 2009, 2010, 2011, 2012 en 2013 voortvarend doorgezet. De gezamenlijke inspanningen op dit vlak hebben inmiddels veel zoete vruchten opgeleverd. Om er even een paar te noemen:

- De, na een aantal kinderziektes te hebben opgelost, uiteindelijk succesvolle in gebruikneming van een nieuw financieel administratief systeem (Key2Financiën).
- Tijdig door de eilandsraad vastgestelde en door het Cft goedgekeurde begrotingen (2009 t/m 2014). Daarmee is er in deze jaren gewerkt met een begroting die, samen met de vier begrotingswijzigingen, als belangrijkste referentie gold bij de uitvoering. Bij alle bestuursadviezen, verplichtingen en facturen wordt nagegaan of de begroting in de daarmee gemoeide kosten voorziet.
- Een viertal uitvoeringsrapportages met bijbehorende begrotingswijzigingen, allen ook door de eilandsraad vastgesteld en door het Cft goedgekeurd en sinds 2011 door de minister van BZK goedgekeurd.
- De beschrijving van de voor Financiën relevante procedures in een handboek AO/IC (gereed). Beschrijving van AO/IC bij Burgerzaken (gereed), P&O (onder handen), Haven (in voorbereiding).
- Inhaalslag jaarrekeningen: de jaarrekeningen t/m 2013 zijn opgesteld. M.b.t. die van 2007 en 2008 heeft accountantsonderzoek plaatsgevonden waarbij de knelpunten om te komen tot een goedkeurende verklaring op een rij zijn gezet.
- Vaststelling jaarverslagen 1992 t/m 2011 door de eilandsraad met bijbehorende decharge van bestuurders. Vanaf 2012 reguliere jaarlijkse verantwoording over gevoerd beleid en financiële stand van zaken.

- Ver de jaarrekeningen t/m 2010 afkeurende accountantsverklaringen. Vanaf 2011 oordeelsonthouding. Een goedkeurende controleverklaring ligt in het verschiet (over jaarrekening 2014).
- ARNA heeft de jaarrekeningen 2004 t/m 2009 onderzocht en heeft hierover gerapporteerd. Dit heeft een aantal conclusies opgeleverd die grotendeels overlappend zijn en deels als aanvulling kunnen worden beschouwd. Vanaf 2010 wordt volstaan met accountantscontroles.
- Voorafgaand toezicht personeel, subsidies en inkomensoverdrachten: inmiddels afgeschafte wegens goede interne werking van processen.
- Voortgezette inventarisatie m.b.t. percelen, vastgoed en het actualiseren van onze basisbestanden ten aanzien van straten en huisnummers. Leidend tot doorvoering van aanpassing in 2014.
- Afspraken met belastingdienst BES i.o. inzake de centrale inning van lokale belastingen. Er werd toegewerkt naar een "één loket" situatie voor belastingen, leges en wellicht ook nog boetes. Helaas was de Belastingdienst uiteindelijk niet bereid ook de leges en retributies te innen.
- Dit heeft ertoe geleid dat bij Financiën alsnog een kassafunctie is gecreëerd. Bekeken wordt of dit zo moet blijven of dat dit geïntegreerd kan worden bij de directie Samenleving en Zorg.
- Doorzetten van het mechanisme m.b.t. voorafgaand toezicht personeel, hetgeen weer heeft meegeholpen om het aantal FTE's flink te reduceren. In grote lijnen zijn de onderliggende procedures en daarmee de kritische toets intact gebleven. Momenteel wordt deze taak en functie vanuit bureau Rijksvertegenwoordiger gestalte gegeven.
- Invulling van de taakstelling personeel voor 2010 en verder. Door de in de begroting 2010 opgenomen taakstelling personeel is structureel een bezuiniging van Naf 2,5 mln gevonden. Het is nog niet duidelijk of alle maatregelen stand houden. Op diverse posities wordt het tekort aan personeel gevoeld. Dit wordt nu nader bekeken in de vorming van de nieuwe directies en bijbehorende diensten/afdelingen
- Doorzetten van het mechanisme m.b.t. voorafgaand toezicht subsidies: het late moment van goedkeuring van de begroting 2011 door de minister heeft hier en daar tot verwarring geleid. Inmiddels zijn de meeste instanties voorzien van een besluit tot subsidie voor 2011. Een nieuwe subsidieverordening, die de verordening van 2000 moet vervangen, is nagenoeg afgerond, maar kan pas gaan gelden m.i.v. de aanvragen voor 2013.
- Geïntegreerd middelenbeheer en digitaal betalen. Beide elementen hebben, ook met het in gebruik genomen nieuwe financieel administratieve systeem, verder gestalte gekregen met als resultaat dat er beter zicht ontstaat op de liquide middelen en dat er een meer op deze tijd aansluitend betalingsverkeer is ontwikkeld. Vanuit het Cft worden inmiddels ook de eerste rapportages over de gang en stand van zaken t.a.v. de liquiditeitsontwikkeling ontvangen, waarmee we ons voordeel kunnen doen.
- Schuldsanering: in 2009 hebben de eerste betalingen plaatsgevonden. In 2010 is dat in eerste instantie ook gebeurd met de achterstanden m.b.t. APNA. De overige betalingsachterstanden zijn in de loop van 2011 beoordeeld en zijn veelal gehonoreerd. Hiervoor zijn in de tweede helft van 2010 met BZK nadere afspraken gemaakt. De laatste betalingen hebben in 2013 plaatsgevonden. Er ligt nog een sanering op afronding te wachten, nl die m.b.t. werklieden.
- Verdere opbouw van samenwerking met de operationele diensten en sinds eind 2010 ook directies op weg naar integraal management, d.w.z. niet alleen taken maar ook bijbehorend budget behoren (tot op zekere hoogte) tot de verantwoordelijkheden van de diensten/directies.
- Uitrollen van de planning & control cyclus richting diensten en afdelingen en sinds 2012 ook directies, waarbij veel aandacht voor het ontwikkelen van een betere, integrale ondersteuning vanuit de directie Bedrijfsvoering & Ondersteuning.
- Uitrollen van de planning & controlcyclus richting overheids NV's en gelieerde instellingen.

- Maandrapportages/kwartaalrapportages: aanvullend (en later vervangend) wordt gewerkt aan nieuwe rapportageformats die meer en beter aansluiten op de sturingsmogelijkheden die het bestuurscollege en directies zoeken. Een groot deel van die formats zijn rechtstreeks uit Key2Financien te genereren. Het programmeerwerk om de cijfers juist en volledig te krijgen alsmede de fine tuning vergen tijd.
- Betere beheersing van de liquiditeitspositie met maandelijks bijgewerkte liquiditeitsprognoses. Verantwoording geïntegreerd middelenbeheer ligt nog bij Cft.
- M.i.v. 2011 zijn de grondwaarden voor erfpacht voor overeenkomsten ouder dan 20 jaar aangepast. Een operatie met de nodige weerstand vanuit de erfpachthouders en vraagt nog dagelijks om aandacht en specifieke acties.
- Dollarisatie. In de tweede helft van 2010 is veel energie gegeven om de dollarisatie m.i.v. 2011 in goede banen te leiden. Dit werd bancair voornamelijk door RCN begeleid, maar ook vanuit EGB/OLB is hier veel aandacht aan besteed. Binnen ons eigen overheidsapparaat zijn alle systemen en documenten voortvarend omgezet naar dollars.
- 10th EDF. Relatief veel inspanningen zijn nodig geweest om de 3 mln Euro uit het 10th EDF veilig te stellen. Oorspronkelijk waren we gefocussed om deze middelen als algemene of sectorspecifieke begrotingssteun te mogen gebruiken. Uiteindelijk is alsnog besloten om deze middelen toch in te zetten om de scope van het riolering- en waterzuiveringproject uit te kunnen breiden. De aanbesteding vindt plaats in 2014.
- Verdeling taken en budget. Heel veel tijd en energie is nodig geweest om tot een redelijke verdeling van beschikbaar budget te komen voor de taken en verantwoordelijkheden die bij het openbaar lichaam Bonaire blijven. We waren bepaald niet tevreden m.b.t. de vrije uitkering, zoals die in eerste instantie werd berekend en verstrekt. Dit is enigszins rechtgetrokken op basis van de uitkomsten van een onafhankelijk bureau die voor de BES-eilanden een financieel referentiekader heeft opgesteld. Op basis hiervan is in 2012 de Vrije Uitkering drastisch opgehoogd tot de onderkant van de bandbreedte. Dat dit nog lang niet toereikend is, is inmiddels ook duidelijk. Hiervoor wordt continu aandacht gevraagd bij de ministeries. Net als de situatie m.b.t. onderhoudsachterstanden, die niet door OLB op eigen financiële kracht kan worden weggewerkt, hetgeen ook is erkend door het kabinet.
- Overdrachtsdocument 10/10/10. Om de specifieke problemen m.b.t. de financiële situatie van Bonaire nog eens uitvoerig uit de doeken te doen is op 8 oktober, dus vlak voor de formele staatkundige hervormingen een overdrachtsdocument verstuurd naar BZK. Alle pijn- en zorgpunten, zoals op dat moment bekend, zijn vastgelegd in dit document. Wij gaan ervan uit dat BZK uiteindelijk met deze zaken op passende wijze zal omgaan.
- Appendix op begroting 2011 en 2012, later vervangen door geïntegreerd investerings-, financierings- en aflossingsplan (GIFA). Hieruit vloeiden de meerjaren ontwikkelplannen voort en ligt er inmiddels ook een concept Versterking Bureau Eilandsecretaris en Directies tav stappen plan en resultaatgerichte uitvoering sociaal-economische Beleidsvisies Bonaire.
- Invoering directiemodel. Na zorgvuldige voorbereiding is dit nieuwe organisatiemodel per april 2012 geformaliseerd, met alle consequenties, aanpassingen en andere prioriteringen t.a.v. het financiële verbeterproces van dien.
- Verbouwingen en verhuizingen en financiële beheersing hiervan teneinde bundeling van van afdelingen of directiemodel zoveel mogelijk te faciliteren.
- Projectbeheersing renovatie Pasangrahan.
- Afwikkeling overdracht beheer en inning studieleningen van FINEB naar O&W/DUO.
- Doorvoering BBV-BES: vanaf 2012. Hierbij vooral aandacht voor omzetting kasstelsel naar baten- en lastenstelsel. Halverwege 2013 pas instructie inzake bestemmingsreserves.
- Uitgifte nieuwe kentekenplaten. Met ingang van 2013 zijn nieuwe kentekenplaten geïntroduceerd. De uitgifte hiervan vindt plaats vanuit de afdeling Financien.

- Onderhandelingen en ondersteuning bij formele indiening van twee verzoeken voor renteloze leningen: Masterplan Onderwijshuisvesting 2012 – 2017 (gehonoreerd) en Centraal Overheidsgebouw (on hold).
- Formalisatie ondertekening convenant en samenwerkingsovereenkomst tussen Belastingdienst/CN en OLB. Uiteindelijk ondertekend in april 2014.
- Vaststelling financiële beheersverordening, controle verordening en controleprotocol door de eilandsraad. Uiteindelijk geformaliseerd in mei 2014.
- Verbetering debiteurenbeheer. Heeft vanaf 2013 meer prioriteit gekregen. Is grotendeels uitbesteed aan B/CN maar voor een deel ook een eigen verantwoordelijkheid, zoals m.b.t. civielrechtelijke aangelegenheden (erfpacht, havengelden e.d.).

Bovenstaande opsomming geeft een beeld van de zaken die in de afgelopen jaren aan de orde waren. Dat neemt niet weg dat er ook nog veel gedaan moet worden. Een uitdaging die we met zijn allen graag aangaan.

1.5 Aanvullende verantwoording op functieniveau

Functie 001 BESTUURSORGAAN

Tot deze functie behoren alle baten en lasten die rechtstreeks verband houden met het functioneren van de bestuursorganen. Daartoe worden ook gerekend de kosten van de voorstellen van de eilandsraad exclusief de kosten van voorbereiding door het ambtelijk apparaat. Tot deze functie behoren Eilandsraad en raadscommissies, Ambtswoning gezaghebber, Gezaghebber, Bestuurscollege, Overleg staatkundige structuur Bonaire, Bureau Griffie, Rekenkamer BES en Ombudsfunctie.

Prestaties begrotingsjaar 2013

001.25.00 Gezaghebber

Het verder professionaliseren van de Kabinet van de gezaghebber door meer opleidingen, verbeteren van de werkomgeving en aantrekken van gekwalificeerd personeel.

001.60.00 Griffier

- Het verbeteren van de dienstverlening naar de raadsleden en commissieleden toe met name door het in gebruik stellen van de raadsinformatiesysteem;
- Het voorstaan van ontwikkelen van het papierarm vergaderen:

Prestaties rekeningjaar

001.10.00 Eilandsraad en raadscommissies

- Afwijkingen ten opzichte van de begroting en werkelijke cijfers 2013: 001.10.00 Eilandsraad en raadscommissie - Kostensoort: 34130 Reis- en verblijfskosten. Toelichting: Door samenloop van omstandigheden hebben de reizen naar Nederland niet plaatsgevonden. Het streven is om het ER programma in 2014 zoveel mogelijk te volgen.

001.20.00 Ambtswoning Gezaghebber

Voor het jaar 2013 is gestart aan de verbouwing van de ambtswoning van de gezaghebber. De betaling van de huur voor de woning van de gezaghebber werd volledig begroot. Voor wat betreft personeel van derden kan aangegeven worden dat hier middels facilitaire zaken in werd voorzien.

001.25.00 Gezaghebber

- De gezaghebber heeft in 2013 diverse meetings gehouden in het kader van haar wettelijke taken. Hierbij moet gedacht worden aan het gezaghebberoverleg maar ook vergadering met andere hoogwaardigheidsbekleders.
- De gezaghebber heeft diverse dienstreizen verricht in het kader van rampentraining, en week, grote driehoek, gezaghebberoverleg maar ook dienstreizen in het kader van bevordering van internationale relatie (bv dia di bandera korsow, arubadag).
- Tevens heeft de gezaghebber een aantal seminars georganiseerd. Sommige seminars zijn: bewustwording mensenhandel/smokkel, day of happiness, tegengaan geweld in afhankelijkheidsrelaties.
- In november 2013 was de gezaghebber gastvrouw bij het bezoek van het Koninklijk echtpaar. Hiervoor is een gehele dagprogramma opgesteld en bekostigd uit de vooraf goedgekeurde begroting.

001.60.00 Griffier

De afdeling Griffie is in 2013 versterkt met een beheerder met een overeenkomst van opdracht en een administratief medewerkster via een uitzendbureau. De Eilandsraad is akkoord gegaan met de instelling van de griffie.

Gezien het vorenstaande wordt er hard aan gewerkt om een beleidsmedewerker A aan te trekken in 2014 en later een beleidsmedewerker C. Er zijn stappen gemaakt voor wat betreft het Raadsinformatiesysteem (RIS). In 2014 kan dit systeem van start gaan.

001.90.00 Project bevordering Integriteit

In 2013 is het project integriteit gestart met een goed uitgewerkt programma van eisen. Door diverse omstandigheden heeft de projectorganisatie niet al het werk uitgevoerd conform planning. De intentie is om dit in 2014 nader uit te werken.

Functie 002 BESTUURSAPPARAAT

Bij de functie 002 Bestuursapparaat behoren alle baten en lasten behorende bij de directies c.q. afdelingen belast met ondersteunende taken en prestaties ten behoeve van het geheel bestuurlijk en ambtelijk apparaat zoals: Financiën, Voorlichting & bestuursondersteuning, Post en Archief, Juridische en Algemene Zaken, Personeelszaken, Informatie communicatie en technologie, Bureau Eilandsecretaris, Kabinet Gezaghebber, Bureau Gedeputeerden en Bureau Directeuren.

Prestaties rekeningjaar 2013

002.10.01 Financien

- Het uitbreiden van de financiële administratie met een verplichtingenregistratie.
- Het actualiseren van de aanbestedings- en inkoopbeleid
- Het doorvoeren van planning en control m.b.t. overheids-NV's en gelieerde stichtingen
- Het introduceren van integraal risicomangement;
- Het vormgeven aan directie- en projectcontrol

002.10.03 Communicatie

- Het opstellen van nieuwsbrieven;
- Het organiseren van bijeenkomsten ten behoeve van personeel OLB;
- Het zorgdragen van persvoorlichtingen;
- Het publiceren van advertenties in kranten;
- Het uitzenden van speciale onderwerpen via radiostations;

002.10.04 Post en Archief

- Het wegwerken van achterstanden bij sectie Archief;
- Het afsluiten van het 2de gedeelte van archieven van de oude organisatie Eilandgebied Bonaire

- Het introduceren van de taak "Selectie" van archieven

002.10.05 Juridische en Algemene Zaken

- Het uitvoeren van de 2de fase van het Wet – en regelgeving project;
- Het uitvoeren van een Legal Audit;
- Het beschrijven van juridische procedures en werkprocessen in het kader kwaliteitszorg voor de organisatie;

002.10.06 Personeelszaken

- Het doorontwikkelen van het organisatiebeleid door o.a. het in 2012 ingevoerde directie-model en de interne organisatie van P&O te doorontwikkelen;
- Het doorontwikkelen van het personeelsbeleid door o.a. het opstellen van een welzijnsbeleid en het professionaliseren en doorontwikkelen van opleidingsbeleid en training van het management en beleidsadviseurs;
- Het bewaken van de kwaliteit van de P&O gegevens en applicatiebeheer (PIMS, POVO en salarisadministratie) door o.a. het beter inrichten van het post & voortgangsbewakingssysteem, personeels- en managementinformatiesysteem en het opzetten van een intranet.

002.10.07 Informatie communicatie en technologie

- Het verder inrichten van de ICT organisatie door middel van: de introductie van projectmethodologie (prince2);
- Het formaliseren van procedures; werkinstructies en protocollen;
- Het selecteren, uitbreiden en implementeren van systemen;
- Het optimaliseren van processen;
- Het standariseren van de ICT organisatie met behulp van ITIL;
- Het inrichten van ICT services catalogus management;
- Het opstellen van security policy;
- Het inplannen van security awareness sessions;
- Het opzetten van performance monitoring systeem;
- Het opzetten van beveiligde toegang op afstand door gebruikers;
- Het creëren van test omgeving;
- Het opzetten video-conference systeem BC.

Prestaties rekeningjaar

002.10.01 Financien

- De afdeling heeft gezien de omstandigheden (ondercapaciteit en verbouwing/verhuizing) de nodige prestaties geleverd en stringente tijdlijnen van Cft en anderen gehaald. Zo kon ook dit keer weer de begroting 2014 op tijd worden opgeleverd en door de minister worden goedgekeurd.
- Tegelijkertijd is een goed begin gemaakt voor verbeteringen op het gebied van debiteurenbeheer, onze liquiditeitspositie en onderbestedingen m.b.t. bijzondere uikeringen door een betere (project-)beheersing.
- Deze zaken vragen blijven meer aandacht en we zijn dan ook blij te kunnen melden dat hiervoor ook aanvullende capaciteit beschikbaar is.
- Op 1 april 2013 is eindelijk een geschikte kandidaat gestart in de functie van hoofd financiële administratie en meer recentelijk zijn twee medewerkers gestart die diverse noodzakelijke activiteiten ter hand hebben genomen die te duiden zijn als taken en verantwoordelijkheden voor beleidsmedewerkers C.
- Activiteiten inzake erfpacht, grondbelasting en andere debiteuren vragen blijvend veel bijzondere aandacht, alsmede het Plan van Aanpak op basis van eerdere accountantsrapportage en managementletter naar aanleiding van de jaarrekening 2012, de liqui-

diteitsontwikkeling en –prognose en meer recentelijk de nieuwe formats voor maand- en kwartaalrapportages.

002.10.03 Communicatie

- In 2013 is de versterking van de bezetting van de afdeling voor een deel gerealiseerd. De functie van Communicatie Adviseur is ingevuld per 1 oktober 2013. Dit heeft in 2013 al een impuls aan de afdeling gegeven. Met het invullen van de functie van afdelingshoofd in 2014 zal dit verder doorzetten.
- Eind 2013 is gestart met een coachingstraject van de afdeling om meer structuur te brengen. De afdeling is betrokken geweest bij de organisatie van alle feestdagen en activiteiten georganiseerd door het Openbaar Lichaam. Vele persberichten met foto's zijn opgesteld en in de pers verschenen.
- Er is in samenwerking met de afdeling P&O gestart met een interne krant, eens per kwartaal uit te geven, voor het personeel van het OLB (de Nos ku Nos) met als doel informatie over nieuwe medewerkers en lopende projecten aan ieder kenbaar te maken. De eerste uitgave is in 2013 geweest, voor 2014 zijn er elk kwartaal uitgaven gepland.
- Daarnaast zijn in 2013 verschillende krantjes voor de burgers samengesteld en verspreid met daarin informatie over allerlei activiteiten en projecten zoals die door het OLB worden uitgevoerd.

002.10.04 Post en Archief

Sectie Post en sectie Archief zijn elk versterkt door respectievelijk twee en een medewerker. In verband met selectie van de archieven is, als gevolg van de gehouden quickscan, in November 2013 aangevangen met opschoning van de bouwvergunningen vanaf 1950 tot en met 2005. Te vernietigen stukken worden gescheiden van de te bewaren documenten welke in duurzaam zuurvrij materiaal worden opgeborgen.

002.10.05 Juridische en Algemene Zaken

- Het uitvoeren van de 2de fase van het Wet- en regelgevingstraject;
- Met Van Eps, Kunneman, Van Doorne zijn in dit kader afspraken gemaakt om lokale regeling aan te passen aan de nieuwe staatkundige verhoudingen. Hiertoe zijn overzichten opgesteld van regelingen die "beleidsinhoudelijk" aangepast dienden te worden en regelingen die "technisch" aangepast dienden te worden. De externe beschikbare financiering was echter gering, mede hierdoor zijn voor 18 regelingen in overleg met de diverse directies beleidsinhoudelijk aanpassingen opgesteld, zoals een regeling voor begrafeniskosten, kinderopvang en hazardspel vergunningsrechten. Gelet op het beperkte budget zijn de regelingen die technisch gewijzigd dienden te worden niet aan bod gekomen. Inmiddels zijn er door de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties toezeggingen gedaan aan de BES eilanden inzake hulp en bijstand om de lokale regelingen aan te passen. Deze traject wordt nu meer door BZK uitgevoerd. Het uitvoeren van een legal audit;
Het voornemen was om intern door medewerkers van JAZ de juridische producten van het openbaar lichaam te toetsen. Gedurende het jaar bleek het echter niet mogelijk om voldoende capaciteit vrij te maken hiervoor.
- Het beschrijven van juridische procedures en werkprocessen in het kader van de kwaliteitszorg voor de organisatie;
Het is niet mogelijk gebleken gedurende het jaar om organisatiebreed juridisch procedures vast te leggen of te beschrijven. Op enkele onderdelen is dit wel gebeurt met behulp van externe ondersteuning en/of in samenwerking met andere directies, zoals een klachtenregeling en procedure voor klachten die bij de Nationale Ombudsman in behandeling zijn.

002.10.06 Personeelszaken

- In 2013 is er veel tijd, energie en geld gestoken in de professionalisering van het ambtelijk apparaat. Zo hebben de ambtenaren de mogelijkheid gekregen om een cursus

computervaardigheden en Nederlands te volgen. Daarnaast kregen de beleidsadviseurs een opleiding op maat ter bevordering van de kwaliteit van adviezen en beleid.

- In de tweede helft van 2013 is de afdeling P&O druk bezig geweest met de invulling van 21 vacatures. Om er zorg voor te dragen dat de werving beter aansluit op de doelgroep heeft de afdeling P&O een communicatieplan voor de arbeidsmarkt ontwikkeld.
- Door onvoorzien omstandigheden is de afdeling P&O slechts 2 maanden op volledige sterkte geweest. Ondanks de werkdruk heeft de afdeling naast de reguliere werkzaamheden de volgende zaken gerealiseerd of bevinden deze zich in de afrondende fase: project functioneren en beoordelingssystematiek, nevenactiviteiten, gedragscode, arbeidsvoorwaarden 2013/2014, regeling Onderstand bij wijze van Pensioen, ziekteverzuim en verzuimregistratie, beleid ten aanzien van Opdracht van Overeenkomsten, analyse mandateringen P&O, aanzet verbetering proces Werving & Selectie.

002.10.07 Informatie communicatie en technologie

• De afwijkingen.

Als grootste afwijking in 2013 moeten we de verhuizing Burgerzaken benoemen. Het project is gedaan in samenwerking gedaan met BZK die ook een deel van de kosten heeft gedragen. De verhuizing was niet meegenomen op de begroting en heeft ICT uiteindelijk \$100.000 gekost waarvan een deel is komen te vallen onder ICT professionalisering van het apparaat (o.a. software licenties) en een deel onder de jaarlijks terugkerende kosten (o.a. aanschaf/vervanging verouderde apparatuur).

- Daarnaast is er afgeweken in de geplande werkzaamheden in verband met een bezettingsprobleem. Doordat de openstaande vacatures (medewerker beheer en support en beleidsadviseur C/ICT) niet vervuld konden en door het plotselinge vertrek van een Specialist ICT zijn we 2 OVO's aangegaan om de opengevallen functie specialist ICT en de cruciale functie beleidsadviseur C/ICT te bezetten. Met laatstgenoemde hebben we een aantal in 2103 geplande activiteiten kunnen starten. De Beleidsadviseur is midden augustus begonnen en de meeste geplande zaken zijn gestart maar zullen in 2014 afgerond worden mede daarom is er een groot bedrag (\$147.000) van de begroting 2013 overgeheveld naar 2014.
- Video conferencing, gepland voor 2013, en het professionaliseren van één vergaderruimte per hoofdlocatie is niet afgerond in 2013 doordat het bestel en lever proces van de hardware te lang heeft geduurd, dit zal in 2014 geïmplementeerd worden.

Refererend naar het beleidsplan 2013.

- Het verzorgen van de beleidscyclus betreffende ICT en het Ontwikkelen van het ICT-beleid is eind 2013 gestart, de stukken zullen in 2014 ter goedkeuring aangeboden worden aan het Bestuurscollege. Deze activiteiten zullen de komende jaren on-going zijn. Ook is in 2013 gestart met het voorbereiden voor de inrichten van eigen email faciliteiten, wederom om het apparaat qua ICT verder te professionaliseren.
- Het adviseren van de ER, BC en ambtelijk apparaat van het OLB over de toepassing van het ICT beleid ontwikkelen van het organisatiebeleid heeft vooral plaatsgevonden bij de ER met betrekking tot het nieuwe raadsinformatiesysteem. De afdeling ICT is druk doende het ICT strategisch plan 2011-2014 en dan met name de punten uit 2012 te implementeren. In 2014 wil de afdeling ICT gaan starten met het implementeren van het OLB netwerk dat als voorwaarde dient voor de verdere invoering van het ICT strategisch plan hierover zal het BC geadviseerd worden
- Het verzorgen van de ICT voorziening w.o. het beheren en exploiteren van ICT faciliteiten het inkopen van hard- en software behoren tot de dagelijkse werkzaamheden van de afdeling ICT.

002.10.09 Bureau Eilandsecretaris

- Het bureau Eilandsecretaris heeft zich in het jaar 2013 gefocust op het afronden van openstaande zaken die vanuit de wijziging van de staatkundige structuur nog niet waren ingevuld. Er is vanuit het bureau het initiatief genomen om een klachtenregeling op te stellen voor het Openbaar Lichaam ten behoeve van interne klachten. De eilandsecretaris is gemandateerd door het BC om de klachten af te handelen die via de Nationale Ombudsman zijn binnengekomen. Hiervoor is een procesbeschrijving opgesteld en goedgekeurd. Ook is het initiatief genomen om een gedragscode op te stellen voor ambtenaren. Deze is inmiddels goedgekeurd door het bestuurscollege en ter consultatie opgestuurd naar de vakbonden. Het nieuwe reglement van orde voor de vergaderingen van het bestuurscollege is opgesteld en inmiddels goedgekeurd door het bestuurscollege.
- Het bureau heeft alle BC vergaderingen gefaciliteerd en zoveel mogelijk het BC ondersteund met advies. Het bureau zelf heeft gedraaid met een tweetal part time externe adviseurs die de Eilandsecretaris hebben ondersteund. Voor het jaar 2014 is een structurele versterking van het Bureau een belangrijk aandachtspunt.
- Het verder doorvoeren van het directiemodel heeft in 2013 veel aandacht gekregen. Er zijn workshops georganiseerd met de directeuren om verder bewustzijn van de noodzaak en consequenties van het directiemodel duidelijk te maken. Een groot aantal producten zoals vergunningen is gemandateerd naar de directeuren, opdat besluitvorming sneller kan gaan en de bestuurslast steeds meer op strategisch en minder op operationeel niveau komt te liggen. Door wekelijkse meetings met het team van directeuren wordt steeds meer gezocht naar goede afstemming en samenwerkingsvormen. Dit is nog in ontwikkeling, maar wordt steeds beter ingebed en levert steeds meer op. Daarnaast zijn er twee wekelijkse bilats met de verschillende directeuren. Door beëindiging van het contract met de directeur B&O, was de Eilandsecretaris genoodzaakt tevens waar te nemen voor de functie van Directeur B&O. Het invullen van deze functie is voor 2014 hoge prioriteit.
- Er is gestart met een andere aanpak van de begrotingscyclus, waarbij al in een vroeg stadium op basis van de directieplannen gezamenlijk gewerkt wordt aan het opstellen van de begroting. Hiermee is in 2013 al ervaring opgedaan, in 2014 zal dit een verbeteringsslag ondergaan.
- Er is in samenwerking met het Ministerie van V&J in 2013 gewerkt aan het aantrekken van een medewerker rampenbestrijding die het OLB kan ondersteunen met name het deel van de oranjekolom verder uit te werken. Deze medewerker is begin 2014 van start gegaan. De hele rampenbestrijding heeft in het jaar 2013 veel aandacht gekregen van zowel de Eilandsecretaris als de Gezaghebber. Op dit gebied zijn vooral steeds meer zaken verder uitgekristalliseerd en duidelijker geworden.
- De CN week is vanuit het Bureau Eilandsecretariaat in samenwerking met de gedeputeerden en de directies zo goed mogelijk voorbereid. De ontwikkelplannen zijn opgesteld. In het jaar 2014 zal dit zijn vervolg moeten krijgen.

002.10.13 Kabinet Gezaghebber

Voor het jaar 2013 zijn er een aantal dienstreizen geweest in het kader van grote driehoek en gezaghebberoverleg. Tevens waren er twee contracten bij het kabinet van de gezaghebber. De betaling van het chef van kabinet heeft plaatsgevonden middels een budget neutraal bedrag. Eind 2013 was maar 1 overeenkomst van opgenomen binnen het kabinet.

002.20.04 Overige aangelegenheden

Ten aanzien van grootboeknummer 002.20004 "overige aangelegenheden" 34700 juridische kosten is een afwijking ad 157.672 te zien in de zin dat dit bedrag minder is uitgegeven dan begroot. Het aantal te voeren procedures en de kosten hiervan varieert per jaar. Afhankelijk van het onderwerp en de beschikbare capaciteit worden procedures van eenvoudige aard of met een gering financieel belang binnenshuis afgehandeld.

Functie 003 BURGERZAKEN

De afdeling Burgerzaken is een proactieve en klantgerichte organisatie op onder meer het gebied van registratie, onderhouden en actualiseren van het register Basisadministratie persoonsgegevens en het verzorgen van de taken die betrekking hebben op de Burgerlijke Stand. De afdeling verstrekt naar behoefte correcte, betrouwbare en volledige informatie en documenten en organiseert de verkiezingen van en op het eilandgebied. Voor haar medewerkers is Burgerzaken een boeiende, prettige en inspirerende werkomgeving waarin ruimte wordt geboden voor persoonlijke en vaktechnische ontwikkeling en waarin medewerkers een gezamenlijke verantwoordelijkheid voelen voor elkaar en voor de dienstverlening.

Afdeling Burgerzaken richt zich op het bevorderen van een nauwe samenwerking met andere instellingen/instanties met als doel de kwaliteit van de gegevens die is en wordt opgenomen in de registers van de Basisadministratie persoonsgegevens en de Burgerlijke Stand te verhogen. Daarnaast wil de afdeling investeren in de kwaliteit en de beloning van haar medewerkers, waardoor zij goed opgeleid en gemotiveerd personeel heeft. De afdeling Burgerzaken wil hierdoor de informatieverschaffing en voorlichting aan haar cliënten bevorderen.

Geleverde prestaties

- Reguliere operationele taken.

Functie 140 OVERIGE BESCHERMENDE MAATREGELEN, CENTRALE BEWAKINGSDIENST / TOEZICHT CASINO'S

Onder de functie 'Overige beschermende maatregelen' valt SSV (tegenwoordig wordt de benaming Afdeling Handhavingprojecten en Taskforces gebezigd voor het SSV).

Na de introductie van het directiemodel binnen het OLB, heeft een heroriëntatie plaatsgevonden voor wat de taken van het SSV betreft. Vroeger had het SSV o.a. de taak om de eilandelijke eigendommen te bewaken, handhaving van de orde, rust en veiligheid in en nabij openbare gebouwen, lokalen en openbare badplaatsen van het Openbaar lichaam Bonaire en spoorde strafbare feiten op. Deze taken dat als politietaken werden aangemerkt zijn volledig overgegaan naar de Korps Politie CN en vallen dus niet meer onder het SSV. Wel wordt er op bepaalde terreinen samengewerkt, zoals verkeersregeling bij de scholengemeenschap SGB en op het gebied van opsporing van overtredingen in het kader van de openbare orde. Wel blijft het SSV binnen haar taakstelling andere hulpverlenende handhavinginstanties te hulp schieten en ondersteunen daar waar het nodig is.

Als extra taak draagt de SSV zorg voor een correcte afname en administratieve afhandeling van rijexamens voor de burgers op Bonaire."

In de directie Toezicht en Handhaving zal SSV zich meer gaan richten op bestuurlijke handhaving zoals controle op vergunningen en economische delicten en strafrechtelijke handhaving zoals naleving van milieu- en natuurregeling etc.

Doelstelling

- SSV heeft de volgende doelstellingen om haar missie en visie te verwezenlijken:
- het opsporen van strafbare feiten, voor zover dit ter rechte uitvoering van de functie van buitengewoon agent van politie aan zijn waakzaamheid is toevertrouwd;
- het verlenen van de nodige medewerking en hulp aan de dienst brandweer, het Korps Politie Bonaire bij de uitoefening van hun taken.

Geleverde prestaties (algemeen)

- Het volledig overzicht van de kerntaken van SSV is als volgt:
- Verlening van de nodige medewerking en hulp aan de dienst brandweer bij het bestrijden van brand;
- Verlening van de nodige medewerking en hulp aan de dienst brandweer en het Korpspolitie Bonaire in verband met de daadwerkelijke handhaving van de orde, rust en veiligheid en de bescherming van personen en goederen;
- Verrichting van andere werkzaamheden, die in het kader van handhaving van de orde, rust en veiligheid en de bescherming van personen en goederen worden opgedragen;
- Afnemen van rijexamens, theorie en praktijk;

Geleverde prestaties begrotingsjaar

Heroriëntatie van de werkzaamheden van SSV;

De taken van SSV zijn grotendeels overgegaan naar de politie. Door het vervallen van deze taken is er ruimte om de handhavingstaken van het OLB beter te gaan oppakken. De medewerkers van SSV zijn gezien hun opleiding, ervaring en kennis breed inzetbaar op tal van andere domeinen. Dit heeft mogelijkheden geboden om taken zoals handhaving natuur en milieuwetgeving die niet werden uitgevoerd of op kleine schaal op te gaan pakken. Voor de afdeling Projecten & Taskforces laat het jaar 2013 een stijgende lijn zien wat handhavingactiviteiten betreft. De controles zijn verdrievoudig in het afgelopen jaar. Deze controles zijn over de verschillende handhavinggebieden uitgevoerd, (1925 controles zijn over het hele jaar uitgevoerd), variërend van controle bij terechtzittingen, ER-vergaderingen, noord- en zuidkust controles (toeristische routes), in de kunuku, controle op illegaal storten van afval en huisvuil, klachten over overlast, regelen van verkeer en ondersteuning van de andere medewerkers van de andere afdelingen op het gebied van afname van watermonsters en controles op het prijsbeleid.

Groei van het bureau rijbewijzen naar een bureau Vaar- en Rijbewijzen en voertuigenregistratie;

Het afgelopen jaar heeft het bureau rijbewijzen een betere jaar gekend. Dit omdat de twee rijexaminateurs versterkt werden met een derde examiner, zodat er een extra dag ingelast kon worden voor afname van rijexamens. In totaal zijn er 514 theorie rijexamens, 516 praktijk rijexamens en 65 mondelinge examens afgenomen in het jaar 2013.

Met het vernieuwen en digitaliseren van de theorie examens zal de effectiviteit en efficiëntie van het bureau aanzienlijk stijgen, zo ook de kwaliteit van de dienstverlening aan de burgers. Het doel is om volgend jaar dit project van start te laten gaan. Het geautomatiseerde rijbewijs uitgifte systeem loopt goed bij het Bureau Rijbewijzen, hoewel zich bij Burgerzaken wel enige storingen in het systeem en capaciteitsproblemen voordoen. Na de evaluatie in 2013, zal er gekeken worden hoe het systeem te verbeteren indien geïndiceerd.

Het Bureau wordt nog steeds regelmatig ondersteund door het SSV personeel.

Structureel opleiding en trainingen (Directie breed).

Het afgelopen jaar is er bijzonder aandacht besteed aan het professionaliseren van het personeel van de directie Toezicht & Handhaving. Training op het gebied van ICT, Nederlandse taal en integriteit hebben nagenoeg alle medewerkers ontvangen. Dit zal in het komend jaar worden gecontinueerd. Ook zal er specifiek aandacht zijn voor specialistische opleidingen op het gebied van wet- en regelgeving, toezicht en handhaving en gebruik van handhavinginstrumentarium. Er zou ook begonnen worden met de opleiding tot Bavpol, echter zal dit pas het komend jaar plaatsvinden door onvoorziene omstandigheden. Samen met de ministeries is bereikt dat er opleidingen en trainingen verzorgd zullen worden in het komend jaar op de verschillende handhavingdomeinen. Er is een aanvang gemaakt met het opleiden van de afdelingshoofden en beleidmedewerkers om adviezen en beleidsvraagstukken te kunnen opstellen en/of beantwoorden en ontwikkelen. Dit zal ook in het komend jaar worden gecontinueerd. Er is een opleidingsplan opgesteld voor de medewerkers van de directie Toezicht & Handhaving, waarbij specifieke aandacht zal zijn voor de verschillende handhavingdomeinen.

Functie 222 VERKEERSMAATREGELEN TE WATER

Voor elk eiland is de haven van primair belang. Nagenoeg alle import en export gaan door de haven. Aangezien Bonaire door de aard van het eiland (bijna geen land- en tuinbouw en nauwelijks industrie) niet in eigen behoeften kan voorzien, is import noodzakelijk. De goedkoopste manier van importeren is om dit via de zeehaven te doen.

De dienst H&L is verantwoordelijk voor het zo effectief, efficiënt, ordelijk en veilig mogelijk laten verlopen van het afhandelingsproces van passagiers, schepen, vracht en post, het bevorderen van de orde en veiligheid in en de beveiliging van de haven en de wateren van het Eilandgebied Bonaire, assisteren bij het coördineren van rampenbestrijding op zee, het bevorderen van de totstandkoming en de instandhouding van kwantitatief en kwalitatief voldoende havenfaciliteiten ten behoeve van het scheepsverkeer en havengebruikers en het ondersteunen van de bestuursorganen bij het opstellen van het havenbeleid.

Doelstelling

- Het bevorderen van de orde en veiligheid in de havens en de wateren van Bonaire. (in de ruimste zin van het woord);
- Het aanleggen, beheren, onderhouden en exploiteren van havens;
- Het instellen en laten uitoefenen van een loodsbedrijf;
- Assisteren bij coördinatie van rampen bestrijding op zee;
- Fungeren als "havenbeveiliging functionaris" voor haven faciliteit Kralendijk;
- Beleid van de haven in ruimste zin des woords;
- Onderhoud van alle havenfaciliteiten van Kralendijk.

Prestaties algemeen

- Afwikkelen/afhandelen van loodsen, meren en ontmeren van schepen en aanwijzen van ligplaatsen voor schepen en boten;
- Verzorgen van de orde en veiligheid in en de beveiliging van de haven van Kralendijk;
- Zorg dragen voor de veiligheid op het water en coördineren van rampenbestrijding op zee;
- Handhaving van de wettelijke regelingen scheepvaart en het marine milieu
- Inning en afdracht van de loods-, lig-, en meergelden en de precariorechten;
- Adviseren BC gevraagd en ongevraagd betreffende haven en maritiem gerelateerde- en beleidszaken;
- H&L draagt zorg dat de pieren en kade in een zo goed mogelijke staat blijven.
- Het vertegenwoordigen van Bonaire namens het BC in binnen en buitenland.
- Het bijhouden van het vaartuigen register, het uitgeven van inschrijvingen en het reguleren van het sportduiken onder en nabij de pieren.

Prestaties rekeningjaar

Diverse werkzaamheden werden uitgevoerd voor de vernieuwing van de fenders en hang en kettingwerk aan de kaden en pieren. (noord, zuid en midden pier).

Een collega van de afdeling handhavingprojecten en taskforces is overgeplaatst naar afdeling Haven en Loodswezen ter vervanging van een collega aldaar die voor een half jaar naar Nederland ging voor het volgen van een nautische opleiding. Deze is met goed gevolg beëindigd

De nieuwe loodsboot "Velos" is eind oktober 2013 door de scheepsbouwer aan haven en loodswezen geleverd die gelijk in dienst werd genomen bij aanvang van de cruise seizoen 2013/2014.

Bij de ingang van de zuidpier is een grote ijzeren deur gemonteerd om de haven af te kunnen sluiten, vooral voor de cruisetoerisme.

Het afgelopen jaar zijn er in totaal 2589 schepen en vaartuigen beloofd, zijn er zo'n 1250 vaarvergunningen/registratie kaarten uitgegeven tbv de kleine lokale vaartuigen. Inspectie op veiligheidsmiddelen wordt door gebrek aan personeel steekproefs gewijs gedaan.

De bedoeling is om zodra de wetgeving gereed (vernieuwd) is om de inspecties te gaan intensiveren.

De dienst voert in samenwerking met de kustwacht redding assistenties uit op zee en controleert en registreert olie verontreinigingen op zee. 2 containers met de "currentbuster" zijn reeds geleverd.

Net als het vorig jaar heeft de havendienst er ook in 2013 steeds op toe moeten zien dat de beveiliging van de havenfaciliteiten steeds voldoen aan de internationale eisen welke zijn gesteld in de International Ship and Port Facility Security Code (ISPS-code). Aangezien de eisen van cruise maatschappijen aangescherpt is zal de beveiliging moeten worden aangescherpt hetgeen zal leiden tot hogere kosten.

Functie 300 ECONOMISCHE ZAKEN

Doelstelling

Economische Zaken draagt zorg voor de voorbereiding, uitvoering, voortgang en kwaliteit van de beleidsadviesing met betrekking tot de sociaal economische ontwikkelingen van het Openbaar Lichaam Bonaire, het macro-economisch beleid, de economische betrekkingen met het buitenland, de ontwikkelingssamenwerking, alsmede het ondersteunen, monitoren en evalueren van de uitvoering van het gekozen beleid.

Prestaties algemeen

- Het volgen en analyseren van de multilaterale handelspolitiek en het bezien van de mogelijkheden en consequenties voor Bonaire;
- Het gevraagd en ongevraagd adviseren over de heersende sociale economische situatie;
- Het gevraagd en ongevraagd adviseren over de kansen en belemmeringen voor verdere sociale economische ontwikkeling;
- Het gevraagd en ongevraagd adviseren over te ondernemen stimulerende en regulerende acties of maatregelen, onder meer ten aanzien van toerisme, verkeer en vervoer, nutsvoorzieningen, telecommunicatie, luchthaven en transport, landbouw, veeteelt en visserij en andere sectoren;
- Het gevraagd en ongevraagd adviseren over te ondernemen stimulerende en regulerende acties of maatregelen, onder meer ten aanzien van het verbeteren van de infrastructuur en het reguleren van prijzen en tarieven van cruciale producten en diensten;
- Het fungeren als aanspreekpunt voor het bedrijfsleven inzake internationale regelgeving;
- Het ondersteunen, monitoren en evalueren van de betrekkingen met het buitenland;
- Het (mede-)advieseren met betrekking tot het vestigingsbeleid en de administratieve procedures bij de behandeling van verzoeken;
- Het behandelen van en adviseren over verzoeken van bedrijven om een vestigingsvergunning en/of in het kader van de Drank- en horecaverordening te verkrijgen;
- Het coördineren van de totstandkoming van medeadvisering ter zake;
- Het onderhouden van contacten met en zonodig begeleiden van vestigingskandidaten en/of aanvragers van een Drank- en horecaverunning;
- Het adviseren over het te voeren prijsbeleid;
- Het opstellen van prijscalculaties;
- Het opstellen en (doen) publiceren van regionale prijsvergelijkingen;
- Het verrichten van onderzoek naar het algemeen prijspeil en daaraan gekoppelde kosten van levensonderhoud;
- Het adviseren over de vaststelling van maxima voor prijzen en tarieven;
- Het verrichten van onderzoek naar het prijspeil binnen bepaalde sectoren;
- Het adviseren over het te voeren beleid gericht op het midden- en kleinbedrijf;

- Het adviseren over specifieke maatregelen ter stimulering en instandhouding van het midden- en kleinbedrijf;
- Het mede ontwikkelen van projecten gericht op het midden- en kleinbedrijf;
- Het (doen) verrichten van onderzoek gericht op de ontwikkelingen binnen het midden- en kleinbedrijf;
- Het participeren in overlegsituaties en ondersteunen van delegaties, commissies en project- en werkgroepen aangaande de vestigingsregeling voor bedrijven en de Drank- en horecaverordening, de Prijsverordening, het midden- en kleinbedrijf en aangaande betrekkingen met het buitenland;
- Het onderhouden van contacten en samenwerken met derden.

Prestaties rekeningjaar

Het begeleiden van bepaalde SEI-projecten, waarvan een gedeelte van de uitvoeringsfase (praktische implementatiefase) in het jaar 2013 geschied. Denk hier aan de SEI-projecten:

- Sociaal Economische Natuurraad Bonaire (SENR);
- Investeringsklimaat Bonaire.

Functie 400 ALGEMEEN BEHEER ONDERWIJS

Lokaal onderwijsbeleid betekent voor het openbaar lichaam, maar ook voor schoolbesturen, dat er verband gelegd moet worden tussen tot nu toe niet verbonden beleidsterreinen. Zo moet er een relatie komen tussen het beleid op het terrein van onderwijshuisvesting en de inhoudelijke ontwikkelingen, of tussen jeugdbeleid en het beleid gericht op schooluitval, of tussen het gezondheidsbeleid en de activiteiten op school.

In het kader van de leerplicht dient de nieuwe Leerplichtwet BES die per 1 januari 2011 in werking is getreden als uitgangspunt voor de leerplichtambtenaar. Om vroegtijdige schoolverlaters te voorkomen, het registreren van ongeoorloofd schoolverzuim en preventief te werk gaan met de scholen en hulpverleners-organisaties is een adequate leerplichtadministratie van belang.

Kortom, allerlei inhoudelijke en beleidsmatige verbindingen op drie niveaus in het lokale beleid: op het niveau van de politiek-bestuurlijk betrokkenen, op het niveau ambtelijk – schoolbestuurlijke verhoudingen en op het niveau van school en de daarbij betrokkenen.

Geleverde prestaties

- Uitvoering Plataforma di Enseñansa 9 (1x in de twee maanden);
- Budget ter beschikking stellen voor uitvoering van dag van de taal of taalweek (\$ 5.000,-)
- Beleidsontwikkeling voor voortijdig schoolverlaten;
- Beleidsontwikkeling voor vroeg schoolse educatie;
- Ontwikkeling voorlichtingscampagne leerplicht;
- Aanschaf leerplichtadministratiesysteem;
- Uitvoering schooltransport;
- Onderwijshuisvesting onderbrengen in takenpakket bij 1 van de medewerkers;
- Uitvoering teachers award;

Niet geleverd vanwege capaciteitgebrek

- Budget voor dag van de taal of taalweek;
- Beleidsontwikkeling vroegtijdig schoolverlaten (doorgeschoven naar 2014);
- Aanschaf leerplicht administratiesysteem (doorgeschoven naar 2014)

Functie 410 OPENBAAR FUNDEREND ONDERWIJS

Het openbaar onderwijs draagt bij aan de ontwikkeling van de leerlingen met aandacht voor de godsdienstige, levensbeschouwelijke en maatschappelijke waarden zoals die leven in de

Nederlandse en Caribische samenleving en met onderkenning van de betekenis van de verscheidenheid van die waarden.

De openbare scholen zijn toegankelijk voor alle kinderen zonder onderscheid van godsdienst of levensbeschouwing en het openbaar onderwijs wordt gegeven met eerbiediging van ieders godsdienst of levensbeschouwing.

Geleverde prestaties

Het openbaar onderwijs is met ingang van schooljaar 2012-2013 verzelfstandigd.

Functie 430 OPENBAAR BUITENGEWOON ONDERWIJS

Het openbaar onderwijs draagt bij aan de ontwikkeling van de leerlingen met aandacht voor de godsdienstige, levensbeschouwelijke en maatschappelijke waarden zoals die leven in de Nederlandse en Caribische samenleving en met onderkenning van de betekenis van de verscheidenheid van die waarden.

De openbare scholen zijn toegankelijk voor alle kinderen zonder onderscheid van godsdienst of levensbeschouwing en het openbaar onderwijs wordt gegeven met eerbiediging van ieders godsdienst of levensbeschouwing.

Geleverde prestaties

Het openbaar onderwijs is met ingang van schooljaar 2012-2013 verzelfstandigd.

**Functie 480 GEMEENSCHAPPELIJKE UITGAVEN/INKOMSTEN
ONDERWIJS**

Onder deze functie valt onder andere schooltransport en onderwijs huisvesting. Er dient een verordening te komen voor transport, kleding en voeding conform de Wet Primair onderwijs BES art. 5.

Geleverde prestaties

- Uitvoering schooltransport is wel gebeurd, maar niet vernieuwd;
- Restant budget onderhoud scholen is verschoven naar 2014;
- 42100 Subsidies/Bijdragen is \$ 56.000,-- over. De noodlokalen van SGB worden hieruit betaald. De huur van EOZ staat nu geboekt op 411.00.00. Dient overgeheveld te worden naar 480.00.08/42100. Het bedrag van \$ 56.000,-- wordt dan hierdoor verminderd;

Het onderwijs huisvestingsplan Bonaire 2012-2017

Het onderwijs huisvestingsplan Bonaire 2012-2017 d.d. 10 oktober 2012 vervangt het eerdere plan 2010 – 2015 voor het op orde brengen van de onderwijshuisvesting in Bonaire. De projecten zijn in samenspraak tussen het Openbaar Lichaam Bonaire, de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en de schoolbesturen opgesteld. Het plan beschrijft het scenario voor de periode 2012 tot en met 2017. Het laat zien welke onderwijshuisvestingsprojecten in Bonaire de komende jaren worden gerealiseerd, wat de planning is en wat die projecten gaan kosten en hoe de betrokken partijen bij de uitvoering ervan met elkaar willen samenwerken. Als bijdrage aan de totale kosten heeft OLB een bedrag van \$ 19,1 mln rentevrij geleend van het ministerie van OC&W. In 2013 heeft de eerste van de 19 jaarlijkse aflossingen plaatsgevonden.

Uitvoering, organisatie en verantwoording

Ten behoeve van de uitvoering van het onderwijs huisvestingsplan Bonaire 2012-2017 heeft OCW de Rijksgebouwendienst (RGD) verzocht om inzet van deskundigheid op gebied van programma- en projectmanagement te leveren bij de uitvoering van het onderwijs huisvestingsplan. De RGD bewaakt bij alle projecten genoemd in het onderwijs huis-

vestingsplan Bonaire 2012-2017 de rechtmatige en doelmatige besteding en dat de uitvoering daarvan conform planning plaats vindt. De RGD bewaakt dat de projecten binnen de financiële kaders van het onderwijs huisvestingsplan Bonaire 2012-2017 worden gerealiseerd conform het in het onderwijs huisvestingsplan Bonaire 2012-2017 afgesproken kwaliteitsniveau.

De RGD stelt periodiek een financiële managementrapportage op. Alle uitgaven die de RGD doet t.b.v. het onderwijs huisvestingsplan Bonaire 2012-2017 komen ten laste van de begroting van het ministerie van OCW.

Stand van zaken

Conform de op 10 oktober 2012 gemaakt afspraken m.b.t. de planning, is in 2013 gewerkt aan de volgende projecten:

Nieuwbouw Brede School Papa Cornes

In 2013 is het ontwerp van Attika Architecten voor de Brede School Bonaire (Papa Cornes en Pelikaan) aangepast in een ontwerp voor de Brede School Papa Cornes. Vervolgens zijn de bijbehorende aanbestedings- en contractstukken opgemaakt. In september 2013 is de Europese aanbesteding voor de realisatie van de school gestart; in december 2013 zijn de uitnodigingen aan de geselecteerde aannemers uitgegaan. In 2014 is gebleken dat deze aanbesteding is mislukt; in mei 2014 is een nieuwe Europese aanbesteding gestart.

Renovatie Kolegio San Bernardo

In 2013 zijn de architect, directievoerder en aannemer voor de renovatie geselecteerd. Jacobs Architecten is geselecteerd voor het ontwerp van de school en de directievoering tijdens de werkzaamheden. Aannemer Bon Ned Contractors is geselecteerd voor de uitvoering van de renovatiewerkzaamheden van de school. In april 2013 zijn de renovatiewerkzaamheden gestart en in november 2013 werd het hoogste punt van de renovatie bereikt. In januari 2014 is de eerste fase van de renovatie afgerond en konden leerlingen en leraren dat deel van de schoolgebouwen weer gebruiken. In mei 2014 is ook de tweede fase van de renovatie gerealiseerd. Na de gehele renovatie wordt de school opgeleverd.

Nieuwbouw Watapana

In april 2013 is met de verschillende betrokkenen het Programma van Eisen voor de nieuwbouw van de school uitgewerkt. Vanwege onderwijskundige en kostenoverwegingen zal de school direct naast de Kolegio Reina Beatrix worden gebouwd. Jacobs Architecten heeft het ontwerp van de nieuwe school verzorgd. In november 2013 is het Voorlopige Ontwerp goedgekeurd. In februari 2014 is het Definitief Ontwerp geaccordeerd, waarna de bijbehorende aanbestedings- en contractstukken zijn opgemaakt.

Nieuwbouw en renovatie SGB

Begin 2013 is gestart met het uitwerken van het Programma van Eisen voor de beide locaties (Kaya Korona en Kaya Amsterdam). In overleg met de school is het ruimtprogramma verder gedetailleerd. Dit proces heeft in november 2013 geleid tot een vastgesteld Programma van Eisen. In verband met herstructurering van de SGB-organisatie is de noodzaak geweest eind 2013 het ruimtprogramma opnieuw te bezien. Het gewijzigde ruimtprogramma dat hieruit is voortgekomen is in mei 2014 geaccordeerd. Op basis hiervan zullen de ontwerpwerkzaamheden worden gestart.

Functie 482 VOLWASSENEDUCATIE

Volwasseneneducatie omvat vormen van onderwijs, bestemd voor personen die het volgen van onderwijs niet als hoofdactiviteit hebben.

Geleverde prestaties

Verzorgen van op maat geschreven opleidingen, cursussen en trainingen.

Functie 510 OPENBAAR BIBLIOTHEEKWERK

Strategische doelen

- *Continuïteit creëren*
Het aanstellen van een directeur/bibliothecaris is niet alleen van belang voor de continuïteit, maar tevens direct van invloed op de kwaliteit van de bibliotheek.
- *Duidelijke positionering*
Door kenbaar maken dat de bibliotheek meer te bieden heeft dan alleen boeken m.a.w. aspireren een Centro di Informashon i Kultura te zijn voor de Bonairiaanse samenleving.
- *Evalueren van het personeelsbestand*
Professionalisering en uitbreiding van de dienstverlening vereist een andere instelling van het bibliotheekpersoneel, maar tevens uitgebreidere tools en skills.
- *Stichtingsstatuten wijzigen*
Middels de wijziging van de stichtingsstatuten wordt zelfstandig, daadkrachtig bestuur en exploitatie mogelijk. Deze zelfstandigheid opent tevens de weg naar nieuwe fondsen.
- *5 Financiële basis creëren*
Realisatie van een zorgcontract voor het jaar 2013.
- *Politieke agenda*
Door grotere naamsbekendheid en meer waardering voor de bibliotheek bij de samenleving een breder maatschappelijk draagvlak creëren. Duidelijk maken aan politieke gesprekspartners voor welke belangen de bibliotheek staat en hoe zij hieraan invulling gaan geven. Verzelfstandiging is de beste manier zodat de exploitatie van de bibliotheek een succes wordt.
- *Relatie met scholen*
De bibliotheek moet haar expertise en toegevoegde waarde op onderwijs- en organisatorisch gebied bewijzen. De scholen moeten overtuigd zijn dat het om een lange termijn visie gaat zodat zij op hun beurt bereid zullen zijn om tijd en energie in de vanuit de bibliotheek geïnitieerde onderwijsprojecten te steken. De bibliotheek moet bereid zijn om in deze eerste fase veel manuren in de scholen te investeren om aan te sluiten bij hun behoeften.
- *Mensen raken*
De bibliotheek is zich bewust van wat de Bonairiaanse samenleving beweegt. Op basis van die kennis moet er een service aanbod worden ontwikkeld dat nauw aansluit op de wensen en eisen van de divers te onderscheiden doelgroepen.
- *Verzelfstandiging*
Het realiseren van autonomie, met daaraan voorafgaand het benoemen van een nieuw bestuur waardoor de bibliotheek los van de overheid komt te staan en zelf richting kan geven aan de te varen koers.
- *Samenwerking*
Door krachten te bundelen met organisaties die dezelfde doelgroepen bedienen en soortgelijke doelstellingen hebben, kan efficiënter worden omgegaan met tijd, energie en middelen. De bibliotheek zal daarin wederom moeten bewijzen dat zij voor een duurzame relatie gaat en dat zij de andere partijen ideeën, kennis en/of expertise te bieden heeft.
Stap 1: in kaart brengen met welke partijen ze graag willen samenwerken;
Stap 2: partijen benaderen; contact leggen of hernieuwen;
Stap 3: inventariseren op welke punten ze kunnen samenwerken;
Stap 4: afspraken maken, gezamenlijke doelstellingen formuleren, taken verdelen;
Stap 5: Samenwerkingsconvenant sluiten;
Stap 6: Uitvoeren van gestelde doelen.

Geleverde prestaties

De weg naar verzelfstandiging zal een stapsgewijs proces zijn. Een betere financiële positie leidt tot een verbetering en verbreding van het dienstenaanbod. Dit verbeterde aanbod zal een uitbreiding van het aantal leden tot gevolg hebben, waarmee de bibliotheek haar

bestaansrecht kan legitimeren. Vanuit dit bestaansrecht kan gebouwd worden aan draagvlak binnen de gemeenschap.

Inmiddels is een werkgroep samengesteld die zich bezig houdt met de tijdelijke sluiting, verhuizing en noodlocatie voor de bibliotheek. Deze werkgroep zal er ook zorg voor dragen dat er een nieuw bestuur komt en de lopende zaken met het oude bestuur afhandelen. Er zal gestart worden met het werven van een bibliothecaris/manager en de voorbereidingen voor de verzelfstandiging van de bibliotheek.

In 2013 zullen de normale activiteiten zoals de kinderboeken week en activiteiten die in samenwerking met de scholen worden georganiseerd doorgaan. Deze zullen dan ook op de begroting geplaatst moeten worden. Daarnaast zullen er ook nieuwe boeken aangeschaft moeten worden waarvoor een bepaald bedrag begroot moet worden.

Niet gerealiseerd wegens gebrek aan capaciteit

- Duidelijke positionering;
- Evalueren personeelsbestand;
- Politieke agenda (grotere naamsbekendheid)

Voor de herinrichting is van de \$ 208.284,- slechts \$ 83.949,21 besteed. Er zijn nog geen boeken aangeschaft en dat is wel de voorwaarde voor het o.a. profileren van de bibliotheek. Er was sprake van capaciteitstekort. De punten worden nu uitgevoerd in 2014.

Functie 530 SPORT

Geleverde prestaties

- De belangrijkste activiteiten die in 2013 moeten plaatsvinden, zijn in het kader van professionalisering van de organisatie;
- Deskundigheidsbevordering personeel door o.a. trainingen, cursussen en werkend leren;
- De bedrijfsvoering transparanter maken door vast te leggen en te documenteren;
- Monitoren en evalueren van de activiteiten.

Niet gerealiseerde prestaties

- Organiseren van naschoolse activiteiten in de wijken wegens tekort aan capaciteit. Wel betrokken bij de organisatie van sportevenementen in de wijken door derden;
- Coördineren van het onderhoud aan de OLB-sportaccommodaties;
- Deskundigheidsbevordering personeel, door te schuiven naar 2014;
- 34420 Voorlichting en promotie . Over US\$ 177.000,= van het begrote bedrag ad \$ 430,279. Aanvankelijk was er \$ 280,000 voor deze post begroot. Door het Bestuurcollege is naderhand \$ 150.000,= voor Seri del Karibe extra op de post gezet welke helemaal is gebruikt. Door miscommunicatie zijn de rest van de gelden niet gebruikt.
- 34900 Aanschaf materialen. Over \$ 170.000 van het begrote bedrag \$ 170.800;
- Uitgaven zijn gedaan en afgeboekt, materialen worden beschouwd als investering en zijn hiervoor aangemerkt.
- Buursport coaches wordt uitgevoerd in 2014

Functie 540 KUNST

Geleverde prestaties

Betreft reguliere operationele taken.

Niet geleverd vanwege capaciteitsgebrek.

Tweede deel van het jaar geen interim hoofd SKAL en vacature beleidsadviseur Cultuur.

- Cultuur festival Siman di Kultura;
- Cultuurquiz;
- Deelname aan conferenties etc..

Functie 541 OUDHEIDKUNDE/MUSEA

Onder deze functie vallen baten en lasten verband houdend met het verzamelen, conserveren, systematisch rangschikken en voor een ieder toegankelijk maken van uitingsvormen van cultuur of culturen of dood materiaal door de natuur gevormd, waarbij de bewuste objecten in het algemeen niet worden overgedragen aan het publiek, maar in bezit of bruikleen blijven bij de bedoelde instellingen.

Geleverde prestaties

Betreft reguliere operationele taken.

Functie 560 MAATSCHAPPELIJKE LEEFBAARHEID en OPENLUCHT RECREATIE

Geleverde prestaties

Betreft reguliere operationele taken.

Functie 600 ALGEMEEN BEHEER SOCIALE VOORZIENINGEN en MAATSCHAPPELIJKE DIENSTVERLENING

Geleverde prestaties

Voortzetten van het SEI-project en vacature databank

Functie 610 ONDERSTANDVERLENING

Geleverde prestaties

Betreft reguliere operationele taken

Functie 611 WERKGELENHEID

Tot deze functie behoren alle voorzieningen, zowel die van het openbaar lichaam als die van het Rijk, die in het kader van de werkgelegenheid bestaan

Geleverde prestaties

Voortzetten van het SEI-project en het toeleiden naar arbeidsmarkt.

Functie 620 MAATSCHAPPELIJKE BEGELEIDING en ADVIES

Geleverde prestaties

Oprichting rechtswinkel Bonaire

Functie 630 SOCIAAL CULTUREEL JEUGD- en JONGERENWERK

Geleverde prestaties

- Meer activiteiten aanbod voor elk buurthuis
- Uitrol voor een integrale wijkaanpak voor Bonaire

Deels niet gerealiseerde prestaties

Maatregel in het kader van uitvoering subsidieverordening.

De doelen voor het sociaal cultureel werk ten opzichte van het jaar 2013 zijn niet behaald, aangezien er disciplinaire maatregelen zijn getroffen ten aanzien van de uitvoerende organisatie. De maatregel hield in, dat enkel de vaste lasten en kosten ten aanzien van de Trai Merdia uitbetaald werden. Hierdoor is er een onderbesteding van \$ 270,000 op de begrotingpost ontstaan.

Functie 640 BEJAARDENZORG

Geleverde prestaties

Betreft reguliere operationele taken

Functie 650 KINDEROPVANG

Geleverde prestaties

Het afronden van het beleid ten aanzien van subsidiëring van de kinderopvang.

Functie 651 DAGOPVANG GEHANDICAPTEN

Geleverde prestaties

- Ontwikkelen van gehandicapten/minder validen beleid in samenwerking met MIVABO;
- Stimuleren en ondersteunen van de bewustwordingscampagne en toegankelijkheid voor gehandicapten.

Functie 700 ALGEMEEN BEHEER VOLKSGEZONDHEID

De Afdeling Publieke Gezondheidszorg is een leidende afdeling binnen een goed gestructureerd publieke gezondheidszorg, waarbij door het (laten) uitvoeren van preventie activiteiten de gezondheid van de algehele bevolking en risicogroepen ((jeugd en jongeren; ouderen; gehandicapten en migranten) van Bonaire wordt bewaakt, beschermd en bevordert. De afdeling publieke gezondheidszorg is voor het lokaal bestuur een vanzelfsprekende deskundige partner met een adviesrol en voor de inwoners van Bonaire een herkenbare organisatie die investeert in het bundelen van krachten en het stimuleren van samenwerking met alle relevante partners, waarbij deskundigheid, *professionaliteit*, betrouwbaarheid, klantgerichtheid, ondernemingszin en aandacht voor kwaliteit voorop staan.

Als extra taak draagt de afdeling Publieke Gezondheidszorg voor de Geneeskundige hulpverlening bij ongevallen en rampen (GHOR). Het bestuur van elk BES eiland heeft als taak het organiseren van de geneeskundige hulpverlening op hun eiland met het oog op eventuele zware ongevallen, rampen, en crisissituaties.

Geleverde prestaties

- Begeleiding en ondersteuning project versterking publieke gezondheid in samenwerking met de GGD Den Haag;.

- Versterken en opbouw van alle secties (sectie beleid & onderzoek; gezondheidvoorlichting & Opvoeding; Jeugdgezondheidszorg 5-19 jaar; infectieziekten bestrijding; Openbare Geestelijke Gezondheidszorg & infectieziekten bestrijding);
- Begeleiding en ondersteuning project ouderengezondheidszorg;
- Inspectie instellingen kinderopvang (onderzoek, rapportage en handhaving);
- Aanzet tot een epidemiologische onderzoek gericht op de gehele bevolking;
- Lokaal plan volksgezondheid/ Nota gezondheidsbeleid & Preventienota;
- Registratie van non-communicable diseases en risicofactoren;
- Contractmanagement (gedeeltelijk, voor JGZ) CJG;
- Organiseren van de geneeskundige hulpverlening bij ongevallen en rampen (GHOR) en zorgen voor de nodige middelen en deskundigheidsbevordering voor de betrokken actoren (opleiding en training van verschillende betrokken professionals, zoals huisartsen, EHBO-ers, Rode Kruis mensen, functionarissen vanuit ambulancedienst, etc.) op het terrein van de GHOR.

Niet gerealiseerd door niet vervulde vacatures

- Versterken en opbouw van alle secties;
- Begeleiding en ondersteuning project ouderengezondheidszorg;
- Inspectie instellen kinderopvang (onderzoek, rapportage en handhaving).

Functie 710 PREVENTIEVE en CURATIEVE GEZONDHEIDZORG

Het Openbaar Lichaam Bonaire is verantwoordelijk voor preventie en het bevorderen van de gezondheid, veiligheid en welzijn van de burgers.

Geleverde prestaties

- Preventieprogramma's / projecten gericht op verschillende voor Bonaire actuele gezondheidsproblemen (obesitas, diabetes & hypertensie, overmatig gebruik of misbruik genotmiddelen);
- Doorlopende preventieprogramma's / projecten;
- gezonde school;
- coördinatie project beweegkuur;
- Gezondheidsmarkt;
- Project mondhygiëne;
- Afronden project documentatiecentrum;
- Project seksualiteit samen met CJG;
- Project nieuwsbrief;
- Contract management verschillende Stichtingen;
- Fungeren als meldpunt voor signalen van crisis of dreiging;
- Bieden van psychosociale hulp bij rampen;
- Afspraken tot stand brengen tussen betrokken organisaties over de OGGZ-uitvoering;.
- Preventie en interventie activiteiten op het gebied van de OGGZ coördineren en uitvoeren in samenwerking met alle relevante actoren/instanties;
- Terugkomende projecten en reguliere taken infectieziektenbestrijding (campagnes denguebestrijding & influenza, aansturing plan van aanpak dengue, ondersteuning bij Jeugd-vaccinatieprogramma's, reïsvaccinaties, monitoring –en registratiesysteem en onderhoud voor diverse infectieziekten)

Niet gerealiseerd vanwege niet vervulde vacatures.

- Registratiesysteem non-communicable diseases en risicofactoren (bv tienerzwangerschappen);
- Project fluoridespoeling, 'on hold' gezet;
- Afronden project documentatiecentrum;
- Project nieuwsbrief;
- Contractmanagement verschillende stichtingen;

Functie 725 OVERIGE OPENBARE HYGIËNE

Bonaire is staatkundig een Openbaar Lichaam geworden. Dit heeft tot gevolg dat het bestuur van het Openbaar Lichaam Bonaire en de rijksoverheid gezamenlijk verantwoordelijk zijn voor kwalitatieve voorzieningen op het gebied van de gezondheidszorg op Bonaire. Nederland is hierbij verantwoordelijk voor de curatieve zorg en het Openbaar Lichaam Bonaire voor de uitvoering van Publieke Gezondheidszorg, waarbij preventie, gezondheidsbewaking, gezondheidsbescherming en gezondheidsbevordering centraal staan. Er geldt nu nieuwe wet- en regelgeving voor de publieke gezondheidszorg vanuit de Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS). Bonaire zal op het gebied van Publieke Gezondheidszorg langzamerhand aan de normen en standaarden van de Nederlandse wetten gaan voldoen en daarvoor zullen simultaan op verschillende vlakken investeringen moeten plaatsvinden.

De handhaving op het gebied van gezondheidszorg die door de afdeling Warenkeuring & Openbare Hygiëne uitgevoerd wordt, wordt onder deze functie opgenomen.

Prestaties algemeen

Het overzicht van de kerntaken van de afdeling Warenkeuring & Openbare Hygiëne is als volgt:

- Het bewaken van de openbare hygiëne en het identificeren van hygiënische problemen;
- Voorlichting en opvoeding op het gebied van hygiëne;
- Preventie van dengue in samenwerking met afdeling infectieziekten;
- Toezicht en controle op warenwet door het uitvoeren van controlewerkzaamheden op het gebied van de openbare hygiëne en het zorg dragen voor het verrichten van keuringen en afgeven van gezondheidscertificaten aan personen die werken met eet en drinkwaren;
- Pre-operationel controle in het kader van de drank- en horeca vergunningen;
- Afname van watermonsters ten behoeve van de wet op de kwaliteit drinkwater;
- Toezicht op roeren van grafkelders;
- Vector controle.

Prestaties rekeningjaar

De prestaties die door de afdeling Warenkeuring & Openbare Hygiëne in het jaar 2013 zal uitvoeren zijn de volgende:

- Voorlichting ter preventie van het gezondheidsprobleem dengue;
- Voorlichting en educatie ter bevordering van hygiëne;
- Keuringen;
- Toezicht en controle op warenwet;
- Toezicht en controle op restaurants en eetgelegenheden en alle andere zaken die eet- en drinkwaren verkopen;
- Toezicht op het roeren van grafkelders;
- Vectorcontrole;
- Het bewaken van de openbare hygiëne en het identificeren van hygiënische problemen;
- Het geven van voorlichting aan scholen, groepen en bedrijven;
- Het geven van advies aan het bestuurscollege;
- Het organiseren van diverse campagnes;
- Werken in diverse taskforces;
- Controles in de Haven (kleine barkjes en schepen);
- Uitvoeren van "Ship sanitation" bij cruise schepen.

Bij de afdeling Warenkeuring & Openbare Hygiëne (formeel afdeling samenleving en zorg) zijn in het afgelopen jaar ruim 354 routine controles uitgevoerd bij horeca bedrijven, supermarkten, appartementen, scholen, crèches en instellingen. 100 Watermonsters zijn afgenomen ten behoeve van de controle op kwaliteit drinkwater en ruim 1104 keuringkaarten zijn aangevraagd, waarbij 923 zijn afgegeven.

Overige controles en inspecties hebben ook plaatsgevonden en dat bedroeg een totaal van 126. Het controleren van cruise schepen tijdens het toeristisch seizoen vond ook plaats. Een totaal van 76 schip sanitation activiteiten zijn uitgevoerd.

Gedurende het afgelopen jaar is er veel aandacht besteed aan het informeren, adviseren en begeleiden van bedrijven op het gebied van wet- en regelgeving, met name opstartende bedrijven en zijn informatie bijeenkomsten georganiseerd op het gebied van hygiëne voor de scholen en crèches. Dit zal het komend jaar worden geïntensiveerd omdat er gebleken is dat er veel behoefte hieraan is. Informatie over het veilig omgaan met eten voorbereiding noodhandling) heeft ook de nodige aandacht gekregen het afgelopen jaar.

Functie 022 VERDEELDIENST

Bij de functie 022 Kostenplaatsen behoren alle baten en lasten behorende bij de afdeling Facilitaire Zaken.

Prestaties algemeen

- Opstellen aanbestedings- en inkoopbeleid;
- Doorontwikkelen wagenparkbeleid;

Prestaties rekeningjaar

- De Afdeling Facilitaire zaken heeft versterking gekregen door middel van een OVO medewerker.
- Gedurende 2013 heeft Facilitaire Zaken alle buro stoelen van het OLB vernieuwd, en bij diverse afdelingen en directies nieuwe bureaus geplaatst. Alle kantoren hebben een microwave ontvangen, tevens wordt er koffie, thee en melk op behoefte verzorgd.
- De leasetermijn van een aantal dienstvoertuigen is verstreken en het OLB is overgegaan tot de aanschaf van nieuwe dienstauto's voor het wagenpark.
- Kentekenplaten zijn ook veranderd voor het jaar 2013.
- Het opstellen van aanbesteding en aankoopbeleid werd niet opgepakt omdat financiën en juridische zaken zijn hiermee bezig.
- Een begin is gemaakt voor het opstellen van een wagenparkbeleid en wordt in 2014 afgerond.

2. Paragrafen

Paragrafen

De paragrafen zijn vanuit de Besluit begroting en verantwoording openbare lichamen BES verplicht gesteld. Deze hebben betrekking op de beheersmatige aspecten van de organisatie.

De paragraaf over lokale heffingen (2.1) heeft betrekking op de inkomsten uit lokale heffingen en het gevoerde beleid daaromtrent. Het weerstandsvermogen (2.2) geeft weer hoeveel middelen Bonaire (nodig) heeft bij onvoorziene gebeurtenissen de financiële gevolgen op te vangen. Onderhoud van kapitaalgoederen (2.3) beschrijft de uitvoering van het onderhoud van kapitaalgoederen van het OLB. In de paragraaf over bedrijfsvoering (2.4) informatie over de huidige situatie en recente ontwikkelingen binnen de bedrijfsvoering. De paragraaf over deelnemen (2.5) bevat onder meer een lijst van deelnemingen van het OLB en het gevoerde beleid en de resultaten daarvan. Grondbeleid (2.6) bevat een weergave van het grondbeleid van het OLB. De laatste paragraaf (2.7) geeft informatie over de collectieve sector.

2.1 Lokale heffingen

Inleiding

Lokale heffingen hebben tot doel dat het openbaar Lichaam door het verwerven van eigen middelen dekking vindt van haar uitgaven in het kader van de uitvoering van de haar toebedeelde taken. De invoering, wijziging of intrekking van lokale heffingen dient door middel van een door de eilandsraad vast te stellen verordening te geschieden (art. 40 FIN-BES).

Hieronder informeren wij u over de volgende onderwerpen:

- Beleid ten aanzien van de lokale heffingen;
- Overzicht op hoofdlijnen van de diverse heffingen;
- Aanduiding van de lokale lastendruk en
- Beschrijving van het kwijtscheldingsbeleid.

Lokale heffingen.

Lokale heffingen worden onderscheiden in heffingen waarvan de besteding gebonden dan wel ongebonden is. De paragraaf lokale heffingen heeft betrekking op beide. Ongebonden lokale heffingen zoals de grondbelasting, de toeristenbelasting, de verhuurautobelasting en de motorrijtuigenbelasting worden tot de algemene dekkingsmiddelen gerekend. De besteding is niet gebonden aan een bepaalde taak. Gebonden heffingen, zoals reinigingsrechten worden verantwoord op de betreffende taak en worden niet tot de algemene dekkingsmiddelen gerekend.

Beleidsmatig

2013 was het derde jaar van het nieuwe belastingstelsel BES. Evenals in 2012 ging dit gepaard met erg veel onzekerheden. Ook de afstemming met de Belastingdienst/CN (BCN), die voor OLB de inning voor zijn rekening neemt, verliep niet altijd even gemakkelijk. Gaandeweg werd dit verbeterd. De inkomstenkant heeft nu en in de toekomst veel aandacht nodig.

Het convenant tussen BCN en OLB, dat de bepalingen rondom de samenwerking moet regelen, is inmiddels getekend. Op basis van dit convenant zal verder invulling gegeven moeten worden aan de procedures en de werkafspraken.

Een van de besluiten in het staatkundige hervormingstraject is de keuze om grondbelasting een lokale aangelegenheid te laten zijn en vastgoedbelasting een rijksaangelegenheid. Deze keuze heeft verstreckende consequenties, ook in de samenwerking met de B/CN. Dit omdat beide belastingvormen complementair zijn en geen overlap vertonen. Particulieren en bedrijven betalen of Grondbelasting of Vastgoedbelasting. Dit betekent dat als er mutaties plaatsvinden van de ene naar de andere situatie, dit direct gevolgen heeft voor zowel de B/CN als het OLB.

De vastgoedbelasting is een rijksaangelegenheid. De opcenten op deze belasting komen jaarlijks ten goede aan het OLB. Volgens opgave van de belastingdienst gaat het voor de jaren 2011, 2012 en 2013 om een bedrag van \$ 2,2 mln.

Overzicht belastingopbrengsten

Belastingen worden door de heffingsambtenaar dwingend opgelegd zonder dat daar een aanwijsbare tegenprestatie tegenover staat. Daar tegenover staat dat rechten wel een aanwijsbare tegenprestatie kent. Voor 2013 zijn de hierna te noemen resultaten behaald.

Opbrengsten lokale lasten	Rekening 2012	Begroting 2013	Rekening 2013
Motorrijtuigenbelasting	2.402.458	2.501.117	2.661.451
Logeerbelasting	1.969.317	2.269.749	1.969.892
Verhuurautobelasting	649.200	614.525	551.254
Reinigingsrechten ***)	1.100.928	1.106.145	1.166.564
Grondbelasting *)	809.212	2.449.581	1.379.134
Opcenten op de vastgoedbelasting **)	1.830.000	307.263	790.000
Precario rechten	785.172	675.978	548.973

*) De grondbelasting is in relatie tot de begroting laag. Dit komt omdat er rekening was gehouden met twee aanslagen in 2013 (2012 en 2013). Dit is niet gerealiseerd.

***) De raming van het bedrag waarop OLB recht heeft aan opcenten bedraagt voor de jaren 2011, 2012 en 2013 \$ 2,6 mln.

***) De opbrengst reinigingsrechten staan niet meer in onze jaarrekening, maar zijn conform opgave Selibon

Aanduiding lokale belastingdruk

Bij het maken van een berekening van de lokale belastingdruk gaat het om heffingen/belastingen die aan de burgers kunnen worden opgelegd. Voor Bonaire gaat het om de volgende heffingen/belastingen: de motorrijtuigenbelasting, de grondbelasting en de reinigingsrechten.

Om een zo realistisch mogelijk beeld te krijgen van de grondbelasting is het bedrag van de begroting als norm gehanteerd.

Bij een bevolkingsomvang van 18.715 (stand Burgerzaken 31 december 2013) is de belastingdruk in 2013 per hoofd van de bevolking als volgt:

Motorrijtuigenbelasting	\$ 142,21
Reinigingsrechten	\$ 62,33
Grondbelasting	\$ 130,89
Totaal per hoofd van de bevolking	\$ 335,43

Beleid kwijtschelding

Conform wet- en regelgeving is de eilandsraad bevoegd tot het vaststellen van beleid met als doel kwijtscheldingsmogelijkheden. Het betreft onder meer het kunnen toepassen van een hogere vermogensnorm en de mogelijkheid om onder voorwaarden aan ondernemers kwijtschelding te kunnen verlenen.

Er is inmiddels een concept opgesteld. Om er voor te zorgen dat de te hanteren normeringen aansluiten op de geldende wet- en regelgeving is het concept voor nader advies uitgezet. De verwachting is dat het definitieve voorstel in de tweede helft van 2014 voor besluit aan de eilandsraad zal worden voorgelegd.

Invordering belastingschulden

De belastingdienst, die voor ons de invordering en inning verzorgt, heeft in juni 2013 een overzicht verstrekt van openstaande vorderingen vanaf 2005. Het blijkt dat er nog een bedrag openstaat van ruim \$ 8 miljoen. Het is echter nog niet duidelijk of hiervoor al betalingsregelingen zijn getroffen, dan wel dat vorderingen feitelijk deels oninbaar zijn. Op korte termijn zullen nadere afspraken met de belastingdienst worden gemaakt over de invordering van de openstaande bedragen.

2.2 Weerstandsvermogen

Inleiding

De paragraaf weerstandsvermogen behandelt de vraag in welke mate het openbaar lichaam in staat is de gevolgen van risico's op te vangen. Dit is van belang om samen met de gegevens in de balans en de toelichting daarop een zo betrouwbaar mogelijk beeld te geven van de financiële positie van het openbaar lichaam.

De paragraaf bevat een overzicht van de relevante risico's gekwantificeerd in dollars en van de beschikbare weerstandscapaciteit; dit zijn de middelen, die beschikbaar zijn of gemaakt kunnen worden om de financiële gevolgen van risico's, zodra deze zich daadwerkelijk voordoen, op te kunnen vangen. Het vrij beschikbare eigen vermogen is een van de belangrijke onderdelen van de weerstandscapaciteit. Daarnaast wordt het weerstandsvermogen berekend, dit is een kengetal, dat wordt berekend door de weerstandscapaciteit te delen door de gekwantificeerde omvang van de risico's.

Beleid

Het openbaar lichaam heeft nog geen beleid vastgesteld over het vraagstuk van het weerstandsvermogen. Inmiddels is een (concept-)nota risicomangement en weerstandsvermogen opgesteld, die in het tweede halfjaar 2014 aan de Eilandsraad ter goedkeuring zal worden aangeboden. Het is een beschrijving van de beleidsuitgangspunten voor het Openbaar Lichaam Bonaire. Ook wordt hierin aandacht besteed aan het risicobewustzijn van de organisatie, de bevoegdheden en hoe hieraan invulling te geven. Het heeft in die hoedanigheid raakvlakken met planning & control en kwaliteitsverbetering en de beheersing van bedrijfsprocessen.

Ten behoeve van deze jaarrekening noemen wij hieronder enige punten van dit voorgenomen beleid op ten einde u te informeren over dit aspect van de financiële positie. Voor de goede orde de teksten zijn, zolang er geen formele vaststelling heeft plaats gevonden, in concept.

Ten aanzien van de hoogte van de weerstandscapaciteit ten aanzien van incidentele risico's streeft het bestuurscollege een eigen vermogen na van \$ 2,5 miljoen. Dit eigen vermogen (exclusief bestemmingsreserves) wil het bestuurscollege opbouwen in 5 jaren, te beginnen in 2011. Ultimo 2013 dient het eigen vermogen derhalve tenminste \$ 1,5 miljoen te bedragen. Naast dit zichtbare eigen vermogen zijn ook nog stille reserves beschikbaar bijvoorbeeld in de vorm van domeingronden, die verkocht kunnen worden. Tenslotte bestaat de eerste buffer van de weerstandscapaciteit uit de post onvoorzien, die in de begroting is opgenomen.

Met de weerstandscapaciteit van \$ 2,5 mln per 31 - 12 - 2015 streeft het bestuurscollege een ratio na van 1,0 voor het weerstandsvermogen ; dit bedrag zal het totaal van de berekende risico's moeten dekken, met een correctie voor het gegeven dat niet alle risico's zich in een keer zullen voordoen.

De berekening van risico's zal bestaan uit een inschatting van de vermoedelijke schade van een gebeurtenis, rekening houdend met de kans dat deze gebeurtenis zich kan voordoen.

Berekening weerstandsvermogen

Op basis van de weerstandscapaciteit opgenomen onder punt 3 hierna en de berekening van de risico's opgenomen onder punt 4 berekenen wij een weerstandsvermogen van ongeveer 0,12. In verband met de groei van het vrije eigen vermogen in de jaren 2011 t/m 2015 naar de gewenste positie van \$ 2,5 miljoen heeft het weerstandsvermogen nu al minimaal de gewenste omvang van \$ 1,5 bereikt.

Overzicht weerstandscapaciteit

In de (concept) nota risicomangement en weerstandsvermogen wordt onderscheid gemaakt naar incidentele weerstandscapaciteit, die wordt ingezet om de incidentele financiële gevolgen van risico's op te vangen en structurele weerstandscapaciteit, die wordt ingezet om de structurele financiële gevolgen van risico's op te vangen. De incidentele weerstandscapaciteit bestaat uit de algemene nog niet bestemde reserve en de stille reserves, die gerealiseerd kunnen worden door verkoop van bezittingen, die niet dienstbaar zijn aan de bedrijfsuitoefening van het openbaar lichaam. De structurele weerstandscapaciteit bestaat uit de post onvoorzien, het gemiddelde meerjarig begrotingssaldo en de onbenutte belastingcapaciteit.

Middelen (bedragen x \$1 miljoen)	Incidenteel			Structureel		
	2012	2013	2014	2013	2014	2015
Algemene reserve	6,2	10,4	21,5			
Bestemmingsreserves	0,7	0,1				
Resultaat	0,8	11,2	PM			
Af: toevoeging bestemmingsreserve	PM	- 0,2	PM			
Stille reserves	PM	PM	PM			
Post onvoorzien				0,1	0,1	0,1
Begrotingssaldo				0	0	0
Onbenutte belastingcapaciteit						
- Hondenbelasting				0,1	0,1	0,1
- Onderdekking leges en retributies				0,5	0,5	0,5
TOTAAL	7,7	21,5	21,5	0,7	0,7	0,7

In de berekening van de weerstandscapaciteit 2013 is nog geen rekening gehouden met eventuele bestemmingsreserves uit het resultaat 2013. Bij de bepaling van de verdere mutaties t.a.v. bestemmingsreserves op basis van het resultaat 2013 zal rekening worden gehouden met de voorgenomen weerstandscapaciteit van \$1,5 miljoen.

Overzicht relevante risico's

In 2013 heeft nog geen gestructureerde inventarisatie van alle risico's plaatsgevonden. In het onderstaande overzicht zijn de nu bekende risico's opgenomen. Hierbij hebben wij om redenen van eenvoud de risico's met een verwacht schadebedrag van minder dan \$ 100.000 niet opgenomen. Er is nog geen inzicht in de niet kwantificeerbare risico's.

Overzicht kwantificeerbare risico's

Naam risico	Incid. /struct	Maximale schade (Milj. \$)	Kans optreden	Omvang risico (milj. \$)
Aanspreken voor verliezen Bonaire Holding maatschappij NV	I	20,5	0-20%	2,0
Rechtsgang erfpacht	I	1,0	0-20%	0,2
Jalan Investment NV	I	1,1	0-20%	0,2
Overig	I	1,0	0-10%	0,1
Totaal		23,6		2,5

1.	Aanspreken voor verliezen Bonaire Holding maatschappij NV
Omschrijving	Bonaire Holding Maatschappij heeft een geplaatst aandelenkapitaal van \$ 24.022.346, hiervan is een bedrag van \$ 20.536.313 nog niet volgestort door het OLB. Hierdoor loopt het OLB boven het bedrag van het gestorte kapitaal risico voor bedrijfsverliezen van BHM en haar dochter-ondernemingen
Impact	\$ 20.536.313
Maatregelen	Er is een statutenwijziging toegezegd door de directie van BHM. OLB zal toezien op de daadwerkelijke uitvoering van deze statutenwijziging in 2014.
Status	Het betreft een doorlopend risico. Na de statutenwijziging is het risico beperkt tot de resultaten uit de voorgaande periode.
2.	Rechtsgang erfpacht
Omschrijving	Het OLB is voornemens om steeksproefsgewijs een aantal wanbetalers m.b.t. erfpacht in een incasso procedure mee te nemen. Alvorens er executoriaal beslag kan worden gelegd is een uitspraak van de rechter nodig
Impact	\$1.000.000
Maatregelen	Met onze advocaat is afgesproken dat we daarvoor geen afspraken nodig hebben met andere advocaten(-kantoren). Dit traject staat op zichzelf en is met name bedoeld om een rechtelijke uitspraak te verkrijgen inzake de erfpachtcontracten met de 20- respectievelijk 40-jaar clausule.
Status	Dit traject is recentelijk opgestart en moet nu verder in gang worden gezet.
3.	Jalan Investment NV
Omschrijving	Naar aanleiding van de opzegging het recht van erfpacht op een perceel heeft Jalan N.V. om een voorlopige voorziening verzocht en verkregen. Op grond van de voorlopige voorziening mag het eilandgebied tot dat in een bodem procedure is beslist niet de uitvoering van de tussen Jalan en Bonaire gesloten development agreement frustreren. Er loopt momenteel nog een bodem procedure zowel in conventie als reconventie. Bonaire is veroordeeld tot betaling van een dwangsom tot maximaal \$ 1.117.318 (ANG 2 miljoen). Indien zij zich niet houdt aan het verbod. Tevens valt te verwachten dat indien in de bodem procedure wordt beslist dat de opzegging onrechtmatig was een schade vergoeding wordt geëist.
Impact	\$ 1 miljoen
Maatregelen	Met Jalan zijn inmiddels onderhandelingen gestart om tot een minnelijke regeling te komen. Hiervan zijn nog geen concrete resultaten bekend.
Status	In afwachting hiervan zijn de procedures op de parkeerrol geplaatst.

2.3 Onderhoud kapitaalgoederen

Het Openbaar lichaam Bonaire is verantwoordelijk voor het beheer en onderhoud van de openbare ruimte. De meest belangrijke kapitaalgoederen weergegeven zijn: verharde wegen, zand wegen; semi verharde wegen; rotondes; rioleringen; duikers; dammen; labado's; openbare plantsoenen en overheidsgebouwen waaronder scholen;

In algemene zin kan worden vastgesteld dat het onderhoud van de verschillende kapitaalgoederen nog steeds niet op orde is. Er is sprake van grote onderhoudsachterstand. De financiële situatie laat echter niet toe dat er nu prioriteit gegeven kan worden aan dit achterstallig onderhoud.

Voor het verkrijgen van een helder en volledig beeld in kapitaalgoederen zijn onderhoudsplannen voor de overheidsgebouwen, een renovatieplan voor de wegen en een masterplan onderwijshuisvesting 2012 - 2017 gemaakt. Ook ligt er een renovatieplan voor de Pasangrahan. Deze werkzaamheden zijn begin 2013 begonnen en inmiddels (mei 2014) afgerond.

De plannen zullen tevens worden gebruikt om de raad de gewenste kwaliteitsniveaus te laten vaststellen. Verder zullen de plannen als input worden gebruikt om aanvullingen op onze vrije uitkering te krijgen om een aanzet te kunnen doen om de kapitaalgoederen op een verantwoordelijke manier te kunnen onderhouden zodat zij op een voor Nederland aanvaardbaar niveau kunnen worden gebracht en blijven.

De kosten die gemoeid zijn met het herstel van de slechte staat van onderhoud van kapitaalgoederen zijn hoog. Daarbij komt dat OLB meer en meer te maken krijgt met investeringen en bijbehorende afschrijvingslasten. Uitgaven voor investeringen en herinvesteringen waarvoor het feitelijk de middelen niet heeft omdat de Vrije Uitkering ontoereikend is (onderkant bandbreedte). Een belangrijk aandachtspunt in het bestuurlijk overleg financiële verhoudingen (Bofv) tijdens de CN-week.

2.4 Bedrijfsvoering

Inleiding

De uitgaven kant van het financiële beheer heeft in de afgelopen jaren veel aandacht gekregen en voor wat betreft de lopende financiële huishouding gaat dat goed, zolang men zich aan de vigerende procedures houdt. Vanaf 2012 is merkbaar geworden dat de verwerking van de facturenstroom steeds overzichtelijker en steeds beter behapbaar wordt. Toch zal er nog een kwaliteitsslag moeten worden gemaakt. Facturen blijven in voorkomende gevallen nog onnodig lang wachten op afhandeling. Om de probleem gevallen meer aandacht te kunnen geven en tot oplossingen (al of niet alsnog betalingen) is een werkgroep crediteuren gestart.

Nog belangrijker is het leerproces om te voldoen aan het baten en lastenstelsel en het onderscheid tussen exploitatiekosten en investeringen. Ook bij de opmaak van deze jaarrekening bleken veel kosten in eerste instantie ten onrechte op de exploitatie geboekt te zijn. De constatering dat het hier in diverse gevallen wel degelijk investeringen betrof leidde tot noodzakelijke overboekingen via de kapitaaldienst naar de balans (vaste activa), waarop ook zal moeten worden afgeschreven. Een deel van de begrotingsruimte voor de reguliere lasten is dus gebruikt voor het doen van investeringen. Dit is ook een van de belangrijkste oorzaken van het ontstane resultaat. Het niet opmaken van beschikbare budgetten is een andere oorzaak, doch van mindere omvang. .

Met betrekking tot de inkomstenkant moet nog veel gebeuren. Allereerst door de situatie dat het openbaar lichaam verantwoordelijk is geworden voor de heffing van grondbelasting, maar

ook ten aanzien van het heffen en innen van andere lokale belastingen is de situatie sinds 2010 drastisch gewijzigd. De inning is opgedragen aan B/CN. Het is belangrijk dat dit zeer goed wordt georganiseerd opdat onze inkomsten beter worden geborgd. Hiervoor is in 2014 een extra medewerker ingeschakeld die zich voornamelijk richt op debiteuren beheer en daaraan gerelateerde taken. Daarnaast leiden de nieuwste inzichten ertoe dat voor civiele overeenkomsten de belastingdienst wettelijk geen middelen heeft voor dwanginvordering. Dit moet via gerechtelijke procedures en met inschakeling van gerechtsdeurwaarders te geschieden en hier worden momenteel de voorbereidingen voor getroffen.

Een belangrijke stap in het kunnen beheersen van het financiële beheer en de onderliggende processen is de financiële beheersverordening. Deze verordening is inmiddels recentelijk door de eilandsraad vastgesteld. Deze verordening geeft richting aan de eisen van rechtmatigheid, doelmatigheid, verantwoording en controle bij het financiële beleid en beheer en het vormt mede de referentie voor de accountantscontrole.

Hoewel er naar verwachting nog geen sprake zal zijn van een goedkeurende verklaring door de accountant, zijn er vele verbeteringen doorgevoerd in de afgelopen jaren waardoor goedkeuring, desnoods met beperking, dicht in de buurt komt. Het bestuurscollege zal er op toezien dat deze ontwikkelingen onverminderd worden doorgezet.

Van voorafgaand toezicht personeel naar goedkeuring achteraf

De goedkeuring achteraf van personele mutaties verloopt niet naar tevredenheid. Nog steeds komt het voor dat de uiteindelijke goedkeuring door de Rijksvertegenwoordiger zo lang op zich laat wachten dat kandidaten afhaken of met voorschotten op hun salaris worden geconfronteerd.

De voorschotten die ook in 2013 moesten worden verstrekt vormen een extra belasting voor de financiële administratie. Te vaak wordt een voorschot toegekend waarbij ten onrechte de verantwoordelijkheid voor de verrekening hiervan bij financiën wordt gelegd. Er wordt naar oplossingen worden gezocht ten einde het aantal voorschotten in te perken, met name als het gaat om situaties waarbij overeenkomsten van opdracht worden verstrekt.

AO/IC en ICP

In de zomer van 2010 is een eerste aanzet gegeven om de interne controle meer structureel gestalte te geven. Daarin wordt bepaald welke interne controles op welk moment dienen te worden uitgevoerd. Een grote verbetering die de medewerkers van de financiële administratie en beleidsmedewerkers financiën dwingt om zeer bewust om te gaan met de boekhouding. De nieuwe afspraken om weer (maand- en kwartaal)rapportages te leveren heeft o.a. geleid tot meer aandacht voor frequente interne controles. Dit is in de praktijk tot halverwege 2013 door gebrek aan capaciteit onderbelicht gebleven. Onze huisaccountant heeft in het derde kwartaal een aanvullende opdracht gekregen om haar controlewerkzaamheden vervroegd uit te voeren. Hiermee zijn een aantal interne controles door de accountant overgenomen. Met ingang van het tweede kwartaal 2014 wordt dit weer intern opgepakt. In combinatie met alle andere taken en verantwoordelijkheden en het op orde brengen en houden van onze financiële administratie vergt ook dit extra inzet en coördinatie.

Uitrollen planning & control cyclus richting directies en afdelingen.

De hernieuwde intentie om weer maand- en kwartaalrapportages (nu vanuit OLB en directies) op te maken is in 2013 nog niet tot stand gebracht maar recentelijk weer opgepakt. Vanuit de wens om te komen tot een dash board om sturing en verantwoording op maandbasis gestalte te geven heeft uiteindelijk geleid tot een opzet van maand- en kwartaalrapportages die, onder voorwaarden tot betere, meer actuele en eerdere stuurinformatie moeten leiden. Dit is een ambitieus traject en we zien 2014 als periode om toe te groeien naar een rapportagesystematiek die ons dwingt om de boekhouding accurater te maken (en vertragingen in boekingen te voorkomen) teneinde onze managementinformatie verder te verbeteren.

Rijks- en lokale belastingen

Een zeer belangrijke wijziging ten opzichte van de situatie voor de staatkundige hervormingen is het gegeven dat de belastingdienst/CN de inning verzorgt van lokale belastingen. Dit heeft o.a. geleid tot een situatie waarbij er nog slechts één balie is waar zowel de rijks- als lokale belastingen kunnen worden betaald. Wel blijft het openbaar lichaam Bonaire zelf verantwoordelijk voor de heffing van de belastingen, de afhandeling van eventuele bezwaarschriften en, zoals recentelijk bekend, ook de gerechtelijke invordering van erfpacht en andere civielrechtelijke vorderingen. Voor betalingen die verband houden met producten en diensten door de lokale overheid dient het openbaar lichaam Bonaire nog een kassafunctie in stand houden.

De noodzaak om de kwaliteit te van de onderlinge informatievoorziening te verbeteren is absoluut nodig gebleken. Met name voor wat betreft de grondbelasting en de erfpacht dient OLB haar zicht hierop te verbeteren. Voor de stand van de invordering wordt de optie onderzocht om inzage te krijgen in het GOS-systeem van de belastingdienst. Een verzoek hiertoe is aan de belastingdienst voorgelegd. Daarnaast zal ook in 2014 getracht worden om de administraties van belastingvorderingen van het OLB en de belastingdienst beter op elkaar aan te laten sluiten. De formalisatie van het convenant en de samenwerkingsovereenkomst heeft de onderlinge samenwerking weer intensief op gang gebracht.

Verder wordt momenteel samengewerkt om te komen tot één gezamenlijke bron voor basisinformatie voor percelen en vastgoed objecten gevuld vanuit het Kadaster (t.b.v. erfpacht, grondbelasting en vastgoedbelasting). De mogelijkheden zijn onderzocht en worden momenteel verder uitgewerkt om tot concrete afspraken en werkprocessen te komen.

Reorganisatie richting directiemodel: doelstelling organisatie

In het IVB-programma (juni 2008) is de doelstelling van de reorganisatie als volgt geformuleerd:

“De kwaliteit van het bestuurlijk en ambtelijk functioneren is een belangrijke factor voor de ontwikkeling van de levensstandaard en de kwaliteit van het leven voor de bevolking van Bonaire. Mede ingegeven door de staatkundige verandering is de noodzaak ontstaan om de huidige vorm en het functioneren van het overheidsapparaat grondig te herzien en de structuren aan te passen aan de eisen van de moderne tijd. Dit vereist grootschalige, integrale en complexe aanpassingen in processen en structuren.

Bij het bestuur en het management van de nieuwe organisatie zullen deugdelijkheid van bestuur, integriteit, focus op de burger, doeltreffendheid en doelmatigheid centraal staan.

Om al deze veranderingen op een gestructureerde en doelmatige wijze plaats te laten vinden zijn zowel een goede inhoudelijke en procesmatige voorbereiding en planning als een gedegen voorbereiding van de regie van essentieel belang.”

Met deze reorganisatie willen we de overheidsorganisatie verder professionaliseren, zodanig dat de organisatie gaat voldoen aan de eisen die de samenleving van Bonaire tegenwoordig aan haar overheid stelt. Een professionelere overheidsorganisatie met een betere dienstverlening aan de burger, instellingen en bedrijven. Ook zal de interne dienstverlening worden verbeterd.

Veranderstrategie

Dit alles gaat niet vanzelf. Er moet heel veel gebeuren. Alles tegelijk oppakken gaat niet. En met de beperkte middelen zullen we zeker keuzes moeten maken. Stap voor stap zal het verbeterproces plaatsvinden. Eerst het fundament op orde en daarna verder opbouwen.

Dit willen we doen door te werken aan zowel de organisatiestructuur (taken, verantwoordelijkheden, functies, formatie, middelen en kennis), als aan de cultuur (houding en gedrag) binnen de organisatie. De reorganisatie loopt via meerdere wegen.

Fasering

In 2009 is gestart met de voorbereiding van de reorganisatie van de ambtelijke organisatie van het OLB.

Het reorganisatieproces is in drie fasen ingedeeld.

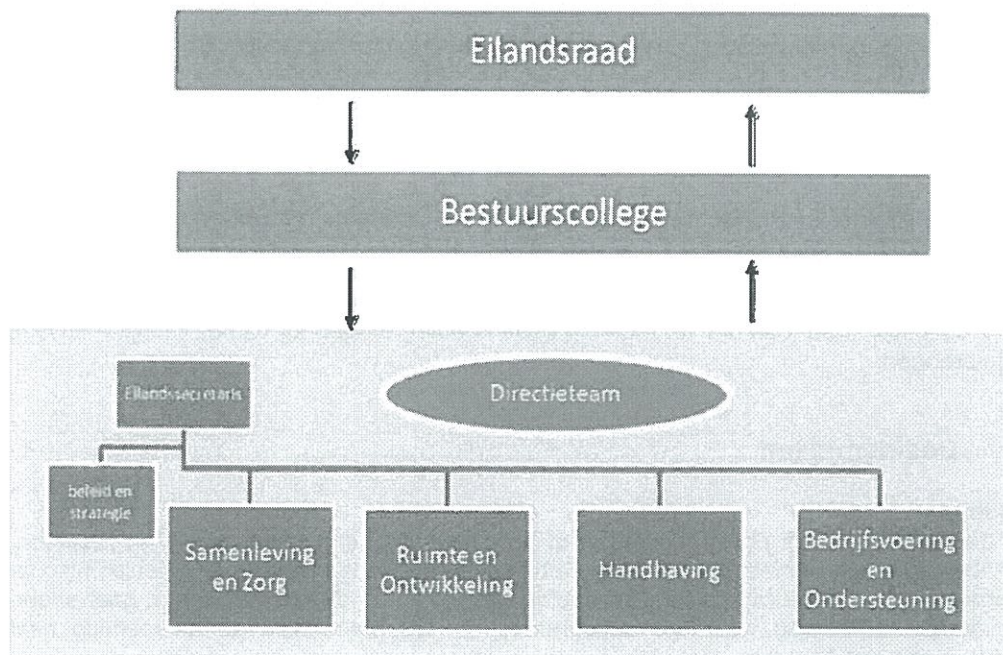
- Fase 1: Ontwerp nieuwe organisatiemodel (goedkeuring BC december 2009)
- Fase 2: Implementatie nieuwe organisatie (afronding mei 2011 met formele invoering per 2 april 2012)
- Fase 3: Door ontwikkelen (afronding en fine tuning: is nog gaande).

Na de formalisering in april 2012 zitten we nog in fase 3. Verdere doorontwikkeling, waarbij wordt gewerkt aan de verdere professionalisering van de organisatie, het verbeteren van werkprocessen en aan de cultuur. In deze fase vindt tevens de verdere ontwikkeling van het management en de medewerkers plaats. Ook wordt de bedrijfsvoering in deze fase verder versterkt. Deze fase van doorontwikkeling zal jaren in beslag gaan nemen en heeft vooralsnog geen concrete einddatum. Een weerbaar proces met successen maar ook leermomenten. Met name de hechtere samenwerking tussen bestuurscollege en directieteam was nodig en begint nu op gang te komen.

Hoofdstructuur

In het Inrichtingsplan wordt de hoofdstructuur van de totale organisatie beschreven. Daarin wordt tevens per directie aangegeven welke afdelingen (of onderdelen daarvan) daarin worden ondergebracht. Tot op heden wordt hier nog niet van afgeweken.

De hoofdstructuur van de nieuwe organisatie ziet er als volgt uit.

Ambtelijke organisatie

De vaststelling van de hoofdstructuur is een eerste stap van de invoering van het directiemodel. De huidige diensten en afdelingen (of onderdelen daarvan) zijn overgeheveld (incl. formatie, bezetting, vacatures, etc.) naar één van de nieuwe directies in de nieuwe organisatie. Vervolgens is per directie gewerkt aan een verdere structurering van de directie in afdelingen en teams.

Fase 3 Doorontwikkeling

Fase 3 van de reorganisatie, de fase van doorontwikkeling, is momenteel in volle gang.

De doorontwikkeling loopt langs meerdere wegen.

1. Inrichting van de directies (o.a. organisatiestructuur, aantal en soort functies, overige benodigde middelen). Dit alles is beschreven in inrichtingsplannen per directie en is geaccordeerd door het BC. Vervolgens is een plaatsingsplan opgesteld en zijn de medewerkers definitief geplaatst.
2. Stroomlijnen van belangrijke werkprocessen
Voor wat betreft de werkprocessen gaat het er vooral om per directie de primaire werkprocessen zodanig in te richten dat het werk efficiënter, effectiever en meer gericht op de klant wordt georganiseerd. Uiteindelijk draagt dit bij aan een betere dienstverlening.
3. Managementontwikkeling
De kwaliteit van het management zal moeten worden verbeterd. Immers is het management van een organisatie voor een belangrijk deel bepalend voor het succes van de organisatie.
Het management zal moeten beschikken over de essentiële basisvaardigheden van leidinggeven. Daarom zal worden geïnvesteerd in het management om de noodzakelijke kennis, vaardigheden en het inzicht in het eigen gedrag verder te ontwikkelen.
4. Personeelsontwikkeling
Van belang is dat de medewerkers zich bewust zijn wat er van hen wordt verwacht, wat hun eigen gedrag is en hoe zij daar, waar nodig, verandering in aan kunnen brengen. Daarbij zal specifiek worden ingegaan op m.n. de volgende onderwerpen:
 - klantgerichtheid
 - integriteit
 - samenwerken
5. Versterken van de ambtelijke bestuurlijke relatie
Een goede samenwerking tussen bestuur en de ambtelijke organisatie is belangrijk. Bestuur moet kunnen besturen, waarbij de ambtelijke organisatie op inhoud faciliteert, adviseert en uitvoert. Betrouwbare en tijdige advisering en open communicatie over en weer is belangrijk. Daarom zal op verschillende onderdelen worden gewerkt aan het versterken van die relatie.
6. Versterken van de communicatie.
Communicatie is een belangrijke voorwaarde voor een succesvol veranderingstraject en om weerstand tegen verandering te beperken. Met de juiste communicatie op de juiste niveaus kan de weerstand beter worden gemanaged en betrokkenheid en commitment worden vergroot. Het doel van communicatie is niet alleen om informatie/kennis te verschaffen, maar ook om verandering in de houding en gedrag van de mensen teweeg te brengen.

2.5 Deelnemingen

Inleiding

Een deelneming is een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie waarin het openbaar lichaam een financieel belang heeft. Een financieel belang is een aan de deelneming ter beschikking gesteld bedrag dat niet verhaalbaar is indien de deelneming failliet gaat onderscheidenlijk het bedrag waarvoor aansprakelijkheid bestaat indien de deelneming haar verplichtingen niet nakomt.

Vennootschappen

Een deelneming in een vennootschap betreft een naamloze vennootschap waarin het openbaar lichaam aandelen heeft.

Beleidsuitgangspunten

In het verleden werd er door de overheidsdeelnemingen geen prioriteit gegeven aan het vervaardigen van jaarverslagen en jaarrekeningen. Hierdoor bestond weinig zicht op het

reilen en zeilen van deze vennootschappen en stichtingen. In 2013 is nadrukkelijk aandacht gevraagd voor het tijdig opleveren van jaarstukken waarbij met nadruk aandacht is gevraagd voor het wegwerken van achterstanden. Nadat de jaarrekeningen van de diverse vennootschappen zijn vastgesteld kan het openbaar lichaam een deelnemingenbeleid gaan ontwikkelen waarbij er aandacht wordt besteed aan het ontwikkelen van een dividendbeleid. Thans is er nog slechts één vennootschap die dividend uitkeert aan de aandeelhouder (OTB).

De doelstelling van het beleidskader "deelnemingen" is een goede afweging te maken bij de vraag of bepaalde taken voor verzelfstandiging in aanmerking komen en of het gewenst is hiervoor een deelneming aan te gaan cq stichting op te richten. Deze afweging is ook noodzakelijk bij het oprichten, aangaan of afstoten van deelnemingen vanwege andere redenen.

In december 2012 is ambtelijk het dividendbeleid voorbereid en voor de politieke en bestuurlijke besluitvorming in traject gebracht. Het vastgestelde beleid moet resulteren in:

- eenduidige lijn betreffende het al dan niet uitkeren van dividendbeleid;
- Bij het opstellen van de begroting is het bekend dat aan dividend zal worden uitgekeerd.
- Een grotere betrokkenheid van de aandeelhouder bij de overheids-N.V.

Andere prioritering heeft ertoe geleid dat dit dividendbeleid nog niet is geformaliseerd. Wederom aandachtspunt in 2014.

Overzicht overheids-NV's

Naam vennootschap	Vestigingsplaats	Openbaar belang	Financieel belang
Bonaire Holding Maatschappij NV	Bonaire	Concentratiepunt voor diverse deelnemingen	Eigen vermogen per 31 december 2013 is \$ 22,6 miljoen
Bonaire International Airport NV	Bonaire	Airport	Eigen vermogen per 31 december 2013 is \$ 7,8 miljoen
Oil Trading Bonaire NV	Bonaire	Jaarlijks dividend	Eigen vermogen per 31 december 2011 is \$ 4,7 miljoen
Water- en Energiebedrijf Bonaire NV	Bonaire	Nutsbedrijf	Eigen vermogen per 31 december 2013 is \$ 21,1 miljoen
OBA NV	Curaçao	Ontwikkelingsbank	Laats bekende jaarrekening is die van 2010

Van alle operationele overheids NV's die vallen onder BHM en BHM zelf zijn inmiddels de jaarrekeningen 2013 ontvangen (behalve BonLab). Al deze jaarrekeningen zijn gecontroleerd door de externe accountant van PWC. De goedkeuring m.b.t. Selibon en BOG en daarmee ook van BHM is vertraagd, maar er worden geen verassingen verwacht. De controle bij BonLab is nog niet afgerond.

Voor wat betreft de verschillende vennootschappen en risico beheersende maatregelen kan het volgende worden gerapporteerd.

Er is recentelijk op het niveau van BHM een corporate governance scan uitgevoerd op grond waarvan een verbeteringstraject in gang is gezet dat in september 2014 afgerond dient te zijn. Onderdeel hiervan is de identificatie van risico's en risico beheersing door de verschillende organen van de vennootschap. Dit zal een vast onderdeel worden van het jaarverslag van de verschillende vennootschappen. Op dit moment zijn er geen significante risico's te melden waar geen beleid op geformuleerd is hoe deze te mitigeren. Zo is bijvoorbeeld het vol raken van de stortplaats door Selibon als mogelijk risico genoemd. Maar daar staat een afval beleidsplan tegenover waarbij in samenwerking met OLB en I&M naar de juiste en betaalbare oplossingen wordt gezocht. Dit wordt financieel ook doorgerekend

met een financieel model (ontwikkeld door KPMG) om de (financiële) gevolgen voor Selibon meteen inzichtelijk te maken. Idem geldt voor het project Fiber to the home (FttH) van Telbo waar een aanzienlijke investering van om en nabij 10 miljoen USD voor nodig is waarvan ongeveer 7 miljoen met vreemd vermogen zal worden gefinancierd. De 'businesscase' en selectie van de financier met de beste optie wordt door KPMG en HBN Law gecoördineerd om dit proces zo transparant en objectief mogelijk te houden.

Over het algemeen is de benoeming van commissarissen een risico maar in het bijzonder bij Telbo. Telbo heeft geen rechtsgeldige raad. BHM heeft stemrecht gevraagd voor de benoeming van een extra commissaris vanaf 31 maart 2014. Dit is nog niet geëffectueerd. Hetzelfde geldt voor de benoeming van een commissaris bij Selibon waar wij vanaf 28 april stemrecht hebben gevraagd. Het hebben van onvoldoende bemande raden van commissarissen kan de kwaliteit van toezicht negatief beïnvloeden met alle consequenties van dien.

De financiering van BonLab, zoals laatst gemeld door de directie van BonLab, loopt geen risico aangezien zij binnenkort dit traject zullen afhandelen. Wij hebben op dit moment geen informatie of hier eventuele risico's mee zijn gemoeid, ook niet t.a.v. de continuïteit

Naast de overheids NV's die rechtstreeks onder BHM vallen kent het OLB nog een aantal andere NV's

WEB NV. Bij WEB is het nodige gebeurd in 2013, waarbij o.a. de tarieven naar boven zijn bijgesteld. Daarnaast ontvangt WEB van het ministerie van EZ een jaarlijkse bijdrage om deze tarieven niet verder te laten stijgen. Met ingang van het jaar waarin het regulerend kader van kracht is (2015), zal deze jaarlijkse bijdrage mogelijk gefaseerd worden afgebouwd. Door efficiency maatregelen denkt WEB dit te kunnen opvangen.

BIA NV. BIA is momenteel sterk verliesgevend. Door een eenmalige afboeking van een voorziening was 2012 nog positief, 2013 is sterk negatief en zonder maatregelen zal dit verlies jaarlijks verder oplopen. Dit wordt nog verder versterkt door effecten die verband houden met de grote investeringen die er in de luchthaven worden gedaan, voor een deel gefinancierd door het ministerie van I&M. De daaruit voortvloeiende onderhoud-, beheer- en afschrijvingskosten kunnen niet worden betaald zonder ophoging van de passagers fee en andere opbrengstverhogende c.q.kostenverlagende maatregelen. Hierover vindt momenteel nog overleg plaats.

Interessant zijn de ambities om van Bonaire een hub te willen maken. Er dienen zich mogelijkheden aan om deze ambities verder te ontwikkelen. Diverse luchtvaartmaatschappijen lijken bereid te zijn hier ook investeringen in te willen doen of te willen bijdragen daaraan. Voorzichtigheid is hierbij geboden en het zal vooral ook I&M en het bedrijfsleven zijn die hierin het voortouw moeten nemen. OLB faciliteert hierbij.

OTB NV: De situatie m.b.t. OTB is bevredigend. Jaarlijks blijkt vanuit deze NV een dividend te kunnen worden uitgekeerd van \$ 500.000. Deze uitkering maakt integraal deel uit van onze inkomsten en kent geen specifiek oormerk.

2.6 Grondbeleid

Bonaire heeft de afgelopen jaren o.a. het eigen grondbeleid ontwikkeld. Dit is ook in een uitgebreide beleidsnotitie opgenomen. Het beschikken over een grondbeleid betekent dat het openbaar lichaam Bonaire meer zeggenschap heeft over wijzigingen in grondgebruik maar ook een rechtvaardige verdeling van inkomsten en opbrengsten tussen de ontwikkelaars, de bouwers en de overheid beter kan regelen.

Als onderdeel van het ontwikkelen van ons grondbeleid lopen er de volgende trajecten:

- Opstellen en vaststellen van criteria voor erfpachten, verhuur en verkopen van gronden (verordening uitgifte erfpacht);
- Informatie-uitwisseling met het Cft over uitgangspunten en de financiële vertaling van grondbeleid;
- Opstellen van "Handreiking grondbeleid instrumentarium" waarmee de medewerkers werkzaam bij Domeinbeheer hun werkzaamheden kunnen optimaliseren (gereed)
- Opstellen verkavelingsplannen om de wachtlijst te kunnen inkorten (gereed).
- Opstellen Ruimtelijk Ontwikkelingsplan (gereed).

De voortgang in dit traject is in 2013 gestrand op enkele wezenlijke discussiepunten (zoals de wenselijkheid van een actief verkoopbeleid van erfpachtgronden. Wij verwachten dat in 2014 voornoemde zaken, voor zover deze nog niet zijn afgerond, alsnog zullen worden afgewerkt en zullen de nota grondbeleid alsnog ter vaststelling aan de eilandsraad voorleggen.

2.7 Collectieve sector

De collectieve sector bestaat volgens, begin 2014 aangepaste, mededeling van het Centraal Bureau voor de statistiek uit de volgende instellingen.

Naam vennootschap	Vestigingsplaats	Betrokkenheid	Belang deelneming
Bonaire Holding Maatschappij NV	Bonaire	Deelneming	Het netto eigen vermogen per 31 december 2011 bedraagt \$ 21,8 miljoen; De vennoot heeft geen directe leningen uitstaan.
Bonaire Management Group NV	Bonaire	Dochteronderneming BHM	In liquidatietraject, waarbij een rechtszaak met voormalig directeur begin 2014 minnelijk is beslecht. Afwikkeling hangt af van 1 ^o begrotingswijziging 2014
Bonaire Wagenpark NV	Bonaire	Dochteronderneming BHM	Slaapstand, dient formeel te worden geliquideerd.
Bonaire Overheidsgebouwen NV	Bonaire	Dochteronderneming BHM	De vennootschap heeft \$ 2,2 miljoen aan leningen uitstaan tegen een gemiddelde rente van 6,5%. Deze lening wordt afgelost en rente betaald via inkomsten vanuit FWDN Bonaire.

Openbaar Lichaam Bonaire
Jaarverslag en jaarrekening 2013

Naam stichting	Vestigingsplaats	Betrokkenheid	Belang deelneming
Tourism Corporation Bonaire NV	Bonaire	Dochteronderne- -ming BHM	Wordt beheerd en aange- stuurd vanuit BHM. Poging om te komen tot onafhankelijke stichting vooralsnog gestrand.
Stichting Beheer en Exploitatie Sportterreinen	Bonaire	Bestuursinvloed	Nog uit te zoeken
Fundashon Finansiamentu di Estudio di Bonaire (FINEB)	Bonaire	Bestuursinvloed	Het eigen vermogen van de stichting komt ten goe- de aan het OLB en komt tot uitdrukking in de waar- de van de vordering van OLB op FINEB. In 2014 zal naar verwachting tot liquidatie en afwikkeling worden overgegaan. De mogelijke oninbaarheid van vorderingen op basis van uitstaande leningen en te verwachten kosten is inmiddels in de balans van OLB tot uiting gebracht.
Fundashon Sedrebo		Bestuursinvloed	Voornemen is om een be- perkte restschuld in 2014 weg te werken (1 ^e begro- tingswijziging 2014) en de stichting af te bouwen, in combinatie met de oprich- ting van een nieuwe stich- ting, verantwoordelijk voor exploitatie, beheer en on- derhoud van de facilite- iten.
Fundashon Marcultura	Bonaire	Bestuursinvloed	Slaapt. Moet worden geli- quideerd. Geen prioriteit op dit moment.
Fundashon Fondo di Kaminda Bonaire	Bonaire	Bestuursinvloed	Het vermogen van de stichting is nihil. Haar schulden komen tot uit- drukking in de balans van het OLB. In 2016 zal deze schuld volledig zijn terug- betaald en wordt tot liqui- datie overgegaan.

Er zijn van bepaalde aangewezen deelnemingen en/of instellingen nog geen recente gegevens voorhanden. De laatst voorhanden jaarrekeningen betreffen het jaar 2012, gewerkt wordt aan jaarrekeningen 2013. Zoals gesteld in de paragraaf over bedrijfsvoering en die over de deelnemingen is in 2013 gewerkt aan de planning en controlcyclus voor de deelnemingen en de stichtingen waarin een bestuurlijk belang bestaat. Structureel, periodiek overleg tussen BHM en OLB (Financiën) is sinds september 2013 van start gegaan. Hieruit is een actielijst ontstaan. De afwikkeling/liquidatie van bepaalde (slapende) onderdelen van de door CBS vastgestelde NV's/stichtingen heeft, op FINEB en FFKB na, nog geen prioriteit. Risico's voor OLB zijn hier verder niet. Betreft in alle gevallen entiteiten die al langjarig

"slapen" en daarmee wachten tot formele, juridische afwikkeling zonder noemenswaardige financiële consequenties.

In de jaarrekening 2014 zal meer in detail worden ingegaan op de situatie van de onderdelen, behorende tot de door het CBS aangewezen collectieve sector. Vooralsnog wordt volstaan met de informatie zoals die hierin aangegeven. Dit is relatief nieuw voor OLB en de lijst met onderdelen van de collectieve sector is pas begin 2014 definitief geworden. Aandachtspunt voor 2014.

Dit wordt nog verder versterkt door effecten die verband houden met de grote investeringen die er in de luchthaven worden gedaan, voor een deel gefinancierd door het ministerie van I&M. De daaruit voortvloeiende onderhouds-, beheers- en afschrijvingskosten kunnen niet worden betaald zonder ophoging van de passengers fee en andere opbrengstverhogende c.q. kostenverlagende maatregelen. Hierover vindt momenteel nog overleg plaats.

3. Jaarrekening 2013

3.1 Kerngegevens

	Begroting 2013	Rekening 2013	Rekening 2012
A. Sociale structuur			
Aantal inwoners per 31 december	15,853	18,715	16,563
Waarvan			
- van 0 - 3 jaar	784 4.9%	839 4.5%	797 4.8%
- van 4 - 16 jaar	2,617 16.5%	2,898 15.5%	2,713 16.4%
- van 17 - 64 jaar	10,899 68.8%	12,967 69.3%	11,368 68.6%
- van 65 jaar en ouder	1,553 9.8%	2,011 10.7%	1,685 10.2%
Personeel Openbaar Lichaam			
- Huidig personeel	408	311	346
- Voormalig personeel	232	346	218
B. Fysieke structuur			
Oppervlakte	288 km 2	288 km 2	288 km 2
Oppervlakte Klein Bonaire	7 km 2	7 km 2	7 km 2
Lengte wegen	449.3 km	449.3 km	449.3 km
Aantal woningen (geschat)	7,275	7,275	7,275
Waarvan volkswoningen	497	497	410
c. Financiële structuur - totaal	Bedragen in \$	Bedragen in \$	Bedragen in \$
Uitgaven Gewone Dienst	63,388,707	45,717,226	45,978,803
Opbrengst belastingen	8,318,213	7,302,669	8,445,360
Overige inkomsten	25,880,338	22,828,844	12,401,942
Vrije uitkering	26,767,000	26,767,000	25,980,000
Voordelig saldo Gewone Dienst	37,319	11,181,288	848,499
Boekwaarde geactiveerde kapitaaluitgaven		42,646,088	12,223,390
Eigen vermogen		21,450,154	7,706,661
D. Financiële structuur - per inwoner	Bedragen in \$	Bedragen in \$	Bedragen in \$
Uitgaven Gewone Dienst	3,999	2,443	2,776
Opbrengst belastingen	525	390	510
Overige opbrengsten	1,633	1,220	749
Voordelig saldo Gewone Dienst	2	597	51
Boekwaarde geactiveerde kapitaaluitgaven		2,279	738
Eigen vermogen		1,146	465

3.2 Balans per 31 december 2013

ACTIVA		Ultimo 2013	Ultimo 2012
	Vaste activa	42,646,089	12,223,390
1	Materiële vaste activa	35,885,753	5,463,054
	Gronden en terreinen	767,813	767,813
	Woonruimten en bedrijfsgebouwen	992,111	1,113,768
	Vervoermiddelen	857,493	194,721
	Automatiseringsmiddelen	1,113,930	731,588
	Sportaccommodaties	3,765,116	
	Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	9,289,290	2,655,164
	Activa in bestelling	19,100,000	
3	Financiële vaste activa	6,760,336	6,760,336
	Deelnemingen	6,251,397	6,251,397
	Leningen aan deelnemingen	508,939	508,939
	Vlottende activa	17,538,801	31,233,160
5	Vorraden	89,726	69,297
7	Vorderingen	12,254,686	17,319,440
	Overige vorderingen	12,254,686	17,319,440
9	Liquide middelen	5,194,389	13,844,423
	TOTAAL	60,184,890	43,456,550

PASSIVA		Ultimo 2013	Ultimo 2012
	Vaste passiva	40,365,893	23,612,245
2	Eigen vermogen	21,450,154	7,706,681
	Algemene reserve	10,154,280	6,155,332
	Bestemmingsreserve	114,586	702,850
	Rekeningresultaat	11,181,288	848,499
4	Voorzieningen	1,794,667	2,000,000
	Voorziening pensioen gezagdragers	1,594,667	2,000,000
6	Naheffing werkgeverslasten	200,000	
	Vaste schulden	17,121,072	13,905,564
	Vaste schulden met een looptijd langer dan twee jaar aan andere publiekrechtelijke lichamen	16,651,179	13,450,803
	Lening masterplan onderwijshuisvesting	16,084,211	
	Terug te betalen doelsaldo	566,968	566,968
	Cashflow Land NA		11,604,380
	Diverse schulden Land NA		1,279,455
	Overige vaste schulden	469,893	454,761
8	Waarborgsommen	469,893	454,761
	Vlottende passiva	19,818,997	19,844,305
	Schulden op korte termijn	19,818,997	19,844,305
	Schulden met een looptijd korter dan twee jaar aan andere publiekrechtelijke lichamen	7,580,959	6,451,371
	Overige kortlopende schulden	8,648,973	8,792,957
	Overlopende passiva	3,589,065	4,599,977
	TOTAAL	60,184,890	43,456,550

3.3 Rekening van baten en lasten

Lasten

Nr.	Hoofdfunctie / functie	Werkelijke lasten van het dienstjaar 2012	Geraamde lasten primitieve begroting 2013	Geraamde lasten na wijziging in dienstjaar 2013	Werkelijke lasten van het dienstjaar 2013
0	Algemeen bestuur	9,725,222	12,571,305	12,814,209	11,970,175
001	Bestuursorganen	1,367,664	1,710,184	1,826,421	1,532,706
002	Bestuursapparaat	7,144,065	9,341,456	9,283,206	8,519,631
003	Burgerzaken	596,751	786,275	725,424	633,164
020	Eigend. niet voor de openb. dienst bestemd	616,743	733,389	979,158	1,284,675
1	Openbare orde en veiligheid	1,038,916	1,191,139	1,310,103	1,205,326
130	Rampenbestrijding	2,408	55,000	192,400	0
140	Overige beschermende maatregelen	1,036,507	1,136,139	1,117,703	1,205,326
2	Verkeer, vervoer en waterstaat	7,050,444	5,456,814	11,944,632	6,830,277
200	Algemeen beheer DROB	508,274	589,276	606,951	581,906
210	Wegen, straten en pleinen	5,497,776	3,407,432	9,979,098	5,214,176
211	Verkeersmaatregelen te land	0	7,849	7,849	0
222	Verkeersmaatregelen te water	1,044,394	1,452,257	1,350,734	1,034,195
3	Economische zaken	2,190,291	2,507,305	2,592,152	2,530,372
300	Dienst economische zaken	1,077,463	1,274,323	1,101,586	1,066,317
310	Handel en industrie	222,866	264,410	414,410	409,410
341	Overige agrarische zaken, jacht en visserij	889,961	968,572	1,076,156	1,054,645
4	Onderwijs	3,816,329	4,365,547	2,362,076	2,093,195
400	Algemeen beheer onderwijs	835,896	1,090,799	1,041,761	908,063
410	Openbaar voorbereidend onderwijs	1,497,517	1,297,973	(0)	0
411	Bijzonder voorbereidend onderwijs	114,499	(0)	0	0
430	Openbaar buitengewoon onderwijs	612,210	498,262	0	0
460	Voortgezet onderwijs	80,555	(0)	(0)	0
461	Bijzondere scholengemeenschappen	0	0	0	0
480	Gemeenschap. uitg./inkom. onderwijs	189,160	757,385	729,886	578,278
482	Volwasseneneducatie	486,492	721,129	590,429	606,854
5	Cultuur en recreatie	5,381,582	4,639,691	5,578,398	4,928,408
510	Openbaar bibliotheekwerk	277,938	428,510	447,349	458,695
530	Sport	2,532,192	1,472,713	2,168,323	1,741,580
540	Kunst	637,884	783,821	977,123	819,839
541	Oudheidkunde / musea	36,484	40,189	6,145	6,336
560	Maatsch.leefbaarheid en openluchtrecre.	1,897,084	1,914,458	1,979,458	1,901,958
6	Sociale voorzieningen en maatschappelijk werk	3,411,338	5,232,762	6,187,841	3,781,882
600	Alg. beheer soc.voorz. en maatsch.dienstv.	664,257	1,151,712	793,298	733,816
610	Onderstandverlening	208,020	373,799	268,599	284,950
611	Werkgelegenheid	214,201	607,631	966,206	41,251
620	Maatschappelijke begeleiding en advies	78,297	221,349	136,349	103,947
630	Sociaal-cultureel werk / jeugd- en jong.werk	2,136,106	2,288,854	3,076,292	2,357,816
640	Bejaardenzorg	12,403	15,198	181,698	10,807
650	Kinderopvang	83,928	540,920	742,100	230,268
651	Dagopvang gehandicapten	14,125	33,300	23,300	19,027

Baten

Nr.	Hoofdfunctie / functie	Werkelijke baten van het dienstjaar 2012	Geraamde baten primitieve begroting 2013	Geraamde baten na wijziging in dienstjaar 2013	Werkelijke baten van het dienstjaar 2013
0	Algemeen bestuur	4,236,891	4,889,356	7,612,256	4,225,077
001	Bestuursorganen	37,081	95,535	95,535	45,796
002	Bestuursapparaat	723,346	2,072,090	2,124,990	1,852,112
003	Burgerzaken	424,773	349,665	349,665	338,812
020	Eigend. niet voor de openb. dienst bestemd	3,051,690	2,372,067	5,042,066	1,988,358
1	Openbare orde en veiligheid	79,164	339,851	387,958	108,490
130	Rampenbestrijding	0	0	137,400	0
140	Overige beschermende maatregelen	79,164	339,851	250,558	108,490
2	Verkeer, vervoer en waterstaat	1,756,711	2,279,889	3,123,421	2,829,464
200	Algemeen beheer DROB	0	0	0	0
210	Wegen, straten en pleinen	29,665	0	1,023,300	1,023,212
211	Verkeersmaatregelen te land	0	0	0	0
222	Verkeersmaatregelen te water	1,727,047	2,279,889	2,100,121	1,806,253
3	Economische zaken	438,270	167,447	197,147	398,506
300	Dienst economische zaken	36,496	30,726	30,726	65,534
310	Handel en industrie	127,991	128,178	128,178	286,943
341	Overige agrarische zaken, jacht en visserij	273,783	8,543	38,243	46,029
4	Onderwijs	2,029,274	1,730,706	4,302	6,874
400	Algemeen beheer onderwijs	0	0	0	0
410	Openbaar voorbereidend onderwijs	1,489,281	1,295,658	0	0
411	Bijzonder voorbereidend onderwijs	0	0	0	0
430	Openbaar buitengewoon onderwijs	533,945	430,746	0	0
460	Voortgezet onderwijs	0	0	0	0
461	Bijzondere scholengemeenschappen	0	0	0	0
480	Gemeenschap. uitg./inkom. onderwijs	6,049	4,302	4,302	6,874
482	Volwasseneneducatie	0	0	0	0
5	Cultuur en recreatie	423	0	167,800	197,812
510	Openbaar bibliotheekwerk	0	0	81,400	102,904
530	Sport	0	0	86,400	94,908
540	Kunst	0	0	0	0
541	Oudheidkunde / musea	423	0	0	0
560	Maatsch.leefbaarheid en openluchtrecre.	0	0	0	0
6	Sociale voorzieningen en maatschappelijk werk	838,710	533,052	2,350,045	826,134
600	Alg. beheer soc.voorz. en maatsch.dienstv.	0	0	0	0
610	Onderstandverlening	0	0	0	30,000
611	Werkgelegenheid	213,677	0	758,575	44,137
620	Maatschappelijke begeleiding en advies	0	0	0	0
630	Sociaal-cultureel werk / jeugd- en jong.werk	541,105	533,052	1,238,990	738,886
640	Bejaardenzorg	0	0	151,300	0
650	Kinderopvang	83,928	0	201,180	13,110
651	Dagopvang gehandicapten	0	0	0	0

Nr.	Hoofdfunctie / functie	Werkelijke lasten van het dienstjaar 2012	Geraamde lasten primitieve begroting 2013	Geraamde lasten na wijziging in dienstjaar 2013	Werkelijke lasten van het dienstjaar 2013
7	Volksgezondheid	4,202,508	12,307,493	9,793,663	4,858,473
700	Algemeen beheer volksgezondheid	388,719	735,411	444,859	292,328
710	Preventieve en curatieve gezondheidszorg	368,571	953,371	499,659	466,703
720	Slachthuizen	168,382	188,589	182,141	145,068
721	Reiniging	2,263,427	2,486,891	1,380,746	2,323,846
722	Riolering en waterzuivering	0	279,330	729,330	616,830
723	Milieu en natuurbeheer	317,044	6,901,842	5,738,820	298,830
725	Overige openbare hygiëne	696,364	762,060	818,108	714,868
730	Overige volksgezondheid	0	0	0	0
8	Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting	1,148,976	1,474,860	1,317,937	1,214,215
810	Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting	0	0	0	0
822	Overige volkshuisvesting	1,148,976	1,474,860	1,317,937	1,214,215
9	Financiering en algemene dekkingsmiddelen	8,861,697	5,945,900	7,064,534	17,486,187
910	Storting in reserves en voorzieningen	0	660,925	4,719,620	0
911	Geldleningen	0	122,905	122,905	0
913	Dividenden	0	0	0	0
920	Belastingen	0	0	0	1,346
921	Algemene uitkeringen	0	0	0	0
922	Algemene uitgaven / inkomsten	8,013,198	5,124,754	2,236,552	6,303,554
990	Saldi van kostenplaatsen	0	0	(51,859)	0
992	Saldo gewone dienst	848,499	37,316	37,316	11,181,287
	Totaal	46,827,302	55,692,817	60,965,549	56,898,511

Nr.	Hoofdfunctie / functie	Werkelijke baten van het dienstjaar 2012	Geraamde baten primitieve begroting 2013	Geraamde baten na wijziging in dienstjaar 2013	Werkelijke baten van het dienstjaar 2013
7	Volksgezondheid	1,150,011	7,834,430	5,694,699	1,306,425
700	Algemeen beheer volksgezondheid	0	0	0	0
710	Preventieve en curatieve gezondheidszorg	0	0	167,170	101,981
720	Slachthuizen	14,712	63,416	63,416	7,414
721	Reiniging	1,106,145	1,106,145	0	1,166,564
722	Riolering en waterzuivering	0	0	0	0
723	Milieu en natuurbeheer	0	6,622,467	5,421,711	0
725	Overige openbare hygiëne	29,154	42,402	42,402	30,467
730	Overige volksgezondheid	0	0	0	0
8	Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting	214,464	371,788	401,788	250,931
810	Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting	0	0	0	0
822	Overige volkshuisvesting	214,464	371,788	401,788	250,931
9	Financiering en algemene dekkingsmiddelen	36,083,385	37,546,300	41,026,135	46,748,800
910	Storting in reserves en voorzieningen	1,315,882	0	0	0
911	Geldleningen	0	122,905	122,905	0
913	Dividenden	0	500,000	500,000	500,000
920	Belastingen	8,445,360	8,818,213	8,318,213	7,851,661
921	Algemene uitkeringen	25,980,000	26,867,501	26,767,000	26,767,000
922	Algemene uitgaven / inkomsten	342,144	1,237,682	118,017	11,630,139
990	Saldi van kostenplaatsen	0	0	0	0
992	Saldo gewone dienst	0	0	5,200,000	0
	Totaal	46,827,305	55,692,817	60,965,550	56,898,513

3.4 Grondslagen van waardering en resultaatbepaling 2013

1 Waarderingsgrondslagen

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa worden gewaardeerd tegen de historische kosten, verminderd met afschrijvingen berekend volgens de lineaire methode, gebaseerd op de verwachte levens- of nuttigheidsduur, zoals geregeld in artikel 11 van de Eilandsverordening Financieel Beheer. Op gronden en terreinen wordt niet afgeschreven. Naar verwachting duurzame waardeverminderingen worden in het boekjaar waarin deze verwachting zich openbaart in aanmerking genomen.

In erfpacht uitgegeven gronden worden niet gewaardeerd tenzij deze zijn aangekocht. Alsdan worden deze gewaardeerd op de uitgifteprijs van eerste uitgifte, echter ten hoogste op de aanschaffingsprijs.

Financiële vaste activa

De deelnemingen en langlopende vorderingen zijn gewaardeerd tegen de historische verkrijgingsprijs. Naar verwachting duurzame waardeverminderingen worden in het boekjaar waarin deze verwachting zich openbaart in aanmerking genomen.

Vorderingen

Vorderingen worden opgenomen tegen nominale waarde onder atrek van een voorziening voor verwachte oninbaarheid.

De belasting- en erfpachtvorderingen worden opgenomen tegen nominale waarde. Wegens verwachte oninbaarheid worden deze vorderingen opgenomen voor het bedrag van de opgelegde aanslagen met betrekking tot het lopende boekjaar verminderd met de ontvangsten daarop. Openstaande vorderingen uit oudere jaren worden op nihil gewaardeerd, zowel wegens oninbaarheid als vanwege lopende

Voorzieningen

De voorziening voor pensioenverplichtingen wordt opgenomen tegen de actuarieel berekende waarde.

Overige activa en passiva

De overige activa en passiva worden gewaardeerd tegen de nominale waarde, tenzij bij de desbetreffende post anders is vermeld.

2 Resultaatbepaling

De lasten zijn opgenomen volgens het toerekeningsbeginsel. Dit houdt in dat de lasten, ongeacht of zij al dan niet zijn betaald, worden toegerekend aan het jaar waarin de activiteiten hebben plaatsgevonden. Alle inkomsten betreffende de eilandelijke belastingen en heffingen worden zoveel als mogelijk opgenomen volgens het toerekeningsbeginsel.

Vrije uitkering

Bonaire ontvangt vanuit Nederland een vrije uitkering. Bonaire mag zelf bepalen waarvoor deze gelden worden aangewend, uiteraard binnen de goedgekeurde begroting. De vrije uitkering wordt toegerekend aan het jaar waarop de uitkering betrekking heeft.

Het saldo van de Gewone Dienst wordt als onverdeeld resultaat van het boekjaar gepresenteerd.

Alle bedragen in deze jaarrekening zijn, tenzij anders vermeld, opgenomen in dollars.

3.5 Toelichting op de balans per 31 december 2013

2013

2012

ACTIVAVaste activa

1	Materiële vaste activa	<u>35,885,752</u>	<u>5,463,054</u>
---	------------------------	-------------------	------------------

De materiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen historische aanschafwaarde, verminderd met lineaire afschrijvingen. De eerste afschrijving van het actief vindt plaats in het jaar volgend op het jaar waarin de investering gereed is en in gebruik is genomen en vindt plaats over de boekwaarde per 1 januari van dat jaar. Het opnemen en waarderen van de vaste activa is conform de normeringen van de nieuwe financiële beheersverordening.

Het verloop van de boekwaarden is als volgt:

Gronden en terreinen

Boekwaarde 1 januari	767,813	767,813
Afschrijvingen in het boekjaar	<u>0</u>	<u>0</u>
Boekwaarde 31 december	<u>767,813</u>	<u>767,813</u>

Woonruimten en bedrijfsgebouwen

Boekwaarde 1 januari	1,113,769	707,483
Investerings in het boekjaar	35,131	517,593
Afschrijvingen in het boekjaar	<u>-156,789</u>	<u>-111,307</u>
Boekwaarde 31 december	<u>992,111</u>	<u>1,113,769</u>

Vervoermiddelen

Boekwaarde 1 januari	194,721	28,017
Investerings in het boekjaar	700,069	170,000
Afschrijvingen in het boekjaar	<u>-37,296</u>	<u>-3,296</u>
Boekwaarde 31 december	<u>857,494</u>	<u>194,721</u>

Automatiseringsmiddelen

Boekwaarde 1 januari	731,587	433,906
Investerings in het boekjaar	580,223	412,968
Afschrijvingen in het boekjaar	<u>-197,881</u>	<u>-115,287</u>
Boekwaarde 31 december	<u>1,113,929</u>	<u>731,587</u>

Sportaccommodaties

Boekwaarde 1 januari	-	-
Investerings in het boekjaar	3,811,154	-
Afschrijvingen in het boekjaar	<u>-46,039</u>	<u>-</u>
Boekwaarde 31 december	<u>3,765,115</u>	<u>-</u>

Onder de investeringen in het boekjaar zijn investeringen uit 2012 begrepen voor een totaalbedrag ad \$ 1.381.182. De waarde van deze investeringen, welke in 2012 ten laste van de gewone dienst zijn verantwoord, is in het boekjaar rechtstreeks aan het eigen vermogen toegevoegd.

3.5 Toelichting op de balans per 31 december 2013	2013	2012
<u>Grond-, weg- en waterbouwkundige werken</u>		
Boekwaarde 1 januari	2,655,164	2,791,534
Investeringen in het boekjaar	6,854,275	0
Afschrijvingen in het boekjaar	-220,149	-136,370
Boekwaarde 31 december	9,289,290	2,655,164

Onder de investeringen in het boekjaar zijn investeringen uit 2012 begrepen voor een totaalbedrag ad \$ 2.019.267. De waarde van deze investeringen, welke in 2012 ten laste van de gewone dienst zijn verantwoord, is in het boekjaar rechtstreeks aan het eigen vermogen toegevoegd.

Activa in bestelling

Boekwaarde 1 januari	-	
Investeringen in het boekjaar	19,100,000	
Afschrijvingen in het boekjaar	0	
Boekwaarde 31 december	19,100,000	-

De activa in bestelling betreffen investeringen welke volgens het "Onderwijshuisvestingsplan 2012-2017" gedurende de periode 2012 tot en met 2017 zullen worden gepleegd. In het jaar van oplevering van te onderscheiden deelprojecten zullen de hiermee gepaard gaande investeringen worden overgeboekt naar de betreffende activa-rekening.

Voor een nadere specificatie van de geactiveerde kapitaaluitgaven wordt verwezen naar model C.

3 Financiële vaste activa	6,760,336	6,760,336
Deelnemingen	6,251,397	6,251,397
Leningen aan deelnemingen	508,939	508,939
Totaal	6,760,336	6,760,336
<u>Deelnemingen</u>		
Bonaire Holding Maatschappij N.V., aandeel 100%	3,486,033	3,486,033
WEB N.V., aandeel 100%	1,675,978	1,675,978
Oil Trading Bonaire N.V., aandeel 100%	251,397	251,397
Ontwikkelingsbank Nederlandse Antillen	837,988	837,988
Bonaire International Airport, aandeel 100%	0	0
Totaal	6,251,397	6,251,397

De deelneming in Bonaire Holding Maatschappij N.V. is als volgt te specificeren:

Oorspronkelijk aandelenkapitaal	27,933	27,933
In 1996 en 1997 zijn de volgende aandelenkapitalen voor ANG 1 overgedragen aan Bonaire Holding Maatschappij N.V. Per 30 juni 1999 werd alsnog de omwisseling van de aandelen gewijzigd in de verhouding 1 : 1		
- omwisseling aandelen Bonaire Overheidsgebouwen N.V.	2,681,564	2,681,564
- omwisseling aandelen TCB N.V.	22,346	22,346
Per 30 juni 1999 zijn eveneens de volgende aandelen omgewisseld tegen aandelen van Bonaire Holding Maatschappij N.V. in de verhouding 1 : 1		
- omwisseling aandelen Telbo N.V.	418,994	418,994

3.5 Toelichting op de balans per 31 december 2013	2013	2012
- omwisseling aandelen Selibon N.V.	335,196	335,196
Totaal	<u>3,486,033</u>	<u>3,486,033</u>
 <u>Leningen aan deelnemingen</u>		
Bonaire Holding Maatschappij N.V.	508,939	508,939
Bonaire International Airport N.V.	<u>0</u>	<u>0</u>
	<u>508,939</u>	<u>508,939</u>

Bonaire International Airport N.V.

Bij de oprichting van de vennootschap vanuit de Luchthavendienst is een renteloze lening ingebracht voor een bedrag van usd 2.991.260 (ANG 5.355.000) evenals meerjarenplanfondsen voor een bedrag van usd 5.364.904 (ANG 9.603.173). Aangezien de terugbetalingscapaciteit reeds enige tijd ontbreekt bij BIA door negatieve resultaten en lopende investeringsverplichtingen op korte en middellange termijn, die niet of nauwelijks tot hogere opbrengsten zullen leiden, is de schuld aan BIA aan het Openbaar Lichaam Bonaire op nihil gewaardeerd.

Gezien de negatieve resultaten en de verwachting dat deze resultaten op korte en middellange termijn niet significant zullen verbeteren is ook de deelneming in BIA op nihil gewaardeerd.

3.5 Toelichting op de balans per 31 december 2013

	2013	2012
<u>Vlottende activa</u>		
5 Voorraden	89,726	69,297
Vorraden interne dienst	89,726	69,297
<i>Betreft de voorraad verbruiksartikelen welke per balansdatum zijn geïnventariseerd.</i>		
7 Vorderingen	12,254,686	17,319,440
Debiteuren	4,619,193	6,147,539
Overige vorderingen	7,635,493	11,171,901
Totaal	12,254,686	17,319,440
<u>Debiteuren</u>		
Debiteuren algemeen	2,715,247	2,614,183
Voorziening debiteuren algemeen	-1,600,000	-180,721
Debiteuren m.b.t. belastingen	3,503,946	3,714,077
Totaal	4,619,193	6,147,539

De (belasting)vorderingen voor grondbelasting en erfpacht zijn wegens verwachte oninbaarheid opgenomen voor een bedrag van de opgelegde aanslagen met betrekking tot het lopende boekjaar verminderd met de ontvangsten daarop. Openstaande vorderingen uit oudere jaren worden op nihil gewaardeerd, zowel wegens oninbaarheid als vanwege lopende bezwaarschriften.

Overige vorderingen

Te vorderen van Land inzake omzetbelasting	-	4,813,772
Fundashon Finansiamentu di Estudio di Bonaire	5,190,418	5,190,418
Voorziening wegens oninbaarheid	-1,500,000	-1,000,000
Fundashon Mariadal	117,318	117,318
Nog te ontvangen bedragen	3,785,023	2,005,008
Overige vorderingen	42,734	45,385
Totaal	7,635,493	11,171,901

Fundashon Finansiamentu di Estudio di Bonaire

Per 10 oktober 2010 is de verantwoordelijkheid voor de studiefinanciering van de studenten van Bonaire overgenomen door het Rijk. Conform een daartoe strekkende overeenkomst tussen het Ministerie van OCW, FINEB en het Openbaar Lichaam Bonaire zal het ministerie van OCW de vorderingen op de studenten van FINEB overnemen en incasseren ten behoeve van het Openbaar Lichaam Bonaire. FINEB zal in 2014 worden opgeheven en de directe toegankelijke activa van FINEB zullen daarna aan het Openbaar Lichaam Bonaire worden overgedragen. In april 2014 heeft het Openbaar Lichaam Bonaire reeds een eerste betaling van \$1 miljoen van FINEB ontvangen. Gezien de lange termijn van incasso van de aan de studenten verstrekte leningen en de onzekerheid over de mogelijkheden tot incasso is een voorziening van \$ 1.500.000 (toevoeging in het boekjaar \$ 500.000) op deze vordering per balansdatum noodzakelijk geacht.

3.5 Toelichting op de balans per 31 december 2013 2013 2012

Fundashon Mariadal

De vordering op Fundashon Mariadal is in maart 2014 ontvangen.

9 Liquide middelen 5,194,389 13,844,423

3.5 Toelichting op de balans per 31 december 2013

	2013	2012
Kas Bevolking	1,976	1,976
Maduro & Curiëls Bank Bonaire N.V. 40001906	1,000,000	1,000,000
Maduro & Curiëls Bank N.V. - CFT	681,315	3,859,458
Maduro & Curiëls Bank Bonaire N.V. Verkiezingen	855	855
ABN-AMRO Bank N.V. Nederland (Gev. Min. in Den Haag)	1,017	1,017
Deposito bij CFT inzake restant vrije uitkeringen	3,509,197	8,980,335
Kruisposten	29	713
Betalingen onderweg	0	68
Totaal	5,194,389	13,844,423

Het kassaldo, de banktegoeden en de tegoed vrije uitkeringen welke door het CFT in deposito zijn uitgezet staan allen ter vrije beschikking van het Openbaar Lichaam Bonaire.

Op 1 juli 2008 is het Geïntegreerd Middelen Beheer (GMB) in werking getreden. Het systeem van het GMB gaat uit van 3 rekeningen. Hierbij is er een inkomstenrekening, een uitgavenrekening en een tegenrekening op naam van CFT. Op de inkomstenrekening komen alle inkomsten van het Openbaar Lichaam Bonaire terecht, het saldo op de inkomstenrekening wordt aan het einde van de dag overgemaakt naar de tegenrekening. Alle uitgaven worden gedaan vanaf de uitgavenrekening, de uitgavenrekening wordt aan het begin van elke dag aangevuld vanuit de tegenrekening tot aan de daglimiet. Op de tegenrekening (Maduro & Curiëls Bank N.V. - CFT) bevindt zich een saldo dat bestaat uit tijdelijke tekorten en overschotten van het Openbaar Lichaam Bonaire. Naar aanleiding van het bericht van CFT dat het saldo van de tegenrekening ter vrije beschikking staat van het Openbaar Lichaam Bonaire, is dit saldo nu onder de liquide middelen gerangschikt. De vergelijkende cijfers zijn in verband hiermee aangepast.

In verband met het Geïntegreerd Middelen Beheer (GMB) zijn alle banktransacties geconcentreerd bij de Maduro & Curiel's Bank Bonaire. De bankrekening bij de ABN-AMRO NV Nederland zal in 2014 worden opgeheven.

Het per balansdatum nog niet aan het Openbaar Lichaam Bonaire uitgekeerde deel van de vrije uitkering waarop Bonaire recht heeft is gestalt op de vrije uitkeringsgeldenrekening. Op 31 december stond daar een totaalbedrag van ruim \$ 3,5 miljoen.

3.5 Toelichting op de balans per 31 december 2013

	2013	2012
PASSIVA		
<u>Vaste passiva</u>		
2 Eigen vermogen	21,450,154	7,706,681
Algemene reserve	10,154,280	6,155,332
Bestemmingsreserves	114,586	702,850
Rekeningresultaat	11,181,288	848,499
Totaal	21,450,154	7,706,681
<u>Algemene reserve</u>		
Het verloop van deze post is als volgt:		
Saldo per 1 januari	6,155,332	6,155,332
Toevoeging bestemmingsreserve huisvesting gedurende 2013	-250,000	
Bij: rekeningresultaat voorgaand boekjaar	848,499	
Bij: investeringen in materiele vaste activa 2012	3,400,449	
Saldo 31 december	10,154,280	6,155,332
<u>Bestemmingsreserves</u>		
Huisvestingskosten i.v.m. verhuizingen directies	114,586	168,774
Gelden onderwijs Openbare scholen	0	534,076
	114,586	702,850

Vanaf 2008 is de eerste aanzet gegeven om over te gaan naar een nieuw organisatie-model, het directiemodel. Op 2 april 2012 is het nieuwe organisatie-model formeel in werking getreden, eind 2011 is er reeds begonnen met de voorbereidingen voor de diverse verhuisbewegingen om de nieuwe directies daadwerkelijk zoveel mogelijk fysiek bij elkaar te brengen zodat efficiënter en eenduidiger kan worden samengewerkt. In 2011 waren voor deze verhuisbewegingen reeds gelden gereserveerd in de begroting maar de werkelijke kosten zijn in 2012 en 2013 gemaakt.

Per 1 februari 2013 is de verzorging van het openbaar onderwijs verzelfstandigd en ondergebracht in een stichting. De door het Openbaar Lichaam Bonaire in 2012 ontvangen en niet aangewende onderwijsbijdragen zijn per 31 december 2012 in een bestemmingsreserve ondergebracht. Deze middelen zijn na de oprichting van de stichting ten behoeve van het openbaar onderwijs aan deze stichting overgedragen.

3.5 Toelichting op de balans per 31 december 2013

	2013	2012
4 Voorzieningen	1,794,667	2,000,000
Pensioenen gezagdragers	1,594,667	2,000,000
Naheffing werkgeverslasten	200,000	
Totaal	1,794,667	2,000,000

In maart 2006 is een landsverordening afgekondigd, ingaande per 1 januari 2006, betreffende de regeling van de uitkering en het pensioen van politieke gezagdragers in de Nederlandse Antillen. Middels deze regeling hebben de politieke (ex-)gezagdragers van het voormalig Eilandgebied Bonaire en het Openbaar Lichaam Bonaire recht op een pensioenuitkering gebaseerd op de termijn dat ze betreffende functie hebben bekleed. De berekening van deze verplichting is momenteel gebaseerd op een schatting op grond van het gerechtigdenbestand, een globale grondslag alsmede de geschatte aantallen uitkeringsjaren. Inmiddels is de pensioenverzekeraar verzocht een actuariële berekening te maken met betrekking tot de juiste hoogte van de te treffen voorziening ter zake. Eventuele verschillen tussen de huidige getroffen voorziening en de benodigde actuariële berekende voorziening zullen zodra deze bekend zijn in de eerst volgende jaarrekening worden verwerkt.

In onderhavig boekjaar is in totaal een bedrag ad \$ 405.333 aan het Openbaar Lichaam in rekening gebracht vanwege door de pensioenverzekeraar aan rechthebbenden uitbetaalde pensioenen over de jaren 2006 tot en met 2013.

Voorts wordt verwezen naar Model D - Staat van reserves en voorzieningen.

Naheffing werkgeverslasten

In 2013 heeft BAB een boekenonderzoek ingesteld over de jaren 2011 en 2012.

Hierbij is vastgesteld dat geen werkgeverslasten voor ingehuurde medewerkers (OVO's) zijn afgedragen. Over deze jaren zou usd 112.500 moeten worden nabetaald. Over 2013 heeft OLB ook geen werkgeverslasten voor de OVO's afgedragen. OLB is van mening dat de naheffing ten onrechte plaatsvindt en bovendien onjuist is berekend. Voorzichtigheidshalve is een voorziening gevormd voor deze naheffing 2011 en 2012 en voor de lasten 2013 van in totaal usd 200.000.

Bij de schatting van deze kosten is rekening gehouden met de onjuiste aanslagen voor OVO's in dienst van een (eigen) vennootschap en met de mogelijkheden van verhaal van deze lasten op de OVO's.

6 Vaste schulden	17,121,072	13,905,564
<u>Vaste schulden met een looptijd langer dan twee jaar aan andere publiekrechtelijke lichamen</u>		
Lening onderwijshuisvestingsplan	16,084,211	-
Te restitueren doelsaldo	566,968	566,968
Cashflow Land (premie ZV gezinsleden, saldo revenuesharing)	0	11,604,380
Diverse schulden Land	0	1,279,455
	16,651,179	13,450,803

Lening onderwijshuisvestingsplan

3.5 Toelichting op de balans per 31 december 2013

2013

2012

Op grond van een tussen het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en het Openbaar Lichaam Bonaire gesloten convenant "Onderwijshuisvestingsplan Bonaire 2012- 2017" inzake de verbetering van de huisvesting van diverse onderwijsinstellingen op Bonaire, heeft het Openbaar Lichaam een renteloze lening van genoemd Ministerie ontvangen ten bedrage van \$ 19.100.000. Deze lening zal in 19 termijnen van \$ 1.005.263 worden afgelost, voor het eerst over 2013, middels jaarlijkse verrekening van de aflossing met de door het Openbaar Lichaam te ontvangen vrije uitkering.

Het kortlopend gedeelte van de aflossingsverplichting (aflossing over de jaren 2014 en 2015) zijn onder de schulden op korte termijn op de balans opgenomen.

Te restitueren doelsaldo

Betreft de restitutie van de in het verleden van Nederland ontvangen doelsaldo in verband met het voorkomen van roodstanden vanwege de invoering van het Geïntegreerd Middel Beheer onder aftrek van de niet benutte ruimte van de tekortenreeks 2008-2010. De totale schuld ten bedrage van \$ 994.965 zal in vijf jaarlijkse termijn, voor het eerst in 2014, middels verrekening met de vrije uitkering worden vereffend.

Het kortlopend gedeelte van de aflossingsverplichting (aflossing over de jaren 2014 en 2015) zijn onder de schulden op korte termijn op de balans opgenomen.

Schulden aan het voormalige Land de Nederlandse Antillen

De schulden opgenomen onder de hoofden Cashflow Land en de Diverse schulden Land vormen onderdeel van de boedelscheiding van het voormalige Land de Nederlandse Antillen. Op basis artikel 13 van het Overgangsakkoord van 12 maart 2007 zouden deze schulden in het kader van de schuldsanering van het Land en de eilandgebieden van de Nederlandse Antillen door Nederland worden overgenomen. deze schuldsanering heeft nog niet formeel plaatsgevonden. Alhoewel formele afwikkeling van de scheiding per balansdatum nog niet heeft plaatsgehad is de verwachting gewettigd dat deze schulden door Nederland zullen worden overgenomen en formeel worden kwijtgescholden. Vooruitlopend op de formele besluitvorming zijn deze schulden op de balans per 31 december 2013 op nihil gewaardeerd. Rekening houdend met gelijktijdige afwikkeling van o.m. vorderingen Omzetbelasting en schulden wegens levering van aandelen WEB bedraagt de sanering een bedrag van USD. 8.947.480.

Overige vaste schulden

Ontvangen waarborgsommen	469,893	454,761
--------------------------	---------	---------

8 Schulden op korte termijn	19,818,996	19,844,304
------------------------------------	-------------------	-------------------

Schulden met een looptijd korter dan twee jaar aan andere publiek-rechtelijke lichamen

Kortlopend deel lening onderwijshuisvestingsplan	2,010,526	-
Kortlopend deel te restitueren doelsaldo	377,978	374,508
Algemeen Pensioenfonds Nederlandse Antillen (APNA)	-208,653	-208,653
APNA werkliddepensioen	3,168,348	3,168,348
APNA VUT-uitkering	-66,400	-66,400
Land Nederlandse Antillen, aankoop aandelen WEB	0	837,989
Land Nederlandse Antillen, overige schulden	0	39,429
Pensioenfonds Caribisch Nederland	270,225	277,216
Nederland inzake voorschot Pensioenfonds Caribisch Nederland	317,663	317,663
Schuld aan solidariteitsfonds	1,711,271	1,711,271
Totaal	7,580,958	6,451,371

3.5 Toelichting op de balans per 31 december 2013

2013

2012

In 2011 heeft het Openbaar Lichaam Bonaire van APNA de definitieve eindafrekening ontvangen over 2010. In de jaarrekening 2011 is aangesloten op de eindafrekening van APNA. In 2011 heeft het Openbaar Lichaam Bonaire ook van APNA een opgave ontvangen van de (voorlopige) afrekeningen van het werkliedenpensioenfonds t/m 2010. Op basis van deze afrekeningen is het Cft in onderhandeling met Nederland om de schulden tot en met 2007 m.b.t. het werkliedenpensioen nog betaald te krijgen vanuit de schuldsanering.

Bij de overdracht van de pensioenen van APNA naar Pensioenfonds Caribisch Nederland (PCN) heeft APNA een bedrag ingehouden bij de boedelscheiding wegens nog uitstaande betalingsachterstanden van Bonaire. Aangezien PCN niet kon wachten op de uitbetaling van deze gelden heeft Nederland besloten dit bedrag voor te schieten voor het Openbaar Lichaam Bonaire, het gaat hierbij om een bedrag van \$ 317.663. Er zal nog een beslissing worden genomen over de vordering die Nederland nu heeft op het Openbaar Lichaam Bonaire.

De uitkeringen die door het voormalig Eilandgebied Bonaire werden ontvangen vanuit het solidariteitsfonds zijn in de jaarrekeningen voor 2011 altijd verantwoord op kasbasis. Uit de jaarstukken van het solidariteitsfonds is gebleken dat er een hoger bedrag aan voorschotten is overgemaakt dan waar het voormalig Eilandgebied Bonaire recht op had. Deze schuld ten bedrage van \$ 1.711.271 is opgenomen op de balans.

Overige kortlopende schulden

Crediteuren algemeen	3,518,632	3,030,354
Fundashon Fondo di Kaminda	893,855	1,340,783
Verplichtingen uit vaststellingsovereenkomst OLB - Plaza	1,799,000	2,385,000
Nog te betalen bedragen	1,326,529	925,862
Rekening-courant Bonaire Holding Mij	428,765	428,765
Rekening-courant Oil Trading Bonaire NV	682,192	682,192
Totaal	<u>8,648,973</u>	<u>8,792,956</u>

Fundashon Fondo di Kaminda

Fundashon Fondo di Kaminda is opgericht met het doel om de werkzaamheden m.b.t. het wegenonderhoud uit te besteden aan deze stichting. Hierdoor zouden de opbrengsten van de motorrijtuigenbelasting afgedragen worden aan de stichting. De stichting is in 2004 een lening aangegaan met de BNA voor een bedrag van ANG 8 mio. In 2005 is er een bedrag van ANG 5 mio doorgeleend aan het voormalig Eilandgebied Bonaire. De werkzaamheden van de stichting zijn vanaf 2010 weer volledig teruggelegd bij het Openbaar Lichaam. Het Openbaar Lichaam Bonaire betaalt jaarlijks een vergoeding aan de stichting voor afbetaling van de rente en aflossing van de lening. Het bedrag van de lening van het Openbaar Lichaam Bonaire aan Fundashon Fondo di Kaminda bedroeg usd 1.398.139 meer dan de stichting verschuldigd was aan de BNA.

In verband met de volledige betaling van de schulden van FFKB door het Openbaar Lichaam Bonaire heeft het bestuur van FFKB ingestemd met gelijktrekking van deze bedragen. Zodra de lening bij de BNA is afbetaald kan de stichting worden opgeheven. Bij liquidatie zal aan het Openbaar Lichaam het resterende vermogen van FFKB worden overgedragen.

Overlopende passiva

Nog te besteden doeluitkeringen	<u>3,589,065</u>	<u>4,599,977</u>
---------------------------------	------------------	------------------

Voor een nadere specificatie van het verloop en de stand per balansdatum van de doeluitkeringen wordt verwezen naar de staat van bijzondere uitkeringen.

NIET UIT DE BALANS BLIJKENDE VERPLICHTINGEN**Aandelenkapitaal Bonaire Holding Mij**

Het aandelenkapitaal van de Bonaire Holding Mij bedraagt usd 24.022.346. Het OLB heeft een bedrag gestort op de aandelen van BHM van usd 3.486.034.

Er is nog een stortingsverplichting van usd 20.536.313

VUT - uitkeringen

De vervroegd uitgetreden medewerkers van het OLB ontvangen gedurende 5 jaren een VUT-uitkering. Deze regeling wordt in de komende 5 jaren afgebouwd. Het totaal van deze uitkering bedroeg in 2010, usd 462.010. Voor het jaar 2013 wordt een uitkering van usd 192.937 verwacht. In 2015 zal deze uitkering tot nihil zijn teruggebracht

Huurcontracten

Het OLB heeft huurcontracten lopen voor panden waarin diverse diensten en afdelingen zijn gevestigd tot een bedrag van usd 1.043.719,30.

Procedures/claims

Er lopen een aantal rechtszaken waarbij een geldbedrag wordt gevorderd, het betreffen de volgende zaken:

BEROEPSZAKEN OP GROND VAN DE WAR BES

VVE Luga Aleha versus OLB (JAZ)

Zaak loopt nog en proberen de kwestie minnelijk te regelen

Scubaschool versus OLB (uitbested)

11 oktober 2013 beroepschrift tegen afwijzende beschikking. Op 13 februari 2014 is deze beschikking ingetrokken waarin is toegezegd om binnen 2 maanden een nieuwe beschikking te nemen. Deze zaak is aangehouden waarbij er tevens een bezwaarschrift is ingediend tegen de intrekkingbeschikking (WAR 19 van 2013). Februari 2014 beroep tegen de fictieve weigering tot het nemen van een beschikking (WAR 10 van 2014).

Op 2 juni 2014 is er uitspraak gedaan in deze zaak waarbij het beroep gegrond is verklaard en het OLB binnen 3 weken een beslissing op de aanvraag dient te nemen.

STCP en Stinapa versus OLB in verband met Pier Karel (uitbested)

Diverse beroepszaken. Op 10 juni 2014 wordt uitspraak gedaan

Curio versus Gezaghebber (JAZ)

Hoger beroep inzake rechtszaken noodbevel. Inmiddels is het aanvullend beroepschrift ontvangen en dient op of uiterlijk 8 juli 2014 een verweerschrift te worden ingediend.

Uitstel is mogelijk

Bewoners van Hamlet versus OLB (uitbested)

Betreft beroepschrift (WAR 23 van 2013) en vovo (WAR 29 van 2013) tegen de weigering om om handhavend op te treden tegen illegale bouw. Op 28 januari 2014 is de bestreden beschikking ingetrokken.

3.5 Toelichting op de balans per 31 december 2013

2013

2012

BEROEPSZAKEN BIJ DE BURGERLIJKE RECHTER

Jalan Investment N.V. Versus EGB (uitbesteed)
Schadevergoeding op te maken bij staat (staat op parkeerrol)

Harbour Village Development N.V. Versus eilandgebied Bonaire (uitbesteed)
Staat op parkeerrol. Geen geldbedrag gevorderd. Een minnelijke regeling.

Bonaire Boating Company versus OLB en Plaza (uitbesteed)
Betreft niet aagaan/nakomen beheerovereenkomst. Is een rolzaak

Bonaire Metaal Constructie BV versus OLB (JAZ)
Eiseres stelt een vordering te hebben op het OLB wegens grondruil ten behoeve van de bouw van een centraal overheidsgebouw. BMC is door de rechter in het ongelijk gesteld waarbij door BMC hoger beroep is ingesteld. Staat voor 4 september 2014 voor pleidooi.

Kadaster / Cargill / OLB (uitbesteed)
Het OLB is in deze zaak in vrijwaring opgeroepen. Inmiddels heeft het BC aangeboden de door Cargill gemaakte kadasterkosten ad usd 77.664,80 te betalen

ZAKEN BIJ HET GERECHT AMBTENAARZAKEN

Baidjoe versus OLB (JAZ)
Op 10 oktober 2013 is er tijdens het OLB een contra-memorie ingediend. In deze zaak is op 19 mei 2014 uitspraak gedaan waarbij de bezwaren van Baidjoe ongegrond zijn verklaard, Baidjoe kan nog hoger beroep instellen.

3.6 Toelichting op de rekening van baten en lasten 2013

Inleiding

In dit onderdeel worden de verschillen in realisatie t.o.v. de begroting van > \$ 100.000 per functie toegelicht.

Voorafgaande daaraan dient vermeld te worden dat in 2013 investeringen zijn gedaan die niet in een begrotingswijziging 2013 zijn opgenomen. Ons standpunt was dat dit ook niet nodig was omdat de minister al in 2012 goedkeuring had verleend voor desbetreffende investeringen en omdat de liquide middelen hiervoor al waren gereserveerd. Om die redenen zijn deze investeringen gewoon doorgezet. Pas recentelijk is ons duidelijk geworden dat we als bijzondere gemeente voor dit soort reeds eerder voorgenomen en goedgekeurde investeringen in het nieuwe jaar wederom toestemming hadden moeten vragen aan de eilandsraad. Dit is in 2013 niet gebeurd. Wij zijn hierop bij de controle van de jaarrekening door de accountant gewezen en gaan er vanuit dat hierover ook een passage in hun rapportages zal komen te staan.

Analyse verschillen > \$ 100.000 per functie:

		Begroot	Verantwoording 2013
001	Bestuursorganen		
	Lasten	1.826.421	1.532.706
	Opbrengsten	95.535	45.796
	De lasten van de bestuursorganen zijn lager dan begroot door lagere personeelslasten, lagere reis en verblijfkosten en lagere communicatiekosten dan begroot.		

		Begroot	Verantwoording 2013
002	Bestuursapparaat		
	Lasten	9.283.206	8.519.631
	Opbrengsten	2.124.290	1.852.112
	De lasten van de bestuursapparaat zijn lager dan begroot door lagere automatiseringskosten. Problematiek van bezetting is bij de meerderheid van de afdelingen behorende bij de directie Bedrijfsvoering en Ondersteuning Als gevolg hiervan konden verschillende geplande automatiseringsprojecten niet worden uitgevoerd		
	De opbrengsten zijn lager door een begrotingstechnische post bij financiën (stelposten) om de begroting aan te laten sluiten met de door het Cft aangegeven begrotingsruimte in de kaderbrief.		

		Begroot	Verantwoording 2013
020	Eigendommen niet voor openbare dienst bestemd		
	Lasten	979.158	1.284.675
	Opbrengsten	5.042.066	1.988.358
	Het betreft hier de kosten van overdracht van overheidseigendommen in het kader van de vaststellingsovereenkomst met een van onze grotere resorts. Met deze overeenkomst is een einde gemaakt aan een langlopend conflict en kunnen er weer investeringen in de toeristensector worden tegemoet gezien. Daarmee is ook de dreigende miljoenen claim verleden tijd. Met Nederland (ministerie van Financiën) is momenteel overleg over het terugkrijgen van deze kosten.		
	In de loop van 2013 zijn diverse erfpachthouders geïnteresseerd geraakt om deze erfpachtgronden in eigendom te verwerven. Helaas is het nog niet gelukt om dit ook afgerond te krijgen. Onduidelijkheid over de prijs en het nog niet vastgestelde grondbeleid speelde daarbij parten. De verwachte inkomsten schuiven daarmee door naar 2014 en verder. Ook de inkomsten uit erfpacht zitten in deze post. In de loop van het jaar is duidelijk geworden dat de Belastingdienst/CN geen bevoegdheid heeft tot dwanginvordering. Veel erfpachthouders wachten daarom met betalen of betalen slechts de oorspronkelijke canon, in afwachting van nadere berichtgeving c.q. gerechtelijke uitspraken.		

		Begroot	Verantwoording 2013
130	Rampenbestrijding		
	Lasten	192.400	0
	Opbrengsten	137.400	0
	Het verschil wordt veroorzaakt door het in 2013 nog niet besteden van de bijzondere uitkering		

		Begroot	Verantwoording 2013
140	Overige beschermende maatregelen		
	Lasten	1.117.703	1.205.326
	Opbrengsten	250.558	108.490
	De lasten van Overige beschermende maatregelen zijn hoger dan begroot door hogere personeelslasten (overwerk door o.a. verkiezingen). De hogere operationele lasten zijn veroorzaakt door het feit dat bij de verhuizing naar een gezamenlijke huisvesting (kaya Korona 89) de meeste operationele kosten van de verschillende afdelingen die samen gehuisvest zijn op deze functie zijn geboekt.		
	De lagere opbrengsten zijn te wijten aan het feit dat de wetgeving met betrekking tot de casinorechten niet is aangepast en hierdoor kan de inning niet geschieden.		

		Begroot	Verantwoording 2013
210	Wegen, straten, pleinen		
	Lasten	9.979.098	5.214.176
	Opbrengsten	1.023.300	1.023.212
	Hier doet zich het fenomeen voor dat investeringen in eerste instantie in de exploitatie worden opgenomen en later, bij het opmaken van de jaarrekening via de kapitaaldienst, alsnog worden geactiveerd. De intentie is om dit voortaan in de lopende boekhouding op te nemen onder investeringen. Er is dan eerder zicht op uitputting van bestaande budgetten.		
	Bij de opbrengsten is het bedrag opgenomen dat hoort bij de bijzondere uitkering t.a.v. Passangrahan.		

		Begroot	Verantwoording 2013
222	Verkeersmaatregelen te water		
	Lasten	1.350.734	1.034.195
	Opbrengsten	2.100.121	1.806.253
	De lasten van Verkeersmaatregelen te water zijn lager uitgekomen dan verwacht door het niet verhuren van een locatie ten behoeve van het opslaan van containers om het laden en lossen problematiek bij de haven op te kunnen lossen.		
	De opbrengsten zijn lager doordat rederijen rekeningen langer laten liggen alvorens te betalen. Hierop is door OLB begin 2014 actie op genomen. Inmiddels worden deze betalingsachterstanden door betreffende rederijen weer ingelopen.		

		Begroot	Verantwoording 2013
400	Algemeen beheer onderwijs		
	Lasten	1.041.761	908.063
	Opbrengsten	0	0
	De lasten van algemeen beheer onderwijs zijn lager dan begroot. Door het later dan gepland aantrekken van personeel van derden voor het vervangen van de beleidsadviseur die ter beschikking is gesteld van de opgerichte stichting Openbaar Onderwijs Bonaire (OOB). Door samenloop van factoren zijn enkele facturen die betrekking hebben op huur van een lokaliteit achterwege gebleven. E.e.a. zal in 2014 worden rechtgetrokken.		

		Begroot	Verantwoording 2013
480	Gemeenschap. Uitg/ink onderwijs		
	Lasten	729.886	578.278
	Opbrengsten	4.302	6.874
	Door de bevolkingsgroei is er behoefte om extra klaslokalen te bouwen. Dit bedrag is op de begroting van 2013 opgenomen, maar door bouwvakvakantie was dit niet haalbaar. De bedoeling is om deze werkzaamheden in 2014 uit te voeren.		

		Begroot	Verantwoording 2013
530	Sport		
	Lasten	2.168.323	1.741.580
	Opbrengsten	86.400	94.908
	Door het BC is naderhand US\$ 150.000,= voor Seri del Caribe extra op de post gezet welke helemaal is gebruikt. Door miscommunicatie is de rest van de gelden niet gebruikt.		
	Verder wordt het verschil veroorzaakt door het in 2013 niet volledig besteden van de bijzondere uitkering Buurtsportcoaches.		

		Begroot	Verantwoording 2013
540	Kunst		
	Lasten	977.123	819.839
	Opbrengsten	0	0
	De door de raad vastgestelde cultuurkalender 2013 is niet volledig uitgevoerd. Verder zijn er bepaalde stichtingen die geen subsidie hebben ontvangen.		

		Begroot	Verantwoording 2013
611	Werkgelegenheid		
	Lasten	966.206	41.251
	Opbrengsten	758.575	44.137
	Het project van toeleiden naar de arbeidsmarkt is door externe fondsen gefinancierd, waardoor het geraamde bedrag niet is gebruikt.		
	Verder wordt het verschil veroorzaakt door het in 2013 ontvangen bijzondere uitkeringen die pas in 2014 worden uitgevoerd. Woningverbetering kansarme gezinnen en toeleiding, Begeleid wonen en begeleiding naar werk.		

		Begroot	Verantwoording 2013
630	Sociaal cultureel werk /jeugd en jongeren werk		
	Lasten	3.076.292	2.357.816
	Opbrengsten	1.238.990	738.886
	De doelen voor het sociaal cultureel werk ten opzichte van het jaar 2013 zijn niet behaald, aangezien er disciplinaire maatregelen zijn getroffen ten aanzien van de uitvoerende organisatie. De maatregel hield in, dat enkel de vaste lasten en kosten ten aanzien van de Trai Merdia uitbetaald werden.		
	Verder wordt het verschil veroorzaakt door in 2013 ontvangen bijzondere uitkeringen die pas in 2014 worden uitgevoerd. Integrale Wijkaanpak 2 en 3 en Leer Woon en Werkcentrum Jong Bonaire.		

		Begroot	Verantwoording 2013
650	Kinderopvang		
	Lasten	742.100	230.268
	Opbrengsten	201.180	13.110
Het project van Versterking Kinderopvang is door externe fondsen gefinancierd, waardoor het geraamde bedrag voor een groot deel niet is gebruikt.			
De verschillen m.b.t. de opbrengsten zijn te verklaren doordat niet gebruikte middelen worden opgenomen op de balans.			

		Begroot	Verantwoording 2013
700	Algemeen beheer volksgezondheid		
	Lasten	444.859	292.328
	Opbrengsten	0	0
De loonkosten van enkele medewerkers zijn ondergebracht bij functie 710, preventieve en curatieve gezondheidszorg.			

		Begroot	Verantwoording 2013
721	Reiniging		
	Lasten	1.380.746	2.323.846
	Opbrengsten	0	1.166.564
De door Selibon gevraagde verhoging van de beheersovereenkomst vanaf 2013 is in 2013 nog niet gehonoreerd. Vandaar de hiermee gepaard gaande lasten nog steeds 1.157.282 bedragen. In de begroting 2013 was reeds met ophoging rekening gehouden. De verhoging zal pas in 2014 ingaan. De rest van het verschil wordt verklaard door het opnemen van de jaarlijkse reinigingsrechten, als last en als opbrengst.			

		Begroot	Verantwoording 2013
722	Riolering en waterzuivering		
	Lasten	729.330	616.830
	Opbrengsten	0	0
Er is een beheersovereenkomst voor het uitbetalen van de kleine afvalwaterzuivering installatie met WEB. De werkelijke kosten zijn lager uitgekomen dan begroot.			

		Begroot	Verantwoording 2013
723	Milieu en natuurbeheer		
	Lasten	5.738.820	298.830
	Opbrengsten	5.421.711	0
De verschillen zijn veroorzaakt door het opgevoerde bedrag voor het financieren van de natuurprojecten. In de praktijk dienen de projecten afzonderlijk te worden ingediend en na goedkeuring volgt de financiering. Dit zal pas in 2014 geschieden.			

Overigens dient hierbij vermeld te worden dat de door het vorige kabinet toegezegde structurele middelen (10 mln euro) voor natuur door het nieuwe kabinet is ingetrokken.

		Begroot	Verantwoording 2013
725	Overige openbare hygiene		
	Lasten	818.108	714.868
	Opbrengsten	42.402	30.467
Het verschil is veroorzaakt door het op een latere tijdstip plaatsen van bestellingen van materialen in het kader van vector controle. Deze worden in 2014 aangeschaft.			

		Begroot	Verantwoording 2013
822	Overige volkshuisvesting		
	Lasten	1.317.937	1.214.215
	Opbrengsten	401.788	250.931
De lasten zijn lager door lagere personeelskosten.			
Voor het voorbereiden van de inschrijving en aanbestedingsprocedures ten behoeve van landgoed Karpata zijn de begrote bedragen niet volledig uitgegeven.			

		Begroot	Verantwoording 2013
910	Stortingen in reserves en voorzieningen		
	Lasten	4.719.620	0
	Opbrengsten	0	0
Uit voorzichtigheid en om meer informatie te kunnen verzamelen is er bij de derde begrotingswijziging gekozen om in eerste instantie alle vrij gekomen middelen die op dat moment bekend waren ten gunste te laten komen van de post reserveringen.			

		Begroot	Verantwoording 2013
920	Belastingen		
	Lasten	0	1.346
	Opbrengsten	8.318.213	7.851.661
Met name de opbrengsten t.a.v. grondbelasting zijn lager dan begroot. Dit is te wijten aan de in de begroting meegenomen verwachting dat in 2013 twee jaren zouden worden opgelegd (2012 en 2013) en dat hierdoor een grotere inkomstenstroom gerealiseerd zou worden. Dit is in de praktijk niet gerealiseerd. De hogere opbrengst schuift naar verwachting door naar 2014.			

		Begroot	Verantwoording 2013
922	Algemene uitgaven/inkomsten		
	Lasten	2.236.551	6.303.554
	Opbrengsten	118.017	11.630.139
	De onder deze post opgenomen bijzondere baten en lasten belopen per saldo een bate van \$6.921.597 die bestaat uit de volgende componenten:		
	Lasten:		
	Schadevergoeding	30.442	
	Toevoeging voorziening oninbaar FINEB	500.000	
	Voorziening debiteuren	1.629.900	
	Naheffingsaanslag werkgeverslasten	200.000	
	Naheffingsaanslagen ABB	<u>131.600</u>	
	Totaal lasten	2.491.942	
	Opbrengsten:		
	Vrijval restant schuld BZV	426.898	
	Vrijval leningen NL	8.947.480	
	Rente opbrengsten bankrekeningen	30.999	
	Diverse baten	<u>8.162</u>	
	Totaal baten	9.413.539	

3.7 Overzicht Bijzondere uitkeringen 2013

Proj.no.	Projectnaam	grootboek no.	2012		2013		
			Saldo per 31-12-2012	Bijdragen tgv reservering	Bestedingen tlv reservering	Saldo per 31-12-2013	
BU-1	Implementatie WOL-BES/FIN-BES	6.002.20.06	403,809.18		-263,860.11	139,949.07	
BU-2	Doeluitkering	6.002.20.05	1,626,975.45		-527,909.66	1,099,065.79	
BU-3	Hennriching Bibliotheek	6.510.00.05	208,284.00		-98,394.79	109,889.21	
BU-4	Integrale Wijkaanpak 2		158,997.90		-41,028.62	117,969.28	
BU-5	Restauratie Pasangrahan	6.210.00.08	1,600,000.00		-1,023,211.70	576,788.30	
BU-6	Verbeteringstraject Financieel Beheer	6.002.20.09	399,994.70		-207,904.00	192,090.70	
BU-7	Sociaal kanstraject Jongeren	6.630.00.03	179,163.91	563,227.99	-732,334.50	10,057.40	
BU-8	Kinderopvang technische bijstand	6.650.00.05	22,752.00		-13,110.35	9,641.65	
BU-9	Ontwikkelplannen	6.002.20.08		353,000.00	-235,565.38	117,434.62	
BU-10	Straatnamen	6.003.00.03		Geen bijdragen en bestedingen 2013			
BU-11	Jobprogram Horeca/Toerisme	6.611.00.05				-	
BU-12	Preventie genotmiddelen gebruik	6.710.00.11		167,170.00	-101,981.00	65,189.00	
BU-13	Woningverbetering kansarme gezinnen etc.	6.611.00.04		137,000.00		137,000.00	
BU-14	Publiekelijke gezondheid	6.670.00.05		Geen bijdragen en bestedingen 2013			
BU-15	Buurtsporcoaches	6.530.00.05		86,355.00		86,355.00	
BU-16	Zelfmanagement 60+ en MIVA	6.640.00.05		151,263.00		151,263.00	
BU-17	Leer-,Woon- en Werkcentrum Jong Bonaire	6.630.00.05		108,916.84		108,916.84	
BU-18	Rampenbestrijding	6.130.00.05		137,327.50		137,327.50	
BU-19	Jobprogramma bouwsector Bonaire	6.611.00.07		50,000.00	-3,108.41	46,891.59	
BU-20	Begeleid wonen en begeleiding naar wer	6.611.00.06				-	
BU-21	Versterking kinderopvang	6.650.00.06		94,500.00		94,500.00	
BU-22	Integrale Wijkaanpak 3	6.630.00.06		388,736.25		388,736.25	
			4,599,977.14	2,237,496.58	-3,248,408.52	3,589,065.20	

BIJLAGEN

- Model B** Staat van het te bezoldigen personeel
- Model C** Staat van geactiveerde kapitaaluitgaven
- Model D** Staat van reserves en voorzieningen
- Model G** Staat van inkomensoverdrachten
- Model H** Verzamel- en consolidatiestaat
- Model L** Rekening van lasten en baten

Model B

Staat van het te bezoldigen personeel

Staat B1 - Staat van personeel		Werkelijke sterkte per ultimo van het dienstjaar 2012	Geraamde sterkte per ultimo van het dienstjaar 2013	Werkelijke sterkte per ultimo van het dienstjaar 2013
1	Leden van de raad (exclusief Bestuurscollege)	9		
2	Bestuurscollege	4		
6	Onderwijzend personeel	30		
7.1	Overig eilandspersoneel per afdeling:			
001.10.00	Eilandsraad	9	9	9
001.20.00	Ambtswoning gezaghebber	0		
001.25.00	Gezaghebber	1	1	1
001.30.00	Gedeputeerden	3	3	3
001.60.00	Griffier	1	1	1
002.10.01	Financiën	15	15	16
002.10.03	Voorlichting en bestuursondersteuning	2	3	4
002.10.04	Archief, registratuur, correspond. en tekstverw.	10	12	13
002.10.05	Algemene en juridische zaken	4	5	6
002.10.06	Personeel, organisatie en informatie	16	13	15
002.10.07	ICT		7	7
002.10.09	Bureau Eilandsecretaris	7	5	5
002.10.13	Kabinet Gezaghebber	4	4	5
002.10.14	Bureau Gedeputeerden	3	3	2
002.10.15	Bureau Directeuren	4	4	4
003.00.01	Burgerzaken	8	9	9
020.10.00	Domeinbeheer	10	9	9
022.00.00	Interne dienst	38	37	38
140.00.01	Toezicht casino's	5	5	
140.00.02	Centrale bewakingsdienst	17	17	5
200.00.00	Algemeen beheer DROB	5	5	5
210.00.01	Wegen, straten en pleinen	23	23	23
222.00.01	Haven en loodswezen	7	7	7
300.00.00	Economische Zaken	18	17	17
341.00.01	Agrarische Zaken Algemeen Beheer	18	19	17
400.00.00	Algemeen beheer onderwijs	15	9	6
410.00.00	Openbaar Funderend Onderwijs	0		
430.00.00	Openbaar Buitengewoon Onderwijs	0		
480.00.07	Schooltijdverlenging / Skol di Bario	0		
510.00.00	Openbare bibliotheek	5	6	7
530.00.01	Sport Algemeen Beheer	13	12	12
540.00.01	Servicio di Kultura, Arte I Literatura	6	5	5
600.10.00	Arbeidsaangelegenheden Algemeen Beheer	4	5	
600.20.00	Maatschappelijke zorg	9	7	11
700.00.00	Volksgezondheid Algemeen Beheer	8	6	4
710.00.05	Aids-preventie	0		
710.00.06	Gezondheidsvoorlichting /Opvoeding/Projecten	3	2	3
710.00.07	Psychiatrie, Gastspecialisten Projecten	2		
710.00.09	Klachtenbureau	0		
720.00.00	Slachthuizen	4	4	3
723.00.00	Milieu en natuurbeheer	3	3	3
725.00.00	Openbare Hygiene	15	15	15
730.00.01	Doktersklinieken	0		
822.00.01	Plantologie en bouw		10	9
822.10.01	Bouw- en Woningtoezicht	8		7
922.00.06	Ter beschikking gesteld personeel		1	
	Totaal groep 7.1	309	306	292
	Totaal personeelsterkte rubriek 7 (in aantallen personen)	309	306	292
	Subtotaal	322	306	292
922.00.02	Uitkering gezagdragers	1	0	3
922.00.05	Wachtgeld	1	1	2
922.00.07	Onderstand bij wijze van pensioen	221	221	226
	Subtotaal	223	222	231
	Totaal generaal	545	528	523

Model B2 - Staat van salarissen en sociale lasten

Organisatie-eenheid / afdeling 1	Uitgaven uit hoofde van				Totaal bruto salarissen en sociale lasten	
	jaarweden lonen en uitkeringen 2	toelagen 4	sociale lasten 5	vergoedingen niet via payroll 6	bedrag 12	ten behoeve van functie 13
Rubriek I - huidig personeel	10,389,898	431,412	2,420,665	139,361	13,381,336	
# 1 - Gewone Dienst						
Hoofdfunctie 0	4,086,064	215,613	1,006,937	33,992	5,342,607	
Eilandsraad en raadscommissies	0	75,404	11,514	0	86,918	001.10.00
Ambtswoning gezaghebber	0	0	0	0	0	001.20.00
Gezaghebber	89,203	35,662	30,787	335	155,987	001.25.00
Gedeputeerden	224,448	11,270	58,831	0	294,548	001.30.00
Overlegorgaan staatkundige structuur Bonaire	0	0	0	0	0	001.40.00
Griffier	79,271	1,006	22,154	0	102,430	001.60.00
Financien	660,724	4,233	159,937	2,292	827,187	002.10.01
Voorlichting en bestuursondersteuning	112,135	16,679	27,222	1,200	157,236	002.10.03
Archief, correspond., registratuur en tekstverw.	400,322	10,180	87,061	0	497,563	002.10.04
Juridische en Algemene Zaken	265,723	584	66,898	0	333,205	002.10.05
Personeelszaken	832,540	4,713	201,125	0	1,038,378	002.10.06
Bureau Eilandsecretaris	237,585	2,274	54,115	0	293,974	002.10.09
Kabinet Gezaghebber	110,218	2,414	23,127	0	135,759	002.10.13
Bureau Gedeputeerden	123,280	1,650	33,183	0	158,114	002.10.14
Bureau directeuren	400,146	13,373	98,876	0	512,395	002.10.15
Georganiseerd overleg ambtenaren	0	0	0	1,844	1,844	002.20.02
Institutionele Versterking Bestuurskracht	0	0	0	0	0	002.20.03
Overige aangelegenheden	0	0	0	25,362	25,362	002.20.04
Burgerszaken	246,728	20,346	59,387	2,959	329,420	003.00.01
Verkiezingen	0	0	0	0	0	003.00.02
Domeinbeheer	303,741	15,826	72,720	0	392,287	020.10.00
Steenbrekerij	0	0	0	0	0	020.20.00
Hoofdfunctie 1	632,898	67,936	142,750	0	843,584	
Brandweer	0	0	0	0	0	120.00.00
Rampenbestrijding	0	0	0	0	0	130.00.00
Toezicht casino's	140,998	14,372	31,261	0	186,631	140.00.01
Centrale bewakingsdienst	491,900	53,564	111,489	0	656,954	140.00.02
Hoofdfunctie 2	1,121,907	76,504	264,210	76	1,462,697	
Algemeen beheer DROB	207,293	953	47,524	0	255,769	200.00.00
Wegen, straten pleinen algemeen beheer	639,860	4,995	141,798	76	786,729	210.00.01
Dotatie fondsen	0	0	0	0	0	210.00.02
Straatverlichting	0	0	0	0	0	210.00.03
Publieke voorzieningen	0	0	0	0	0	210.00.04
Bijdrage Stichting Wegenfonds	0	0	0	0	0	210.00.06
Overige aangelegenheden	0	0	0	0	0	211.00.02
Haven- en loodswezen algemeen beheer	274,754	70,557	74,888	0	420,199	222.00.01
Kaden, pieren, boeien en vaartuigen	0	0	0	0	0	222.00.02
Overige aangelegenheden mbt luchtvaart	0	0	0	0	0	230.00.00
Hoofdfunctie 3	1,023,972	9,955	225,251	0	1,259,179	
Algemeen beheer	580,822	4,693	135,377	0	720,892	300.00.00
Handel en industrie	0	0	0	0	0	310.00.00
Agrarische zaken algemeen beheer	443,150	5,262	89,874	0	538,287	341.00.01
Bevordering Landbouw/veeteelt/visserij	0	0	0	0	0	341.00.02
Dierenzorg	0	0	0	0	0	341.00.03

Openbaar Lichaam Bonaire
Jaarrekening 2013

Hoofdfunctie 4	389,722	4,265	94,503	0	488,490	
Onderwijs algemeen beheer	389,722	4,265	94,503	0	488,490	400.00.00
Openbaar funderend onderwijs	0	0	0	0	0	410.00.00
Bijzonder funderend onderwijs	0	0	0	0	0	411.00.00
Openbaar buitengewoon onderwijs	0	0	0	0	0	430.00.00
Voorgezet onderwijs	0	0	0	0	0	460.00.00
Vervoerskosten	0	0	0	0	0	480.00.01
Fundashon Finansiamentu di Estudio di Bonaire	0	0	0	0	0	480.00.02
Studiefondsen en studiebeursen	0	0	0	0	0	480.00.03
Fundashon Desaroyo di Ensenansa na Bonaire	0	0	0	0	0	480.00.04
Opleiding algemeen verpleegkunde/ziekenverz	0	0	0	0	0	480.00.05
Onderwijsprojecten	0	0	0	0	0	480.00.06
Skol di Bario	0	0	0	0	0	480.00.07
Overige aangelegenheden	0	0	0	0	0	480.00.08
Deeltijds wetenschappelijk- en beroepsonderwij	0	0	0	0	0	482.00.00
Avondopleiding funderend onderwijs	0	0	0	0	0	482.10.00
Hoofdfunctie 5	654,178	12,592	147,080	0	813,850	
Bibliotheken en leeszalen	184,464	2,054	41,402	0	227,920	510.00.00
Sport algemeen beheer	331,913	10,170	76,544	0	418,627	530.00.01
Buitensportaccommodaties	0	0	0	0	0	530.00.02
SEDREBO	0	0	0	0	0	530.00.03
Overige aangelegenheden	0	0	0	0	0	530.00.04
Servicio di Kultura, Arte I Literatura	137,802	369	29,133	0	167,304	540.00.01
Kunst & Cultuur	0	0	0	0	0	540.00.02
Oudheidkunde/musea	0	0	0	0	0	541.00.00
Bevordering toerisme	0	0	0	0	0	560.00.02
Volksfeesten	0	0	0	0	0	560.00.03
Overige culturele aangelegenheden	0	0	0	0	0	560.00.00
Hoofdfunctie 6	439,748	7,348	108,833	105,293	661,221	
Arbeidsaangelegenheden	151,914	1,299	37,582	0	190,795	600.10.00
Directie Arbeidszaken	0	0	0	0	0	600.15.00
Maatschappelijke zorg	287,834	6,049	71,251	0	365,134	600.20.00
Onderstand/noodvoorzieningen behoeften	0	0	0	0	0	610.00.01
Ziektekosten minvermogenden	0	0	0	0	0	610.00.02
Bijstand anders dan pensioen	0	0	0	0	0	610.00.04
Sociale werkplaats	0	0	0	0	0	611.00.01
Toeleiden naar arbeidsmarkt	0	0	0	-2,700	-2,700	611.00.02
Maatschappelijk werk	0	0	0	0	0	620.00.00
Jeugdzorg	0	0	0	0	0	620.10.00
Buurt- en clubhuiswerk	0	0	0	0	0	630.00.01
Jeugd- en jongerenwerk	0	0	0	0	0	630.00.02
Sociale projecten	0	0	0	107,993	107,993	630.00.03
Bejaardenzorg	0	0	0	0	0	640.00.00
Kinderopvang	0	0	0	0	0	650.00.00
Opvang gehandicapten	0	0	0	0	0	651.00.00
Hoofdfunctie 7	959,080	5,943	214,726	0	1,179,749	
Volksgezondheid algemeen beheer	128,977	369	21,503	0	150,849	700.00.00
Pre- en postnatale zorg	0	0	0	0	0	710.00.02
Jeugdgezondheidszorg	0	0	0	0	0	710.00.03
Verslavingszorg	0	0	0	0	0	710.00.04
Aids preventie	0	0	0	0	0	710.00.05
Gezondheidsvoorlichting en opvoeding en proje	192,079	1,341	50,230	0	243,649	710.00.06
Psychiatrie, gastspecialisten en projecten	0	0	0	0	0	710.00.07
Wijkverpleging en ziekenverzorging	0	0	0	0	0	710.00.08
Klachtenbureau	0	0	0	0	0	710.00.09
Overige gezondheidszorg	0	0	0	0	0	710.00.10
Slachthuizen	87,608	733	19,962	0	108,303	720.00.00
Reiniging	0	0	0	0	0	721.00.00
Milieubeheer	162,743	369	41,544	0	204,656	723.00.01
Openbare hygiene	387,673	3,131	81,488	0	472,292	725.00.00
Doktersklinieken	0	0	0	0	0	730.00.01
Sociale premie volksverzekering	0	0	0	0	0	730.00.02

Openbaar Lichaam Bonaire
Jaarrekening 2013

Hoofdfunctie 8	319,785	2,953	80,379	0	403,117	
Ruimtelijke ordening	0	0	0	0	0	810.00.00
Bouw- en woningtoezicht algemeen beheer	319,785	2,953	80,379	0	403,117	822.00.01
Hoofdfunctie 9	1,078,277	338	344,347	0	1,422,961	
Reserveringen/voorzieningen	0	0	0	0	0	910.00.00
Overige mbt geldteningen	0	0	0	0	0	911.00.00
Dividend	0	0	0	0	0	913.00.00
Belastingen	0	0	0	0	0	920.00.00
Precariorechten	0	0	0	0	0	920.10.00
Uitkering Land ingevolge ERNA	0	0	0	0	0	921.00.01
Stelposten	20,183	0	3,260	0	23,443	922.00.01
Uitkering Gezagdragers	0	0	0	0	0	922.00.02
VUT-uitkering	0	0	192,937	0	192,937	922.00.03
Wachtgelduitkering	77,796	338	16,371	0	94,504	922.00.05
Personeel ter beschikking gesteld	36,945	0	5,081	0	42,026	922.00.06
Onderstand bij wijze van pensioen	943,353	0	126,698	0	1,070,051	922.00.07
Overige sociale lasten	0	0	0	0	0	922.00.08
Sociaal Economisch Initiatief (SEI)/USONA/IVB	0	0	0	0	0	922.00.10
Stichting Overheid Accountantsbureau (SOAB)	0	0	0	0	0	922.00.11
Ziektekosten ambtenaren	0	0	0	0	0	922.00.12
Algemene uitgaven/inkomsten	0	0	0	0	0	922.00.13
Saldi van kostenplaatsen	0	0	0	0	0	990.00.00
Saldo gewone dienst	0	0	0	0	0	992.00.00
# 2 - Kostenplaatsen	705,415	28,303	127,654	0	861,372	
Interne dienst	705,415	28,303	127,654	0	861,372	022.00.00
Rubriek II - voormalig personeel	1,021,149	338	336,005	0	1,357,492	
VUT-uitkering	0	0	192,937	0	192,937	922.00.03
Duurtetoeslag op pensioen	0	0	0	0	0	922.00.04
Wachtgeldregeling	77,796	338	16,371	0	94,504	922.00.05
Onderstand bij wijze van pensioen	943,353	0	126,698	0	1,070,051	922.00.07
Recapitulatie						
Rubriek I - huidig personeel	10,389,898	431,412	2,420,665	139,361	13,381,336	
Rubriek II - voormalig personeel	1,021,149	338	336,005	0	1,357,492	
Totaal	11,411,046	431,750	2,756,670	139,361	14,738,828	

Model C

Staat van geactiveerde kapitaaluitgaven

Model C - Staat van geactiveerde kapitaaluitgaven

Jaar	Omschrijving van de kapitaaluitgaven	Oorspronkelijk bedrag van de kapitaaluitgaven (aanschaf-waarde) aan het begin van het dienstjaar	Vermeerderingen in het dienstjaar	Verminde-ringen (anders dan door af-schrijving of aflossing) in het dienstjaar	Oorspronkelijk bedrag van de kapitaaluitgaven (aanschaf-waarde) aan het einde van het dienstjaar (kol. 5 + 6 - 7)	Af-schrijvings-duur
1		5	6	7	8	9
	HOOFDFUNCTIE 0	3,478,150	580,224	0	4,058,374	
	Bestuursorganen					
	<u>Bestuurscollege</u>					
2000	Verbouwing zolder BC	175,902			175,902	20
		175,902	0	0	175,902	
	Bestuursapparaat					
	<u>Afdeling Financiën</u>					
1993	Restauratie voormalige LTS	431,866			431,866	20
1994	Verbouwing LTS	726,236			726,236	20
2012	Verbouwing financiën/eilandsraad	386,930			386,930	20
		1,545,034	0	0	1,545,034	
	<u>Afdeling ICT</u>					
2009	Diverse aanschaffingen automatisering	159,959			159,959	5
2010	Diverse aanschaffingen automatisering	208,491			208,491	5
2011	Diverse aanschaffingen automatisering	207,983			207,983	5
2012	Diverse aanschaffingen automatisering	412,968			412,968	5
2013	Diverse aanschaffingen automatisering		580,224		580,224	5
		989,401	580,224	0	1,569,625	
	<u>Domeinbeheer</u>					
1994	Terrein	63,520			63,520	0
1999	Aankoop Klein Bonaire	564,628			564,628	0
2006	Terrein	139,665			139,665	0
	Totaal	767,813	0	0	767,813	
	HOOFDFUNCTIE 1	0	0	0	0	
		0	0	0	0	
	HOOFDFUNCTIE 2	3,460,979	7,571,527	0	11,032,506	
	<u>Dotatiefondsen</u>					
2012	Diversen straten, wegen en pleinen		2,019,267		2,019,267	20
2012	Aanleg alarminstallatie directie HATO	2,431			2,431	5
2012	Bouwkundige werkzaamheden Kaya Koro	48,354			48,354	5
2012	Installatiewerk gele gebouw Kaya Neerfan	23,215			23,215	5
2012	Bouwkundige werkzaamheden DROB	56,663			56,663	5
2013	Diversen straten, wegen en pleinen		4,852,192		4,852,192	20
	Totaal	130,663	6,871,459	0	7,002,122	
	<u>Kaden, pieren, boeien en vaartuigen</u>					
1994	Pier Sorobon	121,582			121,582	20
1996	Herstel Noordelijke Pier	83,799			83,799	20
2004	Beveiliging haven	110,428			110,428	20
2008	Bolderproject haven	715,786			715,786	25
2009	Bolderproject haven	2,141,849			2,141,849	25
2010	Bolderproject haven	156,872			156,872	25
2013	Loodsboot		700,068		700,068	20
		3,330,316	700,068	0	4,030,384	

Openbaar Lichaam Bonaire
Jaarrekening 2013

Totaal van de afschrijvingen/aflossingen op de kapitaal-uitgaven aan het begin van het dienstjaar	(Extra) afschrijvingen op kapitaal-uitgaven in het dienstjaar	(Extra) aflossingen op kapitaalverstrekingen in het dienstjaar	Boekwaarde aan het begin van het dienstjaar (kol. 5 - 10)	Boekwaarde aan het einde van het dienstjaar (kol. 8 - 10 - 11/12)	Toegerekende rentelasten 0%	Totaal kapitaallasten	
						bedrag (kol. 11 + 12 + 15)	i.v. (sub)-functie/kostenplaats/activiteitsgroepen
10	11	12	13	14	15	16	17
1,450,151	283,930	0	2,027,999	2,324,293	0	283,930	
109,937	8,795		65,965	57,170	0	8,795	
109,937	8,795	0	65,965	57,170	0	8,795	001.30.00
410,271	21,595		21,595	0	0	21,595	
672,129	36,312		54,109	17,797	0	36,312	
	19,347		386,930	367,583	0	19,347	
1,082,400	77,254	0	462,634	385,380	0	77,254	002.10.01
111,972	31,992		47,987	15,995	0	31,992	
104,245	41,698		104,246	62,548	0	41,698	
41,597	41,597		166,386	124,789	0	41,597	
	82,594		412,966	330,374	0	82,594	
				580,224	0	0	
257,814	197,881	0	731,587	1,113,930	0	197,881	002.10.07
0	0		63,520	63,520	0	0	
0	0		564,628	564,628	0	0	
0	0		139,665	139,665	0	0	
0	0	0	767,813	767,813	0	0	020.10.00
0	0	0	0	0	0	0	
0	0	0	0	0	0	0	
675,152	263,466	0	2,785,827	10,093,888	0	263,466	
	100,963			1,918,304	0	100,963	
	486		2,431	1,945	0	486	
	9,671		46,354	38,683	0	9,671	
	4,643		23,215	18,572	0	4,643	
	11,333		56,663	45,330	0	11,333	
				4,852,192	0	0	
0	127,096	0	130,663	6,875,026	0	127,096	210.00.02
112,466	6,079		9,116	3,037	0	6,079	
71,229	4,190		12,570	6,380	0	4,190	
47,070	5,521		63,358	57,837	0	5,521	
128,840	28,631		586,946	568,315	0	28,631	
299,859	85,674		1,841,990	1,756,316	0	85,674	
15,688	6,275		141,184	134,909	0	6,275	
				700,066	0	0	
675,152	136,370	0	2,655,164	3,218,862	0	136,370	222.00.02

Openbaar Lichaam Bonaire
Jaarrekening 2013

Jaar	Omschrijving van de kapitaaluitgaven	Oorspronkelijk bedrag van de kapitaaluitgaven (aanschaffingswaarde) aan het begin van het dienstjaar	Vermeerderingen in het dienstjaar	Verminderen (anders dan door afschrijving of aflossing) in het dienstjaar	Oorspronkelijk bedrag van de kapitaaluitgaven (aanschaffingswaarde) aan het einde van het dienstjaar (kol. 5 + 6 - 7)	Af-schrijvings-duur
	1	5	6	7	8	9
	HOOFDFUNCTIE 3	6,325,624	35,131	0	6,360,755	
	<u>Deelnemingen</u>					
	WEB NV	1,675,978			1,675,978	
	Oil Trading Bonaire N.V.	251,397			251,397	
	Bonaire Holding Mij	3,486,033			3,486,033	
	Ontwikkelingsbank Nederlandse Antillen	837,989			837,989	
	Totaal	6,251,397	0	0	6,251,397	
	<u>Verhuur bedrijfsruimten en woningen</u>					
2000	Verbouwing loods	74,227			74,227	20
	Totaal	74,227	0	0	74,227	
	<u>Agrarische zaken algemeen beheer</u>					
2013	Schuur		35,131		35,131	20
	Totaal	0	35,131	0	35,131	
	HOOFDFUNCTIE 4	627,463	0	0	627,463	
	<u>Openbaar Funderend Onderwijs</u>					
1997	Bouw 2 leslokalen	92,948			92,948	20
	Totaal	92,948	0	0	92,948	
	<u>Kollegio Papa Comes</u>					
1994	Verbouwing	151,945			151,945	20
1997	Bouwkosten 1 leslokaal	36,443			36,443	20
	Totaal	188,388	0	0	188,388	
	<u>Scholengemeenschap SGB</u>					
1997	Bouwkosten 2 leslokalen	111,469			111,469	20
2000	Verbouwing SGB	234,658			234,658	20
	Totaal	346,127	0	0	346,127	
	HOOFDFUNCTIE 5	32,961	3,811,155	0	3,844,116	
	<u>Sport algemeen beheer</u>					
2010	Toyota Hilux	32,961			32,961	10
	Totaal	32,961	0	0	32,961	
	<u>Buitensport accommodatie</u>					
2012	Diverse sportterreinen		1,381,182		1,381,182	15
2013	Diverse sportterreinen		2,429,973		2,429,973	15
	Totaal	0	3,811,155	0	3,611,155	
	HOOFDFUNCTIE 6	0	0	0	0	
	HOOFDFUNCTIE 7	0	0	0	0	

Openbaar Lichaam Bonaire
Jaarrekening 2013

Totaal van de afschrijvingen/aflossingen op de kapitaal-uitgaven aan het begin van het dienstjaar	(Extra) afschrijvingen op kapitaal-uitgaven in het dienstjaar	(Extra) aflossingen op kapitaalverstrekingen in het dienstjaar	Boekwaarde aan het begin van het dienstjaar (kol. 5 - 10)	Boekwaarde aan het einde van het dienstjaar (kol. 8 - 10 - 11/12)	Toegerekende rentelasten 0%	Totaal kapitaallasten	
						bedrag (kol. 11 + 12 + 15)	i.v. (sub)-functie/kostenplaats/activiteitsgroepen
10	11	12	13	14	15	16	17
46,390	3,711	0	6,279,234	6,310,654	0	3,711	
			1,675,978	1,675,978	0	0	
			251,397	251,397	0	0	
			3,486,033	3,486,033	0	0	
			837,989	837,989	0	0	
0	0	0	6,251,397	6,251,397	0	0	
46,390	3,711		27,837	24,126	0	3,711	
46,390	3,711	0	27,837	24,126	0	3,711	310.00.00
0	0		0	35,131	0	0	
0	0	0	0	35,131	0	0	341.00.01
472,227	31,372	0	155,236	123,864	0	31,372	
71,452	4,647		21,496	16,849	0	4,647	
71,452	4,647	0	21,496	16,849	0	4,647	480.00.08
141,579	7,597		10,366	2,769	0	7,597	
28,245	1,822		8,198	6,376	0	1,822	
169,824	9,419	0	18,564	9,145	0	9,419	480.00.08
84,288	5,573		27,181	21,608	0	5,573	
146,563	11,733		87,995	76,262	0	11,733	
230,951	17,306	0	115,176	97,870	0	17,306	480.00.08
8,240	49,335	0	24,721	3,786,541	0	49,335	
8,240	3,296		24,721	21,425	0	3,296	
8,240	3,296	0	24,721	21,425	0	3,296	530.00.01
	46,039			1,335,143	0	46,039	
				2,429,973	0	0	
0	46,039	0	0	3,765,116	0	46,039	530.00.02
0	0	0	0	0	0	0	
0	0	0	0	0	0	0	
0	0	0	0	0	0	0	

Openbaar Lichaam Bonaire
Jaarrekening 2013

Jaar	Omschrijving van de kapitaaluitgaven	Oorspronkelijk bedrag van de kapitaaluitgaven (aanschaf-waarde) aan het begin van het dienst-jaar	Vermeerderingen in het dienstjaar	Verminderen (anders dan door afschrijving of aflossing) in het dienstjaar	Oorspronkelijk bedrag van de kapitaaluitgaven (aanschaffings-waarde) aan het einde van het dienstjaar (kol. 5 + 6 - 7)	Af-schrijvings-duur
	1	5	6	7	8	9
	HOOPDFUNCTIE 8	380,960	0	0	380,960	
2001	<u>Bouw- en woningtoezicht</u> Volkswoningen nieuwbouw	380,960			380,960	40
	Totaal	380,960	0	0	380,960	
	KOSTENPLAATSEN	170,000	0	0	170,000	
2012	7 Yanis en 12 Hilux	170,000			170,000	5
	Totaal	170,000	0	0	170,000	
	Totaal-generaal	14,476,137	11,998,037	0	26,474,174	

<u>Recapitulatie naar balansposten</u>						
Materiële vaste activa:						
- gronden en terreinen	767,813	0	0	767,813		
- woonruimten en bedrijfsgebouwen	2,934,249	35,131	0	2,969,380		
- grond-, weg- en waterbouw. werken	3,330,316	6,871,459	0	10,201,775		
- vervoermiddelen	202,961	700,068	0	903,029		
- automatiseringsmiddelen	989,401	580,224	0	1,569,625		
- sportaccommodaties	0	3,811,155	0	3,811,155		
Financiële vaste activa:						
- deelnemingen	6,251,397	0	0	6,251,397		
Totaal-generaal	14,476,137	11,998,037	0	26,474,174		

Openbaar Lichaam Bonaire
Jaarrekening 2013

Totaal van de afschrijvingen/aflossingen op de kapitaal-uitgaven aan het begin van het dienstjaar	(Extra) afschrijvingen op kapitaal-uitgaven in het dienst-jaar	(Extra) aflossingen op kapitaalverstrekingen in het dienst-jaar	Boekwaarde aan het begin van het dienst-jaar (kol. 5 - 10)	Boekwaarde aan het einde van het dienst-jaar (kol. 8 - 10 - 11/12)	Toegerekende rentelasten 0%	Totaal kapitaallasten	
						bedrag (kol. 11 + 12 + 15)	i.v. (sub)-functie/kostenplaats/activiteitsgroepen
10	11	12	13	14	15	16	17
109,526	9,524	0	271,434	261,910	0	9,524	
109,526	9,524		271,434	261,910	0	9,524	
109,526	9,524	0	271,434	261,910	0	9,524	822.00.01
0	34,000	0	170,000	136,000	0	34,000	
	34,000		170,000	136,000	0	34,000	
0	34,000	0	170,000	136,000	0	34,000	022.00.00
2,761,686	675,338	0	11,714,451	23,037,150	0	675,338	

0	0	0	767,813	767,813	0	0	
1,820,480	156,789	0	1,113,769	992,111	0	156,789	
675,162	237,333	0	2,655,164	9,289,290	0	237,333	
8,240	37,296	0	194,721	857,493	0	37,296	
257,814	197,881	0	731,587	1,113,930	0	197,881	
0	46,039	0	0	3,765,116	0	46,039	
0	0		6,251,397	6,251,397	0	0	
2,761,686	675,338	0	11,714,451	23,037,150	0	675,338	

Model D

Staat van reserves en voorzieningen

Staat D - Staat van reserves en voorzieningen

Naam reserve / voorziening		Dienstjaar 2013											
		5	6	7	8	9	10	11	12				
		Saldo aan het begin van het dienstjaar	Vermeerde- ringen wegens bijboeking van rente	Overige vermeerde- ringen	Verminde- ringen (zoals beschikkingen over en bij- dragen uit (reserve / voor- ziening)	Mutaties wegens bij- of afboekingen bestemmings- reserves	Saldo aan het einde van het dienstjaar	Waarvan belegd bij het eiland- gebied	Toelichting				
1													
Rubriek a	Reserves van de algemene dienst												
	Algemene reserve	7,003,831		3,400,449		(250,000)	10,154,280	10,154,280					
	Voordelig saldo Gewone Dienst van het boekjaar			11,181,288			11,181,288	11,181,288					
	Saldo	7,003,831	0	14,581,737	0	(250,000)	21,335,568	21,335,568					
	Bestemmingsreserves												
	Huisvestingskosten i.v.m. verhuizingen directies	168,774			(304,188)	250,000	114,586	114,586					
	Gelden onderwijs Openbare scholen	534,076			(534,076)		0	0					
	Saldo	702,850	0	0	(838,264)	250,000	114,586	114,586					
	Subtotaal rubriek a	7,706,681	0	14,581,737	(838,264)	0	21,450,154	21,450,154					
Rubriek b	Voorzieningen van de algemene dienst												
	Voorziening pensioenen gezagdragers	2,000,000		200,000	405,333		1,594,667	1,594,667					
	Naheffing wergeverlasten						200,000	200,000					
	Subtotaal rubriek b	2,000,000	0	200,000	405,333		1,794,667	1,794,667					
	Totaal-generaal	9,706,681	0	14,781,737	(432,931)		23,244,821	23,244,821					

Model G

Staat van inkomensoverdrachten

Openbaar Lichaam Bonaire
Jaarrekening 2013

Model G - Staat van inkomensoverdrachten					
Functie	Omschrijving	Rekening	Begroting primitief	Begroting na wijziging 2013	Rekening
		2012	2013		2013
42000	Onderstand en steunbehoefigen				
341.00.01	Subsidies ter bevordering van landbouw	20,438	11,173	11,173	28,097
610.00.01	Onderstand/noodvoorzieningen behoeftigen	128,654	0	0	94,592
610.00.05	Onderstand & steunbehoefigen	0	270,000	129,800	157,034
650.00.00	Kinderopvang	0	0	0	3,925
42010	Bijdragen derden				
610.00.01	Onderstand / Noodvoorzieningen Behoeftigen	0	0	0	0
650.00.00	Kinderopvang	0	0	0	80
42020	Ziektekosten minvermogenden				
610.00.02	Ziektekosten minvermogenden	1,677	0	0	2,666
42100	Subsidies bijdragen				
210.00.06	Bijdrage Stichting Wegenfonds	38,073	485,000	485,000	0
300.00.00	Fundashon Tiende pa Konsumido	59,229	59,218	59,218	57,750
310.00.00	Centrum Kleinbedrijf Bonaire	210,699	210,699	210,699	405,699
341.00.03	Dierenzorg	31,884	50,223	65,723	65,625
400.00.00	Onderwijs algemeen beheer	0	106,544	106,544	79,908
460.00.00	Voortgezet onderwijs	41,588	0	0	0
480.00.08	Overige aangelegenheden	0	219,548	232,048	207,322
482.00.00	Subsidie deeltijd WO en BO / Stichting Forma	486,492	486,492	589,792	606,854
482.10.00	Avondopleiding funderend onderwijs	0	234,637	637	0
530.00.02	Buitensportaccomodaties	311,590	290,000	290,000	316,541
530.00.04	Overige aangelegenheden	58,500	75,000	75,000	25,000
540.00.01	Servicio di kultura Arte i literatura	20,000	0	0	0
540.00.02	Magazin di Rei en Dance Sensation Foundation	303,500	306,216	471,216	410,931
541.00.00	Oudheidkunde/musea	0	4,190	0	0
560.00.02	Beach Control	78,168	0	0	78,168
560.00.03	Volksfeesten	12,000	12,838	77,838	72,000
600.10.00	Arbeidsaangelegenheden	18,887	75,000	0	0
610.00.01	Onderstand noodvoorziening	77,689	103,799	103,799	26,636
611.00.02	Integrale wijkaanpak	210,370	0	0	0
620.00.00	NGD Platform	77,952	83,349	83,349	76,406
620.10.00	Jeugdzorg (dienstreis)	345	0	0	0
630.00.01	Buurt- en clubhuiswerk	695,868	827,404	827,404	557,286
630.00.02	Jeugd- en jongerenwerk	899,133	928,398	1,009,898	1,028,928
630.00.03	Sociale projecten	456,609	421,320	421,320	421,327
640.00.00	Bejaardenzorg	12,403	12,404	22,604	5,085
650.00.00	Kinderopvang	83,928	540,920	540,920	102,974
651.00.00	Opvang Gehandicapten	0	25,000	0	0
722.00.00	Riolering afvalzuivering	0	279,330	279,330	279,330
723.00.01	Milieubeheer	57,333	61,043	61,043	61,043
822.00.01	Bouw- en woningtoezicht	698,324	698,324	698,324	698,324
42110	Subsidies/bijdragen aan overheids N.V.'s				
560.00.02	Bevordering toerisme	1,725,978	1,798,883	1,798,883	1,675,978
721.00.00	Reiniging	1,157,282	1,380,745	1,380,745	1,157,282
722.00.00	Rioleringen	0	450,000	450,000	337,500
42250	Vergoeding bijzondere scholen				
411.10.00	Bijzonder funderend onderwijs (huur)	104,724	0	0	0
460.00.00	Voortgezet onderwijs	2,409	0	0	0
		8,079,317	10,507,697	10,482,308	9,040,189

Model H

Verzamel - en consolidatiestaat

Iodel H - Verzamel- en consolidatiestaat

alg- num	Omschrijving	Totaal	00 Niet in te delen uitgaven	10 Salarissen en sociale lasten	20 Rente en afschrijving	30 Personeel van derden	31 Energie	33 Duurzame goederen	34 Overige goederen en diensten	40 Belasting- opbrengsten
Gewone dienst										
31	Bestuursorganen	1,532,706	0	639,883	0	88,742	59,885	0	668,855	0
32	Bestuursapparaat	8,519,631	0	3,981,017	0	916,103	109,332	0	2,891,045	0
33	Burgerzaken	633,164	0	329,420	0	56,277	26,749	0	175,938	0
20	Eigend, niet voor de openb. dienst bestemd	1,284,675	0	392,287	0	0	12,865	0	836,743	0
20	Brandweer en rampenbestrijding	0	0	0	0	0	0	0	0	0
30	Rampenbestrijding	0	0	0	0	0	0	0	0	0
10	Overige beschermende maatregelen	1,205,326	0	843,584	0	0	79,598	0	177,569	0
30	Algemeen beheer DROB	581,906	0	255,769	0	48,427	46,263	0	207,681	0
10	Wegen, straten en pleinen	5,214,176	0	786,729	38,071	49,595	418,503	0	3,884,853	0
11	Verkeersmaatregelen te land	0	0	0	0	0	0	0	0	0
22	Verkeersmaatregelen te water	1,034,195	0	420,199	0	25,175	17,531	0	401,647	0
30	Luchtvaart	0	0	0	0	0	0	0	0	0
30	Dienst economische zaken	1,066,317	0	720,892	0	28,711	25,872	0	152,284	0
10	Handel en industrie	409,410	0	0	0	0	0	0	0	0
11	Overige agrarische zaken, jacht en vissery	1,054,645	0	538,287	0	105,166	18,429	0	208,726	0
30	Algemeen beheer onderwijs	908,663	0	488,490	0	195,998	0	0	100,887	0
10	Openbaar voorbereidend onderwijs	0	0	0	0	0	0	0	0	0
11	Bijzonder voorbereidend onderwijs	0	0	0	0	0	0	0	0	0
30	Openbaar buitengewoon onderwijs	0	0	0	0	0	0	0	0	0
30	Voortgezet onderwijs	0	0	0	0	0	0	0	0	0
31	Bijzondere scholengemeenschappen	0	0	0	0	0	0	0	0	0
30	Gemeenschap. uitg./inkom. onderwijs	578,278	0	0	0	0	1,003	0	338,581	0
32	Volwasseneneducatie	606,854	0	0	0	0	0	0	0	0
10	Openbaar bibliotheekwerk	458,695	0	227,920	0	0	2,448	0	198,863	0
30	Sport	1,741,580	0	418,627	0	75,273	76,143	0	723,620	0
10	Kunst	819,839	0	167,304	0	49,455	3,774	0	164,608	0
11	Oudheidkunde / musea	6,336	0	0	0	0	0	0	6,336	0
30	Maatsch.leefbaarheid en openluchtrecre.	1,901,858	0	0	0	0	0	0	75,813	0
30	Alg. beheer soc.voorz. en maatsch.dienstv.	733,816	0	555,929	0	64,562	2,072	0	54,213	0
10	Onderstandverfening	284,950	0	0	0	0	0	0	4,023	0
11	Werkgelegenheid	41,251	0	-2,700	0	0	0	0	43,951	0
20	Maatschappelijke begeleiding en advies	103,947	0	0	0	15,079	0	0	12,462	0
30	Sociaal-cultureel werk / jeugd- en jong.werk	2,357,816	0	107,993	0	10,475	0	0	231,807	0
10	Bejaardenzorg	10,607	0	0	0	0	0	0	5,722	0
30	Kinderopvang	230,268	0	0	0	0	0	0	123,389	0
31	Dagopvang gehandicapten	19,027	0	0	0	0	14,101	0	4,927	0
30	Algemeen beheer volksgezondheid	292,328	0	150,849	0	12,416	33,244	0	67,298	0
10	Preventieve en curatieve gezondheidszorg	466,703	0	243,649	0	5,119	9,044	0	199,384	0
20	Slachthuizen	145,068	0	108,303	0	0	2,591	0	15,160	0
21	Reiniging	2,323,846	0	0	0	0	0	0	1,166,564	0
22	Riolering	616,830	0	0	0	0	0	0	0	0
23	Milieu en natuurbeheer	298,830	0	204,656	0	0	0	0	18,871	0
25	Overige openbare hygiëne	714,868	0	472,292	0	10,496	7,601	0	153,178	0
30	Overige volksgezondheid	0	0	0	0	0	0	0	0	0
10	Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting	0	0	0	0	0	0	0	0	0
22	Overige volkshuisvesting	1,214,215	0	403,117	0	32,161	0	0	23,556	0
10	Storting in reserves en voorzieningen	0	0	0	0	0	0	0	0	0
11	Geldleningen	0	0	0	0	0	0	0	0	0
20	Belastingen	1,346	0	0	0	0	0	0	0	1,346
22	Algemene uitgaven / inkomsten	6,303,654	0	1,422,961	0	0	0	0	4,875,839	0
30	Saldi van kostenplaatsen	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Sub totaal Gewone dienst		45,717,224	0	13,877,456	38,071	1,789,229	969,046	0	18,014,390	1,346

Opmerking:

Salarissen en sociale lasten

Gewone dienst

13,877,456

Verdeel dienst

861,372

Staat B

14,738,828

Kapitaallasten

Gewone dienst

641,338

Verdeel dienst

34,000

Staat C

675,338

BATEN

Staat H - Verzamel- en consolidatiestaat

Volg- numm er	Omschrijving	Totaal	00 Niet in te delen Inkomsten	10 Salaries en sociale lasten	20 Rente en afschrijving	32 Huren en pachten	33 Duurzame goederen	34 Overige goederen en diensten	40 Belasting- opbrengsten
a. Gewone dienst									
001	Bestuursorganen	45,796	0	0	0	8,062	0	0	0
002	Bestuursapparaat	1,852,112	0	0	0	0	0	488,696	0
003	Burgerzaken	338,812	0	0	0	0	0	338,812	0
020	Eigend, niet voor de openb. dienst bestemd	1,988,358	0	0	0	1,888,358	300,000	0	0
120	Brandweer en rampenbestrijding	0	0	0	0	0	0	0	0
130	Rampenbestrijding	0	0	0	0	0	0	0	0
140	Overige beschermende maatregelen	108,490	0	0	0	0	0	108,490	0
200	Algemeen beheer DROB	0	0	0	0	0	0	0	0
210	Wegen, straten en pleinen	1,023,212	0	0	0	0	0	0	0
211	Verkeersmaatregelen te land	0	0	0	0	0	0	0	0
222	Verkeersmaatregelen te water	1,806,253	0	0	0	0	0	1,806,253	0
230	Luchtvaart	0	0	0	0	0	0	0	0
300	Dienst economische zaken	65,534	0	0	0	0	0	54,969	0
310	Handel en industrie	286,943	0	0	0	286,943	0	0	0
341	Overige agrarische zaken, jacht en vissersij	46,029	0	0	0	0	0	46,029	0
400	Algemeen beheer onderwijs	0	0	0	0	0	0	0	0
410	Openbaar voorbereidend onderwijs	0	0	0	0	0	0	0	0
411	Bijzonder voorbereidend onderwijs	0	0	0	0	0	0	0	0
430	Openbaar buitengewoon onderwijs	0	0	0	0	0	0	0	0
460	Voortgezet onderwijs	0	0	0	0	0	0	0	0
461	Bijzondere scholengemeenschappen	0	0	0	0	0	0	0	0
480	Gemeenschap. uitg./inkom. onderwijs	6,874	0	0	0	0	0	6,874	0
482	Volwasseneneducatie	0	0	0	0	0	0	0	0
510	Openbaar bibliotheekwerk	102,904	0	0	0	0	0	2,055	0
530	Sport	94,808	0	0	0	0	0	0	0
540	Kunst	0	0	0	0	0	0	0	0
541	Oudheidkunde / musea	0	0	0	0	0	0	0	0
560	Maatsch.leefbaarheid en openluchtrecre.	0	0	0	0	0	0	0	0
600	Alg. beheer soc.voorz. en maatsch.dienstv.	0	0	0	0	0	0	0	0
610	Onderstandverlening	30,000	0	0	0	0	0	0	0
611	Werkgelegenheid	44,137	0	0	0	0	0	0	0
620	Maatschappelijke begeleiding en advies	0	0	0	0	0	0	0	0
630	Sociaal-cultureel werk / jeugd- en jong.werk	738,886	0	0	0	6,552	0	0	0
640	Bejaardenzorg	0	0	0	0	0	0	0	0
650	Kinderopvang	13,110	0	0	0	0	0	0	0
651	Dagopvang gehandicapten	0	0	0	0	0	0	0	0
700	Algemeen beheer volksgezondheid	0	0	0	0	0	0	0	0
710	Preventieve en curatieve gezondheidszorg	101,981	0	0	0	0	0	0	0
720	Slachthuizen	7,414	0	0	0	0	0	7,414	0
721	Reiniging	1,166,564	0	0	0	0	0	1,166,564	0
722	Riolering	0	0	0	0	0	0	0	0
723	Milieu en natuurbeheer	0	0	0	0	0	0	0	0
725	Overige openbare hygiëne	30,467	0	0	0	0	0	30,467	0
730	Overige volksgezondheid	0	0	0	0	0	0	0	0
810	Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting	0	0	0	0	0	0	0	0
822	Overige volkshuisvesting	250,931	0	0	0	0	0	250,931	0
910	Reserveringen/voorzieningen	0	0	0	0	0	0	0	0
911	Geldeningen	0	0	0	0	0	0	0	0
913	Dividenden	500,000	0	0	500,000	0	0	0	0
920	Belastingen	7,851,661	0	0	0	0	0	499,930	7,351,731
921	Algemene uitkeringen	26,767,000	0	0	0	0	0	0	0
922	Algemene uitgaven / inkomsten	11,630,139	0	0	0	0	0	11,630,139	0
Totaal		56.698.513	0	0	500.000	1.988.935	300.000	16.437.622	7.351.731

ASTEN

Model H - Verzamel- en consolidatiestaat

Omschrijving	41	42	50	60	61	62
	Overdrachten v/h Land	Overige inkomens-over- drachten	Kredietverl. en deelnemingen	Reserveringen	Kapitaallasten	Kostenplaatsen
Gewone dienst						
11 Bestuursorganen	0	0	0	0	8,795	66,545
12 Bestuursapparaat	0	0	0	0	275,135	347,000
13 Burgerzaken	0	0	0	0	0	42,780
10 Eigend. niet voor de openb. dienst bestemd	0	0	0	0	0	42,780
10 Brandweer en rampenbestrijding	0	0	0	0	0	0
10 Rampenbestrijding	0	0	0	0	0	0
10 Overige beschermende maatregelen	0	0	0	0	0	104,575
10 Algemeen beheer DROB	0	0	0	0	0	23,767
10 Wegen, siraten en pleinen	0	0	0	0	127,096	109,329
11 Verkeersmaatregelen te land	0	0	0	0	0	0
12 Verkeersmaatregelen te water	0	0	0	0	136,370	33,274
10 Luchtvaart	0	0	0	0	0	0
10 Dienst economische zaken	0	57,750	0	0	0	80,808
10 Handel en industrie	0	405,699	0	0	3,711	0
11 Overige agrarische zaken, jacht en visserij	0	93,722	0	0	0	90,315
10 Algemeen beheer onderwijs	0	79,908	0	0	0	42,780
10 Openbaar voorbereidend onderwijs	0	0	0	0	0	0
11 Bijzonder voorbereidend onderwijs	0	0	0	0	0	0
10 Openbaar buitengewoon onderwijs	0	0	0	0	0	0
10 Voortgezet onderwijs	0	0	0	0	0	0
11 Bijzondere scholengemeenschappen	0	0	0	0	0	0
10 Gemeenschap. uitg./inkom. onderwijs	0	207,322	0	0	31,372	0
12 Volwasseneneducatie	0	606,854	0	0	0	0
10 Openbaar bibliotheekwerk	944	0	0	0	0	26,521
10 Sport	0	341,541	0	0	49,335	57,042
10 Kunst	0	410,931	0	0	0	23,767
11 Oudheidkunde / musea	0	0	0	0	0	0
10 Maatsch.leefbaarheid en openluchtrecre.	0	1,826,145	0	0	0	0
10 Alg. beheer soc.voorz. en maatsch.dienstv.	0	0	0	0	0	57,041
10 Onderstandverlening	0	280,927	0	0	0	0
11 Werkgelegenheid	0	0	0	0	0	0
10 Maatschappelijke begeleiding en advies	0	76,406	0	0	0	0
10 Sociaal-cultureel werk / jeugd- en jong.werk	0	2,007,541	0	0	0	0
10 Bejaardenzorg	0	5,085	0	0	0	0
10 Kinderopvang	0	106,679	0	0	0	0
11 Dagopvang gehandicapten	0	0	0	0	0	0
10 Algemeen beheer volksgezondheid	0	0	0	0	0	26,521
10 Preventieve en curatieve gezondheidszorg	0	0	0	0	0	9,507
10 Slachthuizen	0	0	0	0	0	19,014
11 Reiniging	0	1,157,282	0	0	0	0
12 Riolering	0	616,830	0	0	0	0
13 Milieu en natuurbeheer	0	61,043	0	0	0	14,259
15 Overige openbare hygiëne	0	0	0	0	0	71,301
10 Overige volksgezondheid	0	0	0	0	0	0
10 Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting	0	0	0	0	0	0
12 Overige volkshuisvesting	0	698,324	0	0	9,524	47,534
10 Storting in reserves en voorzieningen	0	0	0	0	0	0
11 Geldleningen	0	0	0	0	0	0
10 Belastingen	0	0	0	0	0	0
12 Algemene uitgaven / inkomsten	0	0	0	0	0	4,754
10 Saldi van kostenplaatsen	0	0	0	0	0	0
Sub totaal Gewone dienst	944	9,040,189	0	0	641,338	1,345,214

BATEN

Staat H - Verzamel- en consolidatiestaat

Volg- numm er	Omschrijving	41 Overdrachten v/h Land	42 Overige inkomensover- drachten	43 Overige vermogensover- drachten	50 Kredietverl. en deelnemingen	60 Reserveringen	61 Kapitaallasten	62 Kostenplaatsen
a.	Gewone dienst							
001	Bestuursorganen	37,714	0	0	0	0	0	0
002	Bestuursapparaat	1,363,416	0	0	0	0	0	0
003	Burgerzaken	0	0	0	0	0	0	0
020	Eigend. niet voor de openb. dienst bestemd	0	0	0	0	0	0	0
120	Brandweer en rampenbestrijding	0	0	0	0	0	0	0
130	Rampenbestrijding	0	0	0	0	0	0	0
140	Overige beschermende maatregelen	0	0	0	0	0	0	0
200	Algemeen beheer DROB	0	0	0	0	0	0	0
210	Wegen, straten en pleinen	1,023,212	0	0	0	0	0	0
211	Verkeersmaatregelen te land	0	0	0	0	0	0	0
222	Verkeersmaatregelen te water	0	0	0	0	0	0	0
230	Luchtvaart	0	0	0	0	0	0	0
300	Dienst economische zaken	10,555	0	0	0	0	0	0
310	Handel en industrie	0	0	0	0	0	0	0
341	Overige agrarische zaken, jacht en vissery	0	0	0	0	0	0	0
400	Algemeen beheer onderwijs	0	0	0	0	0	0	0
410	Openbaar voorbereidend onderwijs	0	0	0	0	0	0	0
411	Bijzonder voorbereidend onderwijs	0	0	0	0	0	0	0
430	Openbaar buitengewoon onderwijs	0	0	0	0	0	0	0
460	Voortgezet onderwijs	0	0	0	0	0	0	0
461	Bijzondere scholengemeenschappen	0	0	0	0	0	0	0
480	Gemeenschap. uitg./inkom. onderwijs	0	0	0	0	0	0	0
482	Volwasseneneducatie	0	0	0	0	0	0	0
510	Openbaar bibliotheekwerk	100,849	0	0	0	0	0	0
530	Sport	94,998	0	0	0	0	0	0
540	Kunst	0	0	0	0	0	0	0
541	Oudheidkunde / musea	0	0	0	0	0	0	0
560	Maatsch.leefbaarheid en openluchtrecre.	0	0	0	0	0	0	0
600	Alg. beheer soc.voorz. en maatsch.dienstv.	0	0	0	0	0	0	0
610	Onderstandverlening	0	30,000	0	0	0	0	0
611	Werkgelegenheid	44,137	0	0	0	0	0	0
620	Maatschappelijke begeleiding en advies	0	0	0	0	0	0	0
630	Sociaal-cultureel werk / jeugd- en jong.werk	732,334	0	0	0	732,334	0	0
640	Bejaardenzorg	0	0	0	0	0	0	0
650	Kinderopvang	13,110	0	0	0	0	0	0
651	Dagopvang gehandicapten	0	0	0	0	0	0	0
700	Algemeen beheer volksgezondheid	0	0	0	0	0	0	0
710	Preventieve en curatieve gezondheidszorg	101,981	0	0	0	0	0	0
720	Slachthuizen	0	0	0	0	0	0	0
721	Reiniging	0	0	0	0	0	0	0
722	Riolering	0	0	0	0	0	0	0
723	Milieu en natuurbeheer	0	0	0	0	0	0	0
725	Overige openbare hygiëne	0	0	0	0	0	0	0
730	Overige volksgezondheid	0	0	0	0	0	0	0
810	Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting	0	0	0	0	0	0	0
822	Overige volkshuisvesting	0	0	0	0	0	0	0
910	Reserveringen/voorzieningen	0	0	0	0	0	0	0
911	Geldeningen	0	0	0	0	0	0	0
913	Dividenden	0	0	0	0	0	0	0
920	Belastingen	0	0	0	0	0	0	0
921	Algemene uitkeringen	26,767,000	0	0	0	0	0	0
922	Algemene uitgaven / inkomsten	0	0	0	0	0	0	0
	Totaal	30,289,225	30,000	0	0	0	0	0

Aan de Eilandsraad
van het Openbaar Lichaam Bonaire
Kralendijk
Bonaire

CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Verklaring betreffende de jaarrekening

Wij hebben de jaarrekening 2013 van het Openbaar Lichaam Bonaire (hierna "OLB"), met een balanstotaal van \$ 60.184.890, en een rekeningresultaat van \$ 11.181.288 gecontroleerd. De lasten bedroegen \$ 45.717.224. De jaarrekening bestaat uit de balans per 31 december 2013, de rekening van baten en lasten over 2013, de staat bijzondere uitkeringen en de daarbij behorende toelichtingen en bijlagen. De jaarrekening 2013 is door ons gewaarmerkt en aan deze verklaring gehecht.

Wij hebben bij onze controle nagegaan of de jaarrekening getrouw zowel de baten en lasten over 2013 weergeeft als de activa en passiva per 31 december 2013 en dat de in de jaarrekening opgenomen baten en lasten alsmede de balansmutaties tot stand zijn gekomen in overeenstemming met de begroting en met de overige van toepassing zijnde wet- en regelgeving.

Verantwoordelijkheid van het Bestuurscollege

Het Bestuurscollege van het OLB is verantwoordelijk voor het opmaken van de jaarrekening die het vermogen en het resultaat getrouw dient weer te geven, alsmede voor het opstellen van de overige delen van de jaarrekening beide in overeenstemming met de Besluit Begroting en Verantwoording Openbare Lichamen BES en de Wet Financiën Openbare Lichamen Bonaire, Sint Eustatius en Saba. Deze verantwoordelijkheid houdt onder meer in dat de jaarrekening zowel de baten en lasten als de activa en passiva getrouw dient weer te geven en dat de in de jaarrekening verantwoorde baten, lasten en balansmutaties rechtmatig tot stand zijn gekomen. Rechtmatige totstandkoming betekent in overeenstemming met de begroting en met relevante wet- en regelgeving, waaronder de verordeningen van het OLB.

Het Bestuurscollege is tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing als het noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening en de rechtmatige totstandkoming van baten, lasten en balansmutaties mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten.

Verantwoordelijkheid van de accountant

Het is onze verantwoordelijkheid op grond van de opdracht van de Eilandsraad de controle als bedoeld in artikel 38, derde lid, van de Wet Financiën Openbare Lichamen Bonaire, Sint Eustatius en Saba uit te voeren en een controleverklaring inzake de jaarrekening te verstrekken. Wij hebben onze controle verricht in overeenstemming met het recht van de Openbare Lichamen Bonaire, Sint Eustatius en Saba, het Besluit accountantscontrole decentrale overheden en de controlestandaarden van de Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants. Dit vereist dat wij voldoen aan de voor ons geldende ethische voorschriften en dat wij onze controle zodanig plannen en uitvoeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat.

Een controle omvat het uitvoeren van werkzaamheden ter verkrijging van controle-informatie over de bedragen en de toelichtingen in de jaarrekening. De geselecteerde werkzaamheden zijn afhankelijk van de door de accountant toegepaste oordeelsvorming, met inbegrip van het inschatten van de risico's dat de jaarrekening een afwijking van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten.

Bij het maken van deze risico-inschattingen neemt de accountant de interne beheersing in aanmerking die relevant is voor het opmaken van de jaarrekening en voor het getrouwe beeld daarvan, alsmede voor de rechtmatige totstandkoming van baten, lasten en balansmutaties, gericht op het opzetten van controlewerkzaamheden die passend zijn in de omstandigheden. Deze risico-inschattingen hebben echter niet tot doel een oordeel tot uitdrukking te brengen over de effectiviteit van de interne beheersing van het openbaar lichaam. Een controle omvat tevens het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en van de redelijkheid van de door het bestuurscollege van het OLB gemaakte schattingen, alsmede een evaluatie van het algehele beeld van de jaarrekening.

De bij onze controle toegepaste goedkeuringstolerantie bedraagt voor fouten 1% van de kosten zijnde afgerond \$ 457.000. Voor onzekerheden bedraagt deze tolerantie 3% van de kosten ofwel afgerond \$ 1.471.000.

Wij hebben onze controleverklaring gesplitst naar het onderdeel "Getrouwheid van de jaarrekening" en naar het onderdeel "Rechtmatige totstandkoming van verantwoorde baten, lasten en balansmutaties" .

Vanwege de aangelegenheden beschreven in de paragraaf 'Onderbouwing van de oordeelonthouding' zijn wij echter niet in staat geweest om voldoende en geschikte controle-informatie te verkrijgen om daarop ons controleoordeel te kunnen baseren, zowel voor het onderdeel getrouwheid van de jaarrekening als het onderdeel rechtmatigheid .

Getrouwheid van de jaarrekening

Onderbouwing van de oordeelonthouding

De kwantificeerbare onzekerheden van circa \$ 18.707.000 ten aanzien van de juistheid / volledigheid van diverse jaarrekeningposten zijn als volgt verdeeld over de onderstaande posten (bedragen zijn afgerond op \$ 1.000). Dit komt neer op 41% van de kosten. De omvang van de afzonderlijke kwantificeerbare onzekerheden overschrijdt de tolerantie voor een goedkeurende verklaring. Er bestaan onzekerheden met betrekking tot de volgende posten:

1. Financiële vaste activa
Er bestaat geen zekerheid over de juistheid van de waardering van een tweetal deelnemingen wegens het ontbreken van gecontroleerde jaarrekeningen over 2011 en 2012 (deels) en over 2013. De betreffende deelnemingen zijn per 31 december 2013 opgenomen voor afgerond \$ 1.089.000.
2. Debiteuren en belastingvorderingen
Er bestaat geen zekerheid over de waardering van de belastingvorderingen per 31 december 2013, in verband met mogelijke oninbaarheid. Deze vorderingen zijn op de balans opgenomen voor \$ 3.504.000.
3. Voorziening pensioenverplichtingen
Er bestaat geen zekerheid over de waardering van de pensioenverplichting (afgerond \$ 1.595.000) aan gewezen eilandsraadleden en gedeputeerden door het ontbreken van actuariële berekeningen.
4. Kortlopende schulden
Er bestaat geen zekerheid over de volledigheid van de op de balans verantwoorde crediteuren en nog te betalen bedragen door het ontbreken van een adequate registratie van de verplichtingen.
5. Niet uit de balans blijkende verplichtingen
Er bestaat geen zekerheid over de volledigheid van de post “niet uit de balans blijkende verplichtingen” wegens het ontbreken van een adequate registratie van afgegeven garantiestellingen, aansprakelijkheidstellingen en overige verplichtingen.
6. Belastingontvangsten en retributies
Intern is er geen beleid opgesteld om de derdengegevens te controleren en evenmin zijn er verantwoordingen opgemaakt over de in dat kader verrichte werkzaamheden. Daarnaast ontbreekt het aan interne controles bij de afdelingen en diensten, die met de heffing zijn belast. Over de volledigheid van de heffing door het OLB van lokale belastingen en retributies bestaat derhalve onzekerheid over de volledigheid van deze opbrengsten. De opbrengsten 2013 bedragen afgerond \$ 7.303.000 voor belastingen en \$ 5.214.000 voor overige heffingen, leges, en erfpacht.

Oordeelonthouding betreffende de jaarrekening 2013

Vanwege het belang van de in de paragraaf “Onderbouwing van de oordeelonthouding” beschreven aangelegenheden zijn wij niet in staat geweest om voldoende en geschikte controle-informatie te verkrijgen om daarop ons controleoordeel te kunnen baseren. Derhalve kunnen wij geen oordeel geven omtrent de getrouwheid van de jaarrekening 2013 in overeenstemming met het Besluit Begroting en Verantwoording Openbare Lichamen BES en de Wet Financiën Openbare Lichamen Bonaire, Sint Eustatius en Saba.

Rechtmatige totstandkoming van verantwoorde baten, lasten en balansmutaties

Onderbouwing van het oordeel

Er bestaat onzekerheid over de rechtmatigheid van baten en lasten en van balansmutaties door het ontbreken van een toetsingskader gericht op de rechtmatigheid van de financiële handelingen en door het ontbreken van een adequate interne organisatie gericht op het naleven van de wettelijke bepalingen.

In de begroting 2013 (na de 4^e begrotingswijziging) zijn in het voorgeschreven onderdeel “Voorgenomen investeringen” geen bedragen specifiek opgenomen voor investeringen in Wegen, straten, pleinen (functie 210); Verkeersmaatregelen te water (functie 222) en Sport (functie 530). De uitgaven in verband met de voorgenomen investeringen zijn in de begroting opgenomen in het “Overzicht van baten en lasten”. In de jaarrekening zijn deze investeringen op de lasten en mindering gebracht en in de balans verwerkt. Indien met deze investeringen rekening wordt gehouden ontstaan begrotingsoverschrijdingen op genoemde functies tot een totaalbedrag van afgerond \$ 2.457.000. Deze overschrijdingen zijn voornamelijk het gevolg van in 2012 door het Bestuurscollege genomen besluiten tot het aangaan van verplichtingen voor de aanschaf van een loodsboot en de aanleg van sportterreinen. In 2012 is hiervoor met een begrotingswijziging ook ruimte vrijgemaakt in het budget voor dat jaar. Deze besluiten zijn echter niet in 2012 maar in 2013 geëffectueerd. In de begroting van 2013 is echter geen rekening gehouden met deze uit 2012 stammende verplichtingen, met als gevolg de hierboven genoemde overschrijdingen. Deze overschrijdingen vormen op zich een begrotingsonrechtmatigheid, waarbij de accountant een afkeurend oordeel moet geven over de rechtmatigheid van baten en lasten en balansmutaties. Het Bestuurscollege heeft in haar aanbiedingsbrief van de jaarstukken de eilandsraad verzocht alsnog akkoord te gaan met deze overschrijding van de goedgekeurde begrotingsbedragen voor genoemde functies. De overschrijding kan namelijk nog worden gecompenseerd met functies waarop sprake is van onderbesteding.

Oordeelonthouding betreffende de rechtmatigheid

Onder het uitdrukkelijke voorbehoud dat de Eilandsraad instemt met het voorstel van het Bestuurscollege de begrotingsoverschrijdingen achteraf goed te keuren, komen wij tot het volgende oordeel:

Vanwege het belang van de in de paragraaf “Onderbouwing van de oordeelonthouding” beschreven aangelegenheden zijn wij niet in staat geweest om voldoende en geschikte controle-informatie te verkrijgen om daarop ons controleoordeel te kunnen baseren. Derhalve kunnen wij geen oordeel geven omtrent de rechtmatige totstandkoming van baten, lasten en balansmutaties in overeenstemming met het Besluit Begroting en Verantwoording Openbare Lichamen BES en de Wet Financiën Openbare Lichamen Bonaire, Sint Eustatius en Saba.

Verklaring betreffende overige bij of krachtens de wet gestelde eisen

Ingevolge het Besluit accountantscontrole decentrale overheden vermelden wij dat het jaarverslagverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, verenigbaar is met de jaarrekening.

Curaçao, 7 juli 2014

Stichting Overheidsaccountantsbureau,

Namens deze,

N.G.M. van Gestel RA
Senior Audit Manager

drs. R.E. Faneyte RA CFE CICA
Associate director

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden:

uitgebracht aan
de Eilandsraad van het
Openbaar Lichaam Bonaire

Bevindingen naar aanleiding van
de controle van de jaarrekening 2013 van het
Openbaar Lichaam Bonaire

Uitgebracht in 1-voud

Inhoudsopgave	Blz.
1. Inleiding.....	1
2. Algemene bevindingen.....	2
3. Inzet van (bestemmings)reserves	2
4. Bevindingen inzake de jaarrekeningposten.....	2
5. Materiële vaste activa	2
6. Financiële vaste activa	3
7. Vorderingen op korte termijn.....	3
7.1. Vordering op debiteuren.....	3
7.2. Waardering en presentatie.....	3
8. Overige rekening courantsaldi	4
9. Voorzieningen.....	4
10. Schulden op korte termijn.....	5
10.1. Schulden aan Fundashon Fondo pa Kaminda pa Bonaire (FFKB).....	5
10.2. Crediteuren algemeen.....	5
11. Niet uit de balans blijkende verplichtingen	6
12. Baten en Lasten	6
12.1. Huren en pachten	6
12.2. Overige goederen en diensten.....	6
12.3. Belastingopbrengsten.....	7
12.3.1. Gebruik derdengegevens.....	7
12.3.2. Volledigheid opboeking aanslagen in GOS	8
12.4. Overdrachten van het Land	8
12.5. Algemene inkomsten en uitgaven	9
13. Lasten	9
14. Rechtmatigheid.....	10
15. Slot.....	11

Aan de Eilandsraad van het
Openbaar Lichaam Bonaire
Plasa Reina Wilhelmina 1
Kralendijk
Bonaire

Willemstad, 7 juli 2014

Kenmerk : 14/0785C/JH
Referentie : N.G.M. van Gestel RA / drs. R.E. Faneyte RA CFE CICA
Onderwerp : Bevindingen naar aanleiding van de controle van de jaarrekening 2013

1. Inleiding

Hierbij doen wij u het accountantsrapport toekomen welk voortvloeit uit de door ons verrichte controlewerkzaamheden ten aanzien van de jaarrekening 2013 van het Openbaar Lichaam Bonaire (hierna OLB). Wij hebben onze controle verricht in overeenstemming met de algemeen aanvaarde richtlijnen met betrekking tot controleopdrachten zoals vastgesteld in de Controle- en Overige Standaarden alsook in overeenstemming met de bepalingen van de Verordening Gedrags- en Beroepsregels Accountants (VGBA) van de Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants.

Het doel van de controle is het verstrekken van een oordeel omtrent de getrouwheid van de jaarrekening 2013. Ten behoeve van de controle zijn -voor zover waarneembaar- die aspecten van de interne beheersing beoordeeld welke relevant zijn voor het vaststellen van de getrouwheid van de jaarrekening 2013.

In dit rapport van bevindingen brengen wij u verslag uit van de geconstateerde onjuistheden en onzekerheden in de verantwoorde saldi in de jaarrekening 2013.

2. Algemene bevindingen

Wij hebben een oordeelonthoudend accountantsoordeel geformuleerd bij de jaarrekening 2013. Door het ontbreken van adequate interne controle en overige beheersingsmaatregelen kunnen wij geen oordeel geven over de getrouwheid van de opbrengsten en diverse kostencategorieën van het OLB.

De jaarrekening 2013 is de tweede jaarrekening, die onder de werking van het Besluit begroting en verantwoording openbare lichamen BES (BBVBES) is opgesteld. In deze jaarrekening zijn nog vele staten opgenomen volgens de layout van de voorgaande jaarrekeningen, maar wel met de ook voor de nieuwe regelgeving benodigde informatie. In de jaarrekening is dit jaar ook de “toelichting op de rekening”, opgenomen. . Daarnaast is in de bijlagen veel detailinformatie opgenomen.

Als gevolg van de nieuwe inzichten zijn investeringen, die in 2012 onder de kosten waren verantwoord in 2013 alsnog aan de materiele vaste activa toegevoegd. Hiervoor zijn correcties aangebracht in het beginvermogen van \$ 3.400.449.

3. Inzet van (bestemmings)reserves .

In 2013 heeft het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties naar aanleiding van een notitie van de accountants van de BES –eilanden toegestaan om opgebouwde reserves ook te gebruiken voor incidentele projectuitgaven. Reguliere kosten mogen niet vanuit de reserves worden gefinancierd.

Door de onduidelijkheid over de vorming en inzet van (bestemmings)reserves is eind 2012 en begin 2013 administratief een veelvoud aan bestemmingsreserves ontstaan, die nog geen formele basis in de begroting 2013 hadden. De uitgaven die ten laste van die reserves zijn gedaan konden worden bestreden uit de begrote bedragen voor de gewone dienst, in ieder geval na de laatste begrotingswijziging.

4. Bevindingen inzake de jaarrekeningposten

Hieronder worden de van belang zijnde bevindingen voortvloeiende uit de jaarrekeningcontrole 2013 per jaarrekeningpost weergegeven.

5. Materiële vaste activa

Een volledige registratie van de bezittingen (roerende goederen) van het OLB ontbreekt nog. De bezittingen van het OLB zijn nog niet geheel geïnventariseerd en geïdentificeerd. De voorgenomen inventarisaties eind 2010 en ook die daarna blijken niet te zijn gerealiseerd. Wel konden de kadastrale nummers van de balans opgenomen onroerende goederen worden achterhaald, waardoor wij kadastrale recherche konden plegen en wij de eigendom van die onroerende goederen konden vaststellen.

6. Financiële vaste activa

Deelnemingen

De deelnemingen van het OLB worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs of lagere marktwaarde. De jaarrekeningen over 2013 van de bedrijven waarin het OLB (al dan niet rechtstreeks) deelneemt waren op het moment van opmaken van de balans niet van alle vennootschappen in definitieve vorm beschikbaar. Aan de hand van de wel beschikbare jaarrekeningen 2013 konden we vaststellen dat tenminste de op de balans opgenomen waarden voor Bonaire Holding Maatschappij N.V. en van WEB NV uit die beschikbare jaarrekeningen blijkt.

Periodieke rapportages om de financiële prestaties van de deelnemingen van het OLB te kunnen monitoren zijn nog niet beschikbaar. Gezien bovengenoemde feiten kunnen wij geen uitspraak doen over de waardering van twee deelnemingen van het OLB, (Oil Trading Bonaire N.V. en Ontwikkelingsbank Nederlandse Antillen N.V.) die voor \$ 1.089.000 op de balans zijn opgenomen.

Wij wijzen u erop dat afspraken met zowel Bonaire Holding Maatschappij N.V. als met Oil Trading Bonaire N.V. dienen te worden gemaakt voor de tijdige oplevering van hun jaarrekeningen, opdat de jaarrekening van het Openbaar Lichaam Bonaire met actuele cijfers kan worden opgesteld. Deze afspraak is een van de aspecten van de controletaak van het Openbaar Lichaam Bonaire ten aanzien van haar overheids-NV's en gelieerde stichtingen en instellingen, die door capaciteitsproblemen in 2011 "on hold" is gezet. Het activeren van deze controletaak verdient nog steeds hoge prioriteit, mede gezien de grote risico's in financieel en operationeel opzicht.

7. Vorderingen op korte termijn

7.1. Vordering op debiteuren

De invordering van vorderingen op debiteuren inclusief belastingen en erfpacht wordt vanaf 10 oktober 2010 ten behoeve van OLB in service uitgevoerd door de Belastingdienst Caribisch Nederland (hierna B/CN). De oorspronkelijke concept serviceovereenkomst (convenant) waarin de werkzaamheden en verantwoordelijkheden op hoofdlijnen staan beschreven, is in 2014 herschreven en daarna vastgesteld.

Door het ontbreken van een convenant is in 2013 ook niet gewerkt aan het "dossier afspraken en procedures" (DAP), waardoor werkafspraken niet van de grond konden komen. Het niet (kunnen) leveren van benodigde informatie door B/CN en het niet registreren van gegevens over overgedragen vorderingen door het OLB heeft geleid tot een onbeheerste situatie voor de incasso van vorderingen, waarbij onvoldoende zicht bestaat op de hoogte van de uitstaande vorderingen en waarbij betalingsachterstanden niet of niet tijdig worden gesignaleerd en opgelost. Medio 2013 is het overleg tussen OLB en B/CN over de uitstaande vorderingen geïntensiveerd, hetgeen in 2014 heeft geleid tot

7.2. Waardering en presentatie

Onder de debiteuren zijn vorderingen opgenomen wegens lokale heffingen (autoverhuurbelasting en logeergastenbelasting) en retributies, ontvangen voorschotten daarop en andere verrekeningen tot een bedrag van \$ 2.715.247 (2012: \$ 2.614.183).

De op de balans per 31 december 2013 opgenomen debiteuren hebben geheel betrekking op de boekjaren 2009 tot en met 2013. De invordering van de openstaande bedragen verliep in 2013 wederom moeizaam. Door verhoogde aandacht voor de invordering van debiteuren in 2013 en in het eerste halfjaar van 2014 is meer zicht gekomen op de (inbare) debiteurenstanden. Er is een voorziening getroffen van \$ 1.600.000 voor mogelijke oninbaarheid van deze vorderingen. Met deze voorziening zijn de risico's op oninbaarheid nagenoeg geheel afgedekt.

De vorderingen opgenomen onder de noemer "debiteuren met betrekking tot belastingen" ad \$ 3.503.496 (2012 \$ 3.714.077) betreffen de aanslagen voor het jaar 2013 voor erfpacht en voor grondbelasting, verminderd met de over dat jaar ontvangen betalingen.

Het bedrag aan openstaande vorderingen uit oudere jaren is niet opgenomen en wordt geacht de risico's van oninbaarheid en verminderingen na bezwaarprocedures af te dekken. Er is echter nog onvoldoende informatie voorhanden waarmee inzicht in de invloed van bezwaarprocedures en, mogelijke oninbaarheid op de waardering van de vorderingen kan worden gekwantificeerd. Wij kunnen daarom de uitgangspunten van deze schattingen van het Bestuurscollege niet toetsen en wij kunnen daarom geen oordeel geven over de getrouwheid van de te vorderen bedragen uit hoofde van erfpacht en grondbelasting.

8. Overige rekening courantsaldi

Fundashon Finansiamentu di Estudio di Bonaire (\$ 5.190.418)

Het Eilandgebied Bonaire heeft voorschotten verstrekt aan Fundashon Finansiamentu di Estudio di Bonaire (FINEB), ter voorfinanciering van de subsidiëring van FINEB door het Land Nederlandse Antillen.

In 2011 is een overeenkomst voorbereid tussen het OLB, het ministerie van OCW en FINEB, waarbij FINEB de vorderingen op studenten (studieleningen) overdraagt aan OCW en zichzelf vervolgens opheft. Het vereffeningssaldo zal worden overgedragen aan het OLB. Het ministerie van OCW in Nederland int de vorderingen op de studenten en draagt deze ontvangsten onder inhouding van haar inningskosten over aan het Openbaar Lichaam. Deze overeenkomst is in 2013 door alle partijen getekend.

Uit de vereffening van FINEB is in 2014 een eerste voorschot verkregen van \$ 1 miljoen. Rekening houdend met een vermoedelijke opbrengst uit studieleningen van 40% van het uitstaande nominale saldo (exclusief renet) is de voorziening met \$ 500.000 verhoogd tot \$ 1,5 miljoen. Gezien de beschikbare historische informatie over de gemiddelde terugbetalingsquote van studieleningen aan Antilliaanse studenten, kunnen wij ons verenigen met de hoogte van de door het OLB geschatte bedrag voor oninbaarheid.

9. Voorzieningen

In 2011 is een voorziening van \$ 2 miljoen gevormd voor de pensioenverplichtingen aan gewezen politieke gezagsdragers van het Eilandgebied Bonaire / het Openbaar Lichaam Bonaire. De verplichting voor pensioenen en wachtgelden is gebaseerd op het Besluit Pensioenen Politieke Gezagsdragers BES, dat gebaseerd is op de Landsverordening pensioenen politieke gezagsdragers uit 2006.

De uitvoering van deze regeling is opgedragen aan het Algemeen pensioenfonds Curaçao (APC). In 1013 zijn de betalingen aan APC over de jaren 2010 tot en met 2013 op de voorziening in mindering gebracht.

In de toelichting is aangegeven dat de opgenomen voorziening een globale schatting betreft. De bandbreedte van deze schatting varieerde van \$ 1,5 tot \$ 2,5 miljoen. In deze schatting werd bovendien alleen rekening gehouden met gedeputeerden en nog niet met eilandsraadleden. Eind 2012 zijn diverse pensioenbeschikkingen afgegeven aan voormalige gedeputeerden, die reeds gepensioneerd zijn. Er zijn nog geen beschikkingen afgegeven voor jongere gedeputeerden. Gezien de bandbreedte, de onzekerheden over de deelnemers en hun opgebouwde rechten en het ontbreken van actuariële berekeningen kunnen wij geen oordeel geven over de omvang van deze voorziening.

In 2013 heeft een boekenonderzoek plaatsgevonden door de Belasting Accountantsdienst (BAB). Hieruit kwam naar voren dat naheffingen werden opgelegd voor werkgeverslasten over de jaren 2011 en 2012. Het OLB bestrijdt deze aanslagen omdat deze lasten zijn opgenomen in de vergoedingen aan de betreffende inhuurkrachten (OVO's) en deze voor de betaling hiervan verantwoordelijk zouden zijn. Bovendien zou de berekening onjuist zijn. Voorzichtigheidshalve is een voorziening opgenomen van \$ 200.00 voor de mogelijke lasten, die hieruit voor het OLB kunnen voortvloeien. Wij kunnen ons vinden in de onderbouwing van de schatting van het bedrag van deze voorziening.

10. Schulden op korte termijn

10.1. Schulden aan Fundashon Fondo pa Kaminda pa Bonaire (FFKB)

In vorige jaren was er geen formeel besluit van het bestuur van FFKB, dat bij de vaststelling van de onderlinge schuldverhouding met het OLB de schuld van het OLB gelijkgesteld werd aan de schuld van FFKB aan de Bank Nederlandse Antillen (BNA). FFKB heeft indertijd deze lening opgenomen ten behoeve van de financiering van het OLB. Het bestuur van FFKB heeft inmiddels formeel verklaard, dat zij akkoord is met de gelijkschakeling van deze onderlinge schuldverhoudingen. De onzekerheid over de hoogte van de schuld aan FFKB is hiermee komen te vervallen.

10.2. Crediteuren algemeen

De schulden aan crediteuren bedroegen ultimo 2012 volgens de balans \$ 3.518.632. (2012 \$ 3.030.354).

Het registreren van aangegane verplichtingen vindt niet plaats in de financiële administratie, doch op extracomptabele wijze door de budgetbeheerders. Beide vastleggingen worden niet structureel met elkaar afgestemd, waardoor het niet is gewaarborgd dat alle schulden tijdig in de financiële administratie worden opgenomen. De ontvangen facturen worden wel direct bij ontvangst gescand en geregistreerd, maar op de tijdige verwerking en opname in het systeem Key2Financiën wordt nog geen structurele interne controle uitgeoefend. Ook hierdoor bestaat geen voortdurend actueel inzicht in de hoogte van het resterende budget en de stand van de crediteuren. Wij hebben om die reden ook geen oordeel kunnen vormen omtrent de volledigheid van de opgenomen schulden.

11. Niet uit de balans blijkende verplichtingen

Het ontbreekt aan een adequate registratie van alle claims, garantiestellingen en andere toezeggingen. Daardoor konden wij niet vaststellen of alle verplichtingen zijn vermeld onder de “niet uit de balans blijkende verplichtingen”. Wij adviseren u om alle garantiestellingen en andere toezeggingen steeds te registreren gelijktijdig met het ondertekenen van de betreffende toezegging of contract.

12. Baten en Lasten

De jaarrekening 2013 geeft de volgende splitsing van de baten in hoofdgroepen van de baten:

	\$
Huren en pachten	1.989.935
Overige goederen en diensten	4.807.483
Belastingopbrengsten	7.351.731
Overdrachten van het Land	30.289.225
Dividend Oil Trading Bonaire NV	500.000
Verkoop onroerend goed	300.000
Algemene inkomsten / uitgaven	11.630.139
Diversen	<u>30.000</u>
Totaal inkomsten	<u>56.898.513</u>

12.1. Huren en pachten

De opbrengsten erfpacht worden vanaf 2011 op baten en lasten basis verantwoord. De registratie van de erfpachtgronden wordt verzorgd door de Dienst Domeinbeheer. Bij de Afdeling Financiën is een apart bestand opgebouwd voor de facturering van erfpachtcanons. Er vindt geen afstemming plaats tussen beide bestanden. Daarnaast heeft ook geen afstemming plaatsgevonden met gegevens van het kadaster. Intern bij het OLB is bekend dat niet alle erfpachtgronden zijn geregistreerd. Hierdoor is de volledigheid van de erfpachtopbrengsten niet gewaarborgd.

De opbrengst 2013 bestaat uit de opgelegde aanslagen 2013, verminderd met de afboekingen op de vorderingen 2012 die ultimo 2013 nog niet zijn ontvangen. Door het niet kunnen benutten van dwanginvorderingsmaatregelen werd in 2013 minder dan 70% van het begrote bedrag gerealiseerd. Per saldo bedroeg de opbrengst erfpacht in 2013 \$ 1.584.000.

12.2. Overige goederen en diensten

De opbrengst wegens overige goederen en diensten bestaan voornamelijk uit diverse vergunningsrechten, havengelden, etc. opbrengsten reinigingsrechten, leges, precariorechten en diverse opbrengsten.

In het algemeen kan gesteld worden dat geen van de betrokken diensten structureel interne controle instellen op het naleven van hun procedures en op het juist, tijdig en volledig doorgeven van hun opbrengstgegevens aan de Afdeling Financiën. Wij kunnen ons om die reden geen oordeel vormen over de volledigheid en juistheid van de verantwoorde opbrengsten voor de categorie overige goederen en diensten.

Wij merken het navolgende in het bijzonder op over de betrokken opbrengsten van de havendienst:

De haven en liggelden bedragen in 2012 afgerond \$ 1,8 miljoen (2012 \$ 1,7 miljoen). Daarnaast heft de havendienst Head Tax (\$ 0,5 miljoen) die als precariorechten wordt verantwoord. Door het ontbreken van interne controle en onafhankelijke primaire registraties en door het onvoldoende opvragen en archiveren van externe bewijsmiddelen kunnen wij de tijdigheid en de volledigheid van deze ontvangsten niet vaststellen.

12.3. Belastingopbrengsten

12.3.1. Gebruik derdengegevens

Veel van de opbrengsten van het OLB zijn afhankelijk van de opgaves van burgers en bedrijven, de zogenaamde derdengegevens. Voorbeelden hiervan zijn de motorrijtuigenbelasting, logeergastenbelasting, de autoverhuurbelasting, opgaves van aantallen cruisepassagiers, vergunningen, bouwleges etc. De hoogte van de opbrengst is afhankelijk van zowel de melding van de burger of het bedrijf van het (belastbare) feit en de juistheid van de daarbij overgelegde gegevens. Het OLB is behalve van de juistheid van deze derdengegevens voor de volledigheid van deze opbrengsten afhankelijk van de uitvoering van haar beleid om deze derdengegevens te controleren. Over haar beleid en de uitvoering daarvan kan het bestuurscollege verantwoording afleggen in haar jaarverslag of in een bedrijfsvoeringsmededeling.

Bij de beoordeling van de volledigheid van de verantwoorde opbrengsten toetst de accountant de opzet van het controlebeleid slechts marginaal. Wel toetst de accountant de uitvoering van dit beleid en sluit dit aan op de mededelingen hieromtrent in het jaarverslag, een bedrijfsvoeringsmededeling of anderszins.

Wij hebben nagenoeg geen beleid aangetroffen om deze derdengegevens te controleren. Ook wordt geen verantwoording verstrekt over de verrichte werkzaamheden. Wij hebben vastgesteld dat, voor zover controlewerkzaamheden worden verricht, dit niet planmatig geschiedt en dat de resultaten hiervan niet of nauwelijks worden vastgelegd. Om die reden kunnen wij geen oordeel geven over de volledigheid van dergelijke opbrengsten.

Deze taken zijn volgens mededeling van de Afdeling Financiën toebedeeld aan de Directie Toezicht en Handhaving. In het inrichtingsplan van deze Directie troffen wij dit taakgebied echter niet expliciet aan, noch troffen wij hierover mededelingen aan in de beleidsverantwoording 2013 van deze directie.

In 2013 zijn alle kentekenplaten vernieuwd. De opbrengst motorrijtuigenbelasting nam hierdoor toe. Bij de uitgifte van de nieuwe kentekenplaten zijn alle gegevens van de bezitters van de voertuigen vastgelegd. Er is hiermee geen registratiesysteem van voertuigen en hun bezitters (kentekenregistratie) aangelegd, waarmee later zou kunnen worden vastgesteld voor welk voertuig door welke bezitter geen motorrijtuigenbelasting wordt betaald. Bij onze analyse van de betaling van motorrijtuigenbelasting in het tweede halfjaar 2013 constateerden wij al dat voor enkele honderden voertuigen geen belasting is betaald.

Het systeem van heffing van motorrijtuigenbelasting voldoet bovendien niet aan de wettelijke bepalingen. Volgens die bepalingen moet het OLB aanslagen motorrijtuigenbelasting opleggen, waarna de bezitters hiervan hun betalingen moeten doen. Door het ontbreken van een kentekenregistratie is het OLB niet in staat om haar heffingssysteem in overeenstemming te brengen met de wettelijke bepalingen.

12.3.2. Volledigheid opboeking aanslagen in GOS

De opbrengsten van belastingen worden primair op kasbasis geregistreerd en verantwoord. De vastlegging van de vorderingen op de belastingschuldigen vindt plaats in GOS. Deze vorderingen worden niet in het grootboek (in totalen) vastgelegd. GOS biedt niet de mogelijkheid om het totaal van de belastingvorderingen in totalen te bewaken. Nu er ook in de financiële administratie geen vastleggingen op totaalniveau plaatsvinden van de belastingopbrengsten en de erfpachtcanons, kan slechts met grote moeite de juistheid en volledigheid worden vastgesteld van de mutaties, die in GOS (moeten) worden aangebracht. Hiertoe dient bestandsanalyse plaats te vinden van de GOS bestanden. Een dergelijke periodieke analyse van GOS vond intern in 2013 wederom niet plaats.

De volledigheid en juistheid van de opboekingen in GOS van kohieren en andere aanslag / vorderingengegevens is achteraf nauwelijks vast te stellen. Het risico bestaat dat kohieren niet of dubbel worden ingeboekt en ook dat niet geautoriseerde mutaties (verminderingen) worden aangebracht. Het is van groot belang dat – ten minste in totalen- erop wordt toegezien dat uitsluitend geautoriseerde kohieren en andere gegevens worden ingeboekt.

In 2013 is een aanvang gemaakt met de afstemming tussen geregistreerde vorderingen (waaronder havengelden) en de registraties in GOS. Hierbij zijn aanzienlijke verschillen tussen beide administraties aangetroffen. Ook om deze redenen kunnen wij ook geen oordeel geven over de juistheid en volledigheid van de ontvangen belastinggelden.

12.4. Overdrachten van het Land

De overdrachten van het land (totaal \$ 30.289.295) bestaan uit:

	\$
Vrije uitkering	26.767.000
Diverse vergoedingen	273.817
Bijzondere uitkeringen	<u>3.248.408</u>
Totaal overdrachten Nederland	30.289.225

Het bedrag van de bijzondere uitkeringen is gespecificeerd in onderdeel 3.7 bij de jaarrekening. Er is sprake van 22 projecten waarvoor uitkeringen worden ontvangen. In de jaarrekening zijn slechts die bedragen al baten opgenomen, die daadwerkelijk zijn besteed. Naast dit bedrag staat is nog een te besteden bedrag van \$ 3,6 miljoen aanwezig. Dit bedrag is onder de kortlopende schulden opgenomen.

12.5. Algemene inkomsten en uitgaven

Van de algemene inkomsten en uitgaven is een specificatie opgenomen in de toelichting op de rekening van baten en lasten. De belangrijkste bate daarbij is de vrijval van de schulden (\$ 8.949.000) aan het voormalige Land de Nederlandse Antillen. Deze vrijval is niet geformaliseerd door Nederland of door de Vereffeningcommissie. Uit de tekst van het Overgangsakkoord van 12 februari 2007 blijkt dat Nederland de schuldendiensten van de BES-eilanden bij het Land de Nederlandse Antillen overneemt. Deze overname blijkt echter nooit te zijn geëffectueerd in het schuldsaneringstraject dat daarna is gevolgd en dat zich hoofdzakelijk heeft gericht op het Land de Nederlandse Antillen en Curaçao. Het bestuurscollege is van mening dat in het Overgangsakkoord en in andere omstandigheden voldoende aanknopingspunten aanwezig zijn om deze schuld te laten vrijvallen. Wij ondersteunen het bestuurscollege in haar opvatting.

13. Lasten

De jaarrekening 2013 geeft de volgende splitsing van de lasten in hoofdgroepen na de verwerking van de kosten van de verdeeldienst:

	Totalen consolidatie- staat	Verdeel- staat	Kosten in hoofd- groepen
	\$	\$	\$
Salarissen en sociale lasten	13.877.456	861.372	14.738.828
Afschrijving	641.338	34.000	675.338
Rente	38.071		38.071
Personeel van derden	1.789.229	26.840	1.816.069
Energie	969.046	13.807	982.853
Overige goederen en diensten	17.981.955	409.195	18.391.150
Overige inkomensoverdrachten	9.072.624		9.072.624
Diversen	2.291		2.291
Doorbelaste kosten verdeeldienst	1.345.214	-1.345.214	0
Totaal	45.717.224	0	45.717.224

Overige goederen en diensten

Onder de categorie overige goederen en diensten zijn veel operationele kosten opgenomen en ook de kosten voor onderhoud van infrastructuur, huur van gebouwen, diensten van derden en doorbetaalde reinigingsrechten. De doorbetaalde reinigingsrechten ad \$ 1.166.564 zijn gelijk aan de ontvangen reinigingsrechten van WEB N.V.

Onder de overige goederen en diensten zijn ook de boekingen in verband met de jaarrekening opgenomen. Veelal betreffen dit bijzondere baten en lasten, die niet onder een andere kostencategorie geschaard konden worden. Voor 2013 bestonden de belangrijkste bijzondere lasten uit de afboekingen op de waarde van debiteuren wegens oninbaarheid (\$ 1.629.900), de afboeking op de vordering op FINEB (\$500.000) en de naheffingen werkgeverslasten en ABB naar aanleiding het boekenonderzoek van de Belastingaccountantsdienst (\$ 331.600).

14. **Rechtmatigheid**

De BBVBES schrijft voor dat baten en lasten en balansmutaties rechtmatig tot stand moeten komen. Er is binnen het OLB eerst in 2014 een overzicht (toetsingskader) vervaardigd welke wetten en verordeningen hierbij in aanmerking moeten worden genomen. Dit toetsingskader is door de Eilandsraad inmiddels ook vastgesteld. Er zijn echter nog geen organisatorische maatregelen getroffen gericht op de naleving van de relevante regelgeving. In het overzicht van JAZ staat over dit onderwerp opgenomen: “ Het is niet mogelijk is gebleken om gedurende het jaar organisatie breed juridische procedures vast te leggen of te beschrijven.

Door het ontbreken in 2013 van een normenkader en organisatorische maatregelen, die de rechtmatigheid moeten bevorderen, is het voor ons niet mogelijk om een oordeel te geven over de rechtmatigheid van de totstandkoming van baten en lasten en balansmutaties.

Een belangrijk element van rechtmatigheid betreft de begrotingsrechtmatigheid. Het bestuurscollege mag per functie niet meer uitgeven dan er begroot is en mag niet meer investeren dan er begroot is. Tegenvallende inkomsten zullen gecompenseerd moeten worden met lopende uitgaven.

In de begroting 2013 (na de 4^e begrotingswijziging) zijn in het voorgeschreven onderdeel “Voorgenomen investeringen” geen bedragen specifiek opgenomen voor investeringen in Wegen, straten, pleinen (functie 210) ; Verkeersmaatregelen te water (functie 222) en Sport (functie 530). De uitgaven in verband met de voorgenomen investeringen zijn in de begroting opgenomen in het “Overzicht van baten en lasten”. In de jaarrekening zijn deze investeringen op de lasten en mindering gebracht en in de balans verwerkt. Indien met deze investeringen rekening wordt gehouden ontstaan begrotingsoverschrijdingen op genoemde functies tot een totaalbedrag van afgerond \$ 2.457.000. Deze overschrijdingen zijn voornamelijk het gevolg van in 2012 door het Bestuurscollege genomen besluiten tot het aangaan van verplichtingen voor de aanschaf van een loodsboot en de aanleg van sportterreinen. In 2012 is hiervoor met een begrotingswijziging ook ruimte vrijgemaakt in het budget voor dat jaar. Deze besluiten zijn echter niet in 2012 maar in 2013 gееffectueerd. In de begroting van 2013 is echter geen rekening gehouden met deze uit 2012 stammende verplichtingen, met als gevolg de hierboven genoemde overschrijdingen. Deze overschrijdingen vormen op zich een begrotingsonrechtmatigheid, waarbij de accountant een afkeurend oordeel moet geven over de rechtmatigheid van baten en lasten en balansmutaties.

De overschrijdingen kunnen nog worden gecompenseerd met functies waarop sprake is van onderbesteding. In de vierde begrotingswijziging 2013 is om onbekende redenen hiervan afgezien.

Naast de begrotingsonrechtmatigheid troffen wij een drietal gevallen aan waarbij grotere verplichtingen zijn aangegaan voordat het bestuurscollege heeft ingestemd met het aangaan van de verplichting en voordat het hoofd van de Afdeling Financiën zijn akkoord heeft gegeven.

Het eerste geval betreft de investering in de LVV schuur te Amboina. Het contract met de aannemer (\$ 178.526) werd hier niet door gezaghebber en de eilandsecretaris afgesloten, maar door een medewerkster van de Afdeling Financiën en een medewerker van de directie Ruimte en Ontwikkeling. Het contract werd bovendien afgesloten voordat het hoofd van de Afdeling Financiën zijn akkoord had gegeven en voordat het bestuurscollege met deze investering had ingestemd. De netto lasten van deze investering bedroegen door bijdragen van Usona \$ 129.480. het Bestuurscollege heeft dit project achteraf goedgekeurd.

Het tweede geval betreft kosten (\$ 247.000) bij de aanleg van (mini)kunstgrasvelden, waarvoor noch het hoofd van de Afdeling Financiën, noch het Bestuurscollege toestemming heeft verstrekt. Dit project werd eerst in mei 2014 door het Bestuurscollege goedgekeurd.

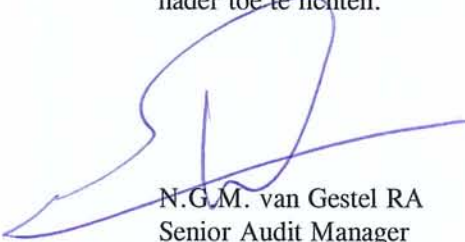
Het derde geval betreft schilderwerkzaamheden van het voormalige LTS gebouw (\$ 29.770) waarbij opdracht werd gegeven door de directie Ruimte en Ontwikkeling zonder dat de vereiste toestemming bij het hoofd van de Afdeling Financiën was verkregen. De goedkeuring werd door het hoofd Financiën na intern overleg goedgekeurd.

Naar aanleiding van deze gevallen heeft het hoofd van de Afdeling Financiën de regels van begrotingsbeheer nogmaals onder de aandacht van alle betrokkenen gebracht.

Het totaal van de hierboven vermelde overige onrechtmatigheden (\$ 406.250) overschrijdt de tolerantiegrens (\$ 457.000) voor ons rechtmatigheidsoordeel niet.

15. Slot

Wij hopen u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd en zijn vanzelfsprekend bereid dit rapport nader toe te lichten.

N.G.M. van Gestel RA
Senior Audit Manager

drs. R.E. Faneyte RA CFE CICA
Associate Director

**College financieel toezicht
Bonaire, Sint Eustatius en
Saba**

Aan
De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

Adres kantoor Curaçao
De Rouvilleweg 39
Willemstad, Curaçao
Telefoon (+5999) 4619081
Telefax (+5999) 4619088

Adres kantoor Sint Maarten
Convent Building 26
Frontstreet, P.O. Box 686
Philipsburg, Sint Maarten
Telefoon (+1721) 5430331
Telefax (+1721) 5430379

Contactpersoon
Thijs Slippens
Datum
27 augustus 2014
Ons kenmerk
Cft 201400128
Pagina
1/3

Telefoonnummer
+5999 461 9081
E-mail
info@cft.an
Uw kenmerk

E-mail info@cft.an
Internet www.cft.an

Bijlagen
6

Onderwerp
Vastgestelde jaarrekening 2013 van het openbaar lichaam Bonaire

Geachte heer Plasterk,

Hierbij treft u de jaarrekening 2013 van het openbaar lichaam Bonaire aan, evenals de bijbehorende stukken van de accountant en het besluit van de eilandsraad waaruit de vaststelling van de jaarrekening 2013 blijkt.

Bonaire heeft op 9 juli jl. uitstel aangevraagd voor het aanleveren van de jaarstukken 2013 tot 1 september aanstaande. U hebt hier op 15 juli jl. uw goedkeuring voor verleend. Op 25 augustus 2014 heeft de eilandsraad de jaarrekening 2013 vastgesteld.

Toetsing

Het Cft beoordeelt of er sprake is van een tekort op de gewone dienst of op de kapitaaldienst. Tevens dient te worden nagegaan of er sprake is van een overschrijding van de rentelastnorm. Het Cft komt tot de volgende conclusies:

- Voor het getrouw beeld is sprake van een oordeelonthouding van de accountant. Het aantal door de accountant vastgestelde onzekerheden is teruggebracht tot USD 18,7 mln (41% van de kosten; in 2012 was sprake van 96% onzekerheden).
- Ook voor de rechtmatigheid geeft de accountant een oordeelonthouding af. Daarbij is door de accountant uitdrukkelijk het voorbehoud gemaakt dat de eilandsraad nog zal instemmen met het voorstel van het bestuurscollege enkele begrotingsoverschrijdingen achteraf goed te keuren. Het bevreemdt het Cft dat de accountant zijn controleverklaring laat afhangen van dit besluit van de eilandsraad.

- Het saldo van de baten op de gewone dienst is circa USD 56,9 mln, tegenover circa USD 45,7 mln aan lasten. Het exploitatieresultaat over 2013 is daarmee circa USD 11,2 mln positief.
- Er hebben investeringen plaatsgevonden voor een bedrag van afgerond USD 12 mln. Uit de jaarrekening kan de koppeling tussen investeringen en de wijze van financiering niet duidelijk worden opgemaakt. Een deel van de financiering heeft plaatsgevonden via de afschrijvingslasten, via bijzondere uitkeringen en een deel is met eigen middelen gefinancierd. Tevens is er sprake van activa in bestelling voor een bedrag van USD 19,1 mln, welke met een renteloze lening is gefinancierd.
- Het Cft en het Centraal Bureau voor de Statistiek Nederland (CBS) hebben vastgesteld dat het openbaar lichaam Bonaire in 2013 een rentelast heeft, maar de precieze omvang kan op basis van de aangeleverde informatie niet worden vastgesteld. De mate van overschrijding van de rentelastnorm kan zonder aanvullende informatie van Bonaire over de collectieve sector niet worden bepaald. Het Cft heeft Bonaire verzocht om, zodra de jaarrekeningen van de entiteiten die tot de collectieve sector behoren beschikbaar zijn, deze aan het Cft te doen toekomen, zodat alsnog een uitspraak over de hoogte van de overschrijding van de rentelastnorm kan worden gedaan.
- Het eigen vermogen inclusief het behaalde resultaat in 2013 bedraagt circa USD 21,5 mln en bestaat verder uit een algemene reserve van ruim USD 10,2 mln en een kleine bestemmingsreserve van USD 0,1 mln.
- Er is in 2013 sprake van een daling van de liquide middelen met circa USD 8,7 mln naar een bedrag van afgerond USD 5,2 mln. Een groot gedeelte van in het verleden toegekende bijzondere uitkeringsgelden zijn in 2013 tot besteding gekomen, waarmee het grootste gedeelte van de daling van de liquiditeit kan worden verklaard.
- De post materiële vaste activa is aanzienlijk gestegen van circa USD 5,5 mln begin van het jaar naar circa USD 16,8 mln eind 2013. Deze forse stijging kan worden teruggevoerd op investeringen in sportaccommodaties en infrastructuur. De financiering van deze vaste activa vond voornamelijk plaats door bijzondere uitkeringen. Aanvullend is er onder de materiële vaste activa een bedrag van USD 19,1 mln opgenomen voor 'activa in bestelling'. Dit betreft de onderwijshuisvesting welke met een renteloze lening is gefinancierd.
- Voor wat betreft het financieel beheer kan worden gemeld dat Bonaire in het meerjarig verbeterplan financieel beheer de aandachtspunten van het Cft en de account tot en met de jaarrekening 2012 heeft opgenomen. Dit verbeterplan zal worden geactualiseerd met de bevindingen van de accountant naar aanleiding van de controle van de jaarrekening 2013. Het Cft gaat daartoe met Bonaire in gesprek.

Hoogachtend,
De voorzitter van het College financieel toezicht Bonaire, Sint Eustatius en Saba

prof.dr. A.F.P. Bakker

Kenmerk
Cft 201400128
Blad
3/3

Deze brief is in afschrift verstuurd aan:
Het bestuurscollege van het openbaar lichaam Bonaire
De eilandsraad van het openbaar lichaam Bonaire
De gedeputeerde van Financiën van het openbaar lichaam Bonaire
Het hoofd Financiën van het openbaar lichaam Bonaire

**College financieel toezicht
Bonaire, Sint Eustatius en
Saba**

Aan
De voorzitter van het bestuurscollege van het openbaar lichaam Bonaire

Adres kantoor Curaçao
De Rouvilleweg 39
Willemstad, Curaçao
Telefoon (+5999) 4619081
Telefax (+5999) 4619088

Adres kantoor Sint Maarten
Convent Building 26
Frontstreet, P.O. Box 686
Philipsburg, Sint Maarten
Telefoon (+1721) 5430331
Telefax (+1721) 5430379

Contactpersoon
Thijs Slippens
Datum
28 augustus 2014
Ons kenmerk
Cft 201400129
Pagina
1/6

Telefoonnummer
+5999 461 9081
E-mail
info@cft.an
Uw kenmerk
ER2014-0632
Bijlagen
-

E-mail info@cft.an
Internet www.cft.an

Onderwerp
Reactie op de jaarrekening 2013 van het openbaar lichaam Bonaire

Geachte heer Rijna,

Op 25 augustus 2014 heeft de eilandsraad de jaarrekening 2013 vastgesteld. Het College financieel toezicht Bonaire, Sint Eustatius en Saba (Cft) stuurt u hierbij zijn advies.

In een aparte brief worden de door de eilandsraad vastgestelde jaarrekening 2013 en de stukken van de accountant door het Cft aan de minister van Binnenlandse zaken en Koninkrijksrelaties (minister van BZK) gestuurd. Vanwege het feit dat de in de Wet financiën openbare lichamen Bonaire, Sint Eustatius en Saba (Wet finbes) genoemde deadline daarvoor (15 juli) niet kon worden gehaald heeft u de minister van BZK om uitstel van oplevering verzocht tot uiterlijk 1 september 2014. De minister heeft hiermee ingestemd, waarbij hij wel heeft aangegeven dat de financiële functie en het beheer zo ingericht dient te worden dat u in de toekomst kunt voldoen aan de wettelijke termijn.

Toets

Het Cft beoordeelt of sprake is van een tekort op de gewone dienst of op de kapitaaldienst. Aangezien de kapitaaldienst feitelijk niet meer bestaat wordt hiermee het overzicht van investeringen bedoeld en de wijze waarop financiering plaatsvindt. Tevens wordt getoetst of aan de rentelastnorm is voldaan. Daarnaast heeft het Cft de jaarrekening beoordeeld op mogelijke aandachtspunten voor toekomstige begrotingsjaren. De controleverklaring en het rapport van bevindingen van de externe accountant, die op 7 juli jl. aan u zijn aangeboden, worden vanwege het verbetertraject financieel beheer eveneens door het Cft bij de beoordeling betrokken. Hiermee geeft het Cft invulling aan artikel 31 lid 3 en 34 lid 4 en lid 8 van de Wet finBES.

Conclusies

Het Cft komt bij de beoordeling van de jaarrekening 2013, de controleverklaring en het verslag van bevindingen van de accountant tot de volgende conclusies:

- De jaarrekening 2013 is voor wat betreft het getrouwe beeld voorzien van een oordeelonthouding van de accountant. Deze oordeelonthouding komt voort uit het hoge percentage onzekerheden, namelijk 41% van het totaal van de kosten.
- Ook voor wat betreft de rechtmatigheid heeft de accountant een oordeelonthouding afgegeven. Daarbij is uitdrukkelijk het voorbehoud gemaakt dat de eilandsraad nog zal instemmen met het voorstel van het bestuurscollege enkele begrotingsoverschrijdingen achteraf goed te keuren. Het bevreemdt het Cft dat de accountant zijn controleverklaring laat afhangen van een besluit achteraf van de eilandsraad.
- Tevens wijst de accountant in het kader van de rechtmatigheid op een drietal gevallen waarbij verplichtingen zijn aangegaan voordat het bestuurscollege en het hoofd van de afdeling Financiën hiermee hebben ingestemd. Geldende richtlijnen en procedures zijn dus niet nageleefd. Bonaire zal deze en overige in de jaarrekening geconstateerde tekortkomingen in het meerjarig verbeterplan financieel beheer dienen op te nemen.
- Uit de jaarrekening blijkt een positief exploitatieresultaat van USD 11,2 mln. Het exploitatieresultaat gecorrigeerd voor een aantal incidentele resultaten en correctieboekingen bedraagt USD 4,3 mln, waarmee van een tekort op de gewone dienst geen sprake is.
- Er hebben investeringen plaatsgevonden voor een bedrag van afgerond USD 12 mln. Uit de jaarrekening kan de koppeling tussen investeringen en de wijze van financiering niet duidelijk worden opgemaakt. Een deel van de financiering heeft plaatsgevonden via de afschrijvingslasten, via bijzondere uitkeringen en een deel is met eigen middelen gefinancierd. Tevens is er sprake van activa in bestelling voor een bedrag van USD 19,1 mln, welke met een renteloze lening is gefinancierd.
- Het Cft en het Centraal Bureau voor de Statistiek Nederland (CBS) kunnen de mate van overschrijding van de rentelastnorm niet bepalen. De door Bonaire aangeleverde financiële informatie over de collectieve sector van Bonaire was daartoe ontoereikend.
- Veel kosten die met investeringen van doen hadden zijn op de exploitatie geboekt. Een deel van de begrotingsruimte voor de reguliere lasten is dus gebruikt voor het doen van investeringen. Het Cft vraagt uw aandacht voor het op een correcte wijze opnemen van de investeringen in de begroting voor het komende jaar.
- Het Cft vraagt nadrukkelijk aandacht voor het op korte termijn aan de eilandsraad voorleggen van de nota risicomangement en weerstandsvermogen.
- De stand van zaken liquiditeit eind 2013 zoals die blijkt uit de jaarrekening (afgerond USD 5,2 mln) is gelijk aan dat wat blijkt uit het Geïntegreerd Middelenbeheer. In vergelijking met eind 2012 is sprake van een forse afname van de liquiditeit, veroorzaakt doordat in het verleden uitgestelde investeringen in 2013 alsnog tot uitvoering zijn gekomen.

Toelichting

Controleverklaring van de accountant

De jaarrekening 2013 is voor wat betreft het getrouwe beeld voorzien van een oordeelonthouding van de accountant. Deze oordeelonthouding komt voort uit het percentage onzekerheden, namelijk 41% van het totaal van de kosten (ruim USD 18,7 mln). Dit overschrijdt de tolerantiegrens waar de accountant aan is gebonden. Uit de bevindingen van de accountant blijkt dat de kwantificeerbare onzekerheden op zes posten in de jaarrekening voorkomen. Aangezien in de jaarrekening 2012 het percentage onzekerheden nog 96% bedroeg (onzekerheden hadden betrekking op twaalf posten in de begroting), kan van een vooruitgang worden gesproken. Het Cft realiseert zich net als bij de jaarrekening over 2012 dat deze onzekerheden zich niet per definitie allemaal zullen materialiseren, maar zeker zolang de tolerantiegrens van de accountant overschreden wordt maakt het wel het belang van het verder verbeteren van de administratieve organisatie en het financieel beheer duidelijk. Het verder uitvoeren van het in gang gezette verbeterplan financieel beheer zal het percentage onzekerheden in de toekomst dan ook moeten doen afnemen, met een uiteindelijke goedkeurende verklaring van de accountant tot gevolg.

Ook voor wat betreft de rechtmatigheid heeft de accountant een oordeelonthouding afgegeven. Daarbij is uitdrukkelijk het voorbehoud gemaakt dat de eilandsraad nog zal instemmen met het voorstel van het bestuurscollege enkele begrotingsoverschrijdingen achteraf goed te keuren. Er heeft een aantal investeringen en uitgaven plaatsgevonden, die de tolerantiegrens van de account ruimschoots overtreft, waarbij voorbij is gegaan aan het wettelijk voorgeschreven proces van het vooraf indienen van een begrotingswijziging. Het bevreemdt het Cft dat de accountant zijn controleverklaring laat afhangen van een besluit achteraf van de eilandsraad.

Tevens wijst de accountant in het kader van de rechtmatigheid op een drietal gevallen waarbij verplichtingen zijn aangegaan voordat het bestuurscollege en het hoofd van de afdeling Financiën hiermee hebben ingestemd. Hoewel het totaal van deze onrechtmatigheden de tolerantiegrens van de accountant net niet overschrijdt, is het Cft van mening dat Bonaire het financieel beheer dusdanig dient te verbeteren dat dergelijke handelingen niet meer voorkomen. De uitvoering van de begroting dient een transparant proces te zijn waarbij de bepalingen uit de Wet finBES (en in het verlengde daarvan de bepalingen uit het Besluit begroting en verantwoording openbare lichamen BES) worden nageleefd. Het Cft adviseert dat Bonaire de bij deze jaarrekening geconstateerde tekortkomingen in het meerjarig verbeterplan financieel beheer opneemt. Het Cft gaat hier graag over met u in gesprek.

Resultaat gewone dienst en kapitaaldienst

Uit de jaarrekening blijkt een positief exploitatieresultaat van USD 11,2 mln. Dit resultaat is sterk beïnvloed door enkele incidentele resultaten en correcties, zoals het afboeken van de schulden aan het Land Nederlandse Antillen. Dit heeft tot een sterkere eigen vermogenspositie geleid. Het netto exploitatieresultaat gecorrigeerd voor deze boekingen bedraagt USD 4,3 mln. Er is derhalve geen sprake van een tekort op de gewone dienst.

De Wet finBES schrijft geen kapitaaldienst voor. Daarentegen dient in de begroting wel een overzicht van investeringen te worden opgeleverd inclusief de wijze waarop deze worden gefinancierd. Uit de jaarrekening kan de koppeling tussen investeringen en de wijze van financiering niet duidelijk worden opgemaakt. Er hebben investeringen in materiële vaste activa plaatsgevonden voor een bedrag van afgerond USD 12 mln. Een deel van de financiering heeft plaatsgevonden via bijzondere uitkeringen. Ook is een deel met eigen middelen gefinancierd, wat een daling van de liquiditeitspositie tot gevolg heeft gehad. Doordat de liquiditeitspositie fors is afgenomen is het voor Bonaire minder eenvoudig geworden om de positieve algemene reserve zoals die blijkt uit de jaarrekening 2013 aan te wenden omwille van incidentele uitgaven, zoals bijvoorbeeld nieuwe investeringen. Dit geeft aan dat een nauwkeurig plan van aanpak vereist is hoe om te gaan met beleidsmatige en investeringswensen en hoe deze in de exploitatie en investerings sfeer vorm te geven, wetende dat te allen tijde voldoende liquiditeit beschikbaar dient te zijn voor de reguliere bedrijfsvoering.

In 2013 is de renteloze lening ten behoeve van onderwijshuisvesting aangegaan. Het gaat om een bedrag van USD 19,1 mln. Het openbaar lichaam activeert bij deze jaarrekening het geheel van deze lening bij de materiële vaste activa als 'activa in bestelling'. Uit het jaarverslag blijkt echter dat het merendeel van de projecten nog niet zijn aangevangen en dat in het jaar van oplevering van de onderscheiden deelprojecten de hiermee gepaard gaande investeringen naar de betreffende activarekening worden overgeboekt.

Collectieve sector/rentelastnorm

De paragraaf over de collectieve sector in de jaarrekening van Bonaire bevat meer informatie dan voorheen. Met de definitieve vaststelling van de collectieve sector door het CBS eind 2013 kan er nu ook gericht worden gerapporteerd. Aangegeven wordt dat niet alle entiteiten in staat zijn een jaarrekening op te leveren. Eerder heeft u reeds aan het Cft gemeld vooralsnog geen prioriteit te willen stellen aan het opleveren van de financiële gegevens die noodzakelijk zijn voor het opmaken van een rapportage over de schuld-, tekort-, inkomsten- en uitgavencijfers van de collectieve sector als geheel. Dit betitelt u als een aandachtspunt voor het jaar 2014. Het Cft heeft dit aan de minister van BZK gemeld in de rapportage over het eerste half jaar 2014 en bij de doorgeleiding van de jaarrekening 2013. Het Cft kan immers bij gebrek aan informatie niet voldoen aan de bepalingen zoals gesteld in artikel 11 van de Wet finBES. Dit betekent dat de toezichthoudende taak voor wat betreft een dreigende overschrijding van rentelasten en eventuele schuldopbouw bij entiteiten die tot de collectieve sector behoren niet goed kan worden uitgeoefend.

De rentelastnorm bedraagt 0% gemiddeld per begrotingsjaar. In samenwerking met het CBS bepaalt het Cft of de openbare lichamen de rentelastnorm hebben overschreden. Uit de jaarrekening blijkt dat er rentedragende schulden zijn, maar de precieze omvang kan op basis van de aangeleverde informatie niet worden vastgesteld. Het Cft verzoekt u om zodra de jaarrekeningen van de entiteiten die tot de collectieve sector behoren beschikbaar zijn deze aan het Cft te doen toekomen, zodat alsnog een uitspraak over de hoogte van de overschrijding van de rentelastnorm kan worden gedaan.

Aandachtspunten voor de meerjarenbegroting

- De jaarrekening, de controleverklaring en het verslag van bevindingen van de accountant kunnen mogelijke risico's voor toekomstige begrotingsjaren aan het licht brengen. Bij het opstellen van de ontwerpbegroting voor het jaar 2015 adviseert het Cft u het onderscheid tussen exploitatiekosten en investeringen goed duidelijk te hebben. Bij het opmaken van de jaarrekening 2013 bleek immers dat kosten die met investeringen van doen hadden ten onrechte op de exploitatie zijn terechtgekomen. Een deel van de begrotingsruimte voor de reguliere lasten is dus gebruikt voor het doen van investeringen, wat tevens als een van de belangrijkste oorzaken van het ontstane resultaat in 2013 kan worden bestempeld.
- In het verlengde van bovenstaand punt vraagt het Cft u om gedurende de begrotingsuitvoering aandacht te besteden aan de wijze waarop de investeringen worden gefinancierd. Dit om te allen tijde, behalve op de gewone dienst, eveneens een actueel beeld te hebben voor wat betreft de investeringen.
- Uit de staat van inkomensoverdrachten blijkt dat er voor circa USD 1,5 mln minder aan inkomensoverdrachten heeft plaatsgevonden dan aanvankelijk begroot. Het Cft gaat er vanuit dat u bij de begrotingsvoorbereiding 2015 rekening houdt met deze gewijzigde bedragen.
- In de jaarrekening wordt uitgebreid ingegaan op het weerstandsvermogen. Bonaire streeft een weerstandscapaciteit na van USD 2,5 mln. Er wordt aangegeven dat in de tweede helft van 2014 de nota risicomangement en weerstandsvermogen aan de eilandsraad ter goedkeuring zal worden aangeboden. Het Cft vraagt hier nadrukkelijk aandacht voor. In de jaarrekening 2012 werd nog de ambitie uitgesproken om dit in 2013 gerealiseerd te krijgen, wat niet is gelukt. Door het weerstandsvermogen uit te werken is het voor het openbaar lichaam beter mogelijk om zicht te krijgen en te houden op de financiële positie en of het openbaar lichaam in staat is de gevolgen van risico's op te vangen.

Liquiditeit

De stand van zaken liquiditeit eind 2013 zoals die blijkt uit de jaarrekening (afgerond USD 5,2 mln) is gelijk aan dat wat blijkt uit het Geïntegreerd Middelenbeheer. In vergelijking met eind 2012 is sprake van een forse afname van de liquiditeit, veroorzaakt doordat in het verleden uitgestelde investeringen in 2013 alsnog hebben plaatsgevonden.

Bonaire geeft zelf in haar jaarrekening al aan dat met de sterker geworden eigen vermogenspositie relatief weinig kan worden gedaan, omdat de vrije bestedingsruimte vanuit de liquiditeit wordt beperkt. Bij het voorstel voor eerste begrotingswijziging in 2014 is vanuit de algemene reserve een bedrag van USD 3,8 mln aangewend ter dekking voor beleidsmatige en investeringswensen. Het Cft heeft hierop een positief afgegeven met daarbij de opmerking dat de liquiditeit net voldoende zal zijn om de beoogde wensen te kunnen realiseren. Het openbaar lichaam dient dan ook te blijven streven naar een sterke liquiditeitspositie, een verdere aanscherping van het invorderingsbeleid kan hiertoe bijdragen.

Tenslotte

Vanwege de knelpunten in het financieel beheer van Bonaire heeft het (secretariaat van het) Cft sinds eind 2013 over dit onderwerp nauwer contact dan voorheen met uw openbaar lichaam. Het Cft continueert deze contacten graag, om hiermee ook bij te dragen aan de nakoming van de in deze brief genoemde adviezen en afspraken. Het Cft vraagt met klem aandacht voor de opnieuw ontstane capaciteitsproblematiek op de afdeling Financiën. Juist nu gezien de beleidsmatige en investeringswensen de stand van zaken van de liquiditeit meer dan ooit van belang is voor Bonaire. Uit de concept tweede uitvoeringsrapportage 2014 blijkt dat er een aantal personeelsleden arbeidsongeschikt is, een van de nieuwe contractanten de afdeling Financiën inmiddels verlaten heeft en dat voor het aflopende contract met de senior controller nog geen vervanging is. U geeft zelf al aan dat de in gang gezette verbeteringen inzake het debiteurenbeheer, de liquiditeitsbewaking en de bewaking van de inmiddels vele bijzondere uitkeringen in het geding komen.

Hoogachtend,
De voorzitter van het College financieel toezicht Bonaire, Sint Eustatius en Saba

prof. dr. A.F.P. Bakker

Deze brief is in afschrift verstuurd aan:
De eilandsraad van het openbaar lichaam Bonaire
De gedeputeerde van Financiën van het openbaar lichaam Bonaire
Het hoofd Financiën van het openbaar lichaam Bonaire